

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
קרח
תשפ"ו

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

\$3

To receive weekly, call or text 732.301.4043 (opt. 8-3), or email shabboschayeinu@gmail.com

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת

קרח

תשפ"ו

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-7	Seudah Stories
8-9	Gedolim Story
10-15	Parsha Challenge
16-19	Life of Truth Story
20	Hilchos Shabbos Initiative
21-22	Halacha Q&A
23-29	Rav Kalman Krohn Story
30	Comic Story
31-36	Nefesh Shimshon

גליונות

37-38	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
39-40	הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
41-42	הגר"ד לנדו שליט"א
43-44	הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א
45-46	הגר"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
47-49	הגר"ב"ד פוברסקי שליט"א
50-51	הגר"ר משה הלל הירש שליט"א
52	הגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א
53-54	הגר"ר נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: info@chayeinuoffice.org Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

Smart in Machlokes

וַיִּקְהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֵל ה': (טז, ג)

כל הדברים האלה פייס משה לקרח ואין את מוצא שהשיבו דבר לפי שהיה פקח ברשעתו אמר אם אני משיבו יודע אני בו שהוא חכם גדול עכשיו יקפחני בדבריו ומקלקלני ואני מתרצה לו בעל כרחי מוטב שלא אזקק לו, כשראה משה שאין בו תועלת פירש הימנו: (מדרש תנחומא אות ו)

Rashi asks, how did the wise Korach fall for this silliness? Why is the question specifically on Korach? Weren't the other 250 *bonei* Reuven also *pikchim*? Why did they fall for it?

The *Medrash Tanchuma* writes that Moshe Rabbeinu tried to appease Korach in many different ways, but we don't find that Korach responded. The *Medrash* explains that Korach was a *pakch*. He understood that if he gets into a dialogue with Moshe Rabbeinu, he will lose the discussion and be forced to admit that he is wrong. Therefore, it's better to keep quiet and not respond.

Korach was more than just a wise man. He was a *pakch*. Normally, when a person gets caught up in *machlokes*, he loses control and doesn't act rationally. But Korach was smarter — even in the heat of the fight, he retained control and was able to make calculated steps. This is why the *Medrash* questions *מה ראה לשטות זה*. When it comes to the other 250, it's not a question. Of course it's irrational, but people involved in *machlokes* don't act rationally. It's only a question on Korach, who was a *pakch*, and even within a *machlokes*, he was able to keep his cool. That's why specifically regarding Korach we can ask *מה ראה לשטות זה*: If he was so smart, why did he take such a risk?

We Are All Holy

וַיִּקְהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֵל ה': (טז, ג)

והלבישן טליתות שכולן תכלת. באו ועמדו לפני משה. אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציציתך או פטורה. אמר להם חייבת. התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה: (רש"י)

Rashi tells us that Korach dressed up the 250 men in *talleisim* of *techeiles* and asked Moshe Rabbeinu if they needed *tzitzis*. When Moshe Rabbeinu answered that they do, they laughed. How could one string of *techeiles* *patur* an entire *tallis*, but when the *tallis* itself is *techeiles* it isn't *patur*? What was the meaning of this give-and-take?

The *mefarshim* explain that Korach came to the 250 men and told them, ומדוע ה' ובתוכם ה' ומדוע, תתנשאו על קהל ה'. Korach came to them with a claim that there is no need for one *Kohein Gadol* — כל העדה כולם קדושים, we can all be *Kohanim Gedolim*.

Dressing them up in a *beged* שכולו תכלת was intended to demonstrate this point. If the entire *beged* is *techeiles*, there is no need for one special string. The same applies to the *Kehunah Gedolah* — אם כל העדה כולם קדושים, there is no reason for any individual to *תתנשאו על קהל ה'*. Rashi on *pasuk* 6 explains that Moshe Rabbeinu's response was, אחד, ארון אחד ותורה אחת, אנו אין לנו אלא ה' אחד, ומזבח אחד וכהן גדול אחד ואתם מאתים וחמישים איש מבקשים כהונה גדולה.

According to this, it's understood why there is no question on the 250 men, *מה ראה לשטות זה*. The reason they agreed to bringing *ketores* was simple. They believed that they all could do the *avodah* of *Kehunah Gedolah* and that they would all survive! The *Medrash's* question, *מה ראה לשטות זה*, was specifically on Korach. While he preached, כל העדה כולם

דברי תורה לסעודת שבת

ולעובדו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה יי חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים.

קדושים, that was just a trick to get everyone on his side. In truth, Korach knew that there can only be one *Kohein Gadol*, but he wanted it for himself. That's why the *Medrash* asks, קרח פקח היה מה ראה לשטות זה, If he knew that only one would make it, why did he take the risk?

The Ultimate Brachah

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנָּחַל וְחֵלֶק לֹא יִהְיֶה לָּךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חֵלֶקְךָ וְנַחֲלָתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יח, כ)

The *pasuk* tells us that *Shevet Levi* will not receive a portion in Eretz Yisrael. How does that fit into the *parshah* discussing the *matnos kehunah*? The fact that they don't receive a portion in Eretz Yisrael seems to be a deficiency, not a gift, so why is this included in the *parshah* discussing their gifts?

The *pasuk* continues, ואני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל. The reason why *Shevet Levi* doesn't get a portion in Eretz Yisrael isn't because they didn't deserve it, but because they got something better. The Rambam (*Hilchos Shemittah* 13:13) famously writes:

ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי לשרתו

ולעובדו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה יי חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים.

The Rambam is teaching us that it is specifically because *Shevet Levi* is פורק מעל צוארו עול החשבונות הרבים that they merit חלקו ונחלתו. *Shevet Levi* didn't get a portion so that they wouldn't have to be busy with *Olam Haze* and can dedicate themselves fully to *avodas Hashem*, and with that approach, they are *zocheh* to דבר דבר המספיק לו without any extra *hishtadlus*.

According to this, the *pasuk* fits beautifully in the *parshah* of *matnas kehunah*. The *pasuk* is telling us that *Shevet Levi* doesn't get a portion in order that he can receive the greatest gift of all — אני חלקך ונחלתך.

It can be tempting for a ben Torah to take on some side jobs to make extra money. But it's important to keep in mind that it's specifically when a person remains completely dedicated to learning and is פורק מעליו עול that he merits the ultimate *brachah* of החשבונות הרבים that he merits the ultimate *brachah* of אני חלקך ונחלתך.

Seudah Stories

A Well-Kept Secret

Rav Chaim Halberstam of Sanz was deeply involved in the *mitzvah* of *tzedakah*. While he and his family lived most frugally, he gave with an open hand from his own meager funds and solicited from others as well. In keeping with the rabbinical dictum that charity collectors should travel in pairs, he always went on his rounds with a respected member of the community.

One time, the Sanzer *Rebbe* set about to collect a large amount of *tzedakah* for a certain once-wealthy man who had gone bankrupt. He and a trusted companion were going from house to house soliciting funds when they came to the elegant home of one of the richest men in the city. They entered the beautiful anteroom and were shown to a velvet sofa, where they were served tea from a silver service while they waited for the master of the house to appear. After a few minutes, a well-dressed gentleman entered and greeted the illustrious Rabbi warmly.

The Rabbi and his companion requested that the wealthy man donate the large sum of five hundred rubles for an unspecified "worthy cause." The rich man considered their request for a few moments and then asked, "Tell me, exactly what is this cause that you are collecting for? Is it for some public institution or for a private person?"

Rav Chaim replied that he was collecting for a wealthy citizen who had lost all his money and gone into bankruptcy. However, this answer was not sufficient for the potential donor, and he began to inquire further about the identity of the person.

"I'm sorry," replied Rav Chaim, "but I cannot divulge the man's name, since that would cause him terrible embarrassment. You'll just have to trust me when I tell you that he's a very deserving individual."

The rich man refused to be dissuaded from his curious pursuit of the man's identity. "Of course, I trust you implicitly, and I would be only too happy to donate even several thousand rubles to help you, but I would first like to know to whom I'm giving the money."

At this point, the man accompanying the Rabbi interjected with his opinion that perhaps it wouldn't be so bad to divulge the man's identity in this case. Surely, the rich donor wouldn't allow the information to leave the room, and it was a wonderful opportunity to amass the large sum of money needed to help a fellow Jew rebuild his life.

But Rav Chaim would say only that the man had, up until recently, been one of the pillars of the community and had himself contributed to many worthy causes before his unfortunate business collapse. Nonetheless, their wealthy host continued to insist that he would keep the man's name a secret.

The rich man, far from being silenced, grew even more curious. "If you tell me his name, I will give you half of the entire amount you need."

Rav Chaim's fellow collector again tried to convince him to reveal the man's name due to the tremendous sum of money involved, but to no avail.

"You must understand," the Rav replied, "that even though the sum you are offering is more than generous, the honor of this Jew is more important and valuable to me than any amount of money! If you were to give me the total sum that I require, I would still refuse to reveal the identity of the recipient!"

The rich man's countenance changed suddenly, and he became very still. After a moment, he softly asked Reb Chaim to step into an adjacent room, for he wished to speak with him privately.

Seudah Stories

Standing alone with the Rabbi, the rich man broke down into bitter sobbing. “*Rebbe*,” he began, “I, too, have lost my entire fortune and am about to enter into bankruptcy. I was too embarrassed to tell this to anyone, but when I saw how scrupulously you guarded the other man’s privacy, I knew I could trust you. Please forgive me for testing you in such an outrageous manner, but I am a desperate man. I needed to know for sure that under no circumstances would you tell anyone about my terrible situation. I am in debt for such a huge sum, and I have no hope at all of repaying it. I am afraid that I will have no choice but to leave my family and go begging from door to door!”

The Sanzer Rav left the home of the rich man, and, needless to say, not a soul ever heard a word of their conversation. Less than a week later, he returned to the same man’s house with a large sum of money. He had been able to raise enough to rescue not only the original intended recipient but this one as well. They were both able to pay off their debts and resume their businesses successfully.

The role of the Sanzer *Rebbe* in this affair became known only many years later, after he was *niftar*.

Cholent at a Bar Mitzvah

The telephone rang in Rabbi Wasserman’s study. “Hello, this is Mr. Klein. I am calling to invite you to the *bar mitzvah* of my son, Moshe, on *Parshas Bo*, January 13th.”

The Rav answered, “I’m very sorry, but I am leaving for *Eretz Yisrael* in a few days on *yeshiva* business, and I won’t be back until the end of January. I’m sorry I can’t be there in person, though in my heart I’ll be with you.”

Then the Rav asked, “What are you planning to serve at the *seudah*?”

“Serve?” Mr. Klein responded, surprised by the question. “Just the usual menu.” He went on to list the traditional Shabbos foods.

“I noticed that you omitted the *cholent*,” Rabbi Wasserman noted.

“Well, Rabbi, keeping it hot on Shabbos is a bit of a challenge,” Mr. Klein explained. “There will be so many other foods, I’m sure no one will miss it.”

“Oh no!” the *Rabbi* said emphatically. “That would never do! *Cholent* is traditional, and you should definitely include it! I’m sure you will find a way to do it.”

“Well, if you say so,” said Mr. Klein. “I never realized it was so important! We never even have it at home.”

Rabbi Wasserman explained, “Every item on the *Shabbos* table symbolizes something special. The fish reminds us of the meal the *tzaddikim* will enjoy in the future; the *kugel*, with its crust, is a symbol of the *mohn* that the Jews ate in the wilderness, which was covered with dew! Everything has its own message.”

The Kleins invited Manya, their Polish maid, to the *shul*’s *Kiddush* hall for Moshe’s *bar mitzvah* celebration. Her biological parents had been killed during World War II when she was a little girl, and she had been raised by foster parents as a devout Polish Catholic. When she grew up, she came to America, where she was hired by the Kleins. Manya sat at the table with the Kleins’ friends and acquaintances. That *Shabbos*, she was not a maid but a guest, able to relax and enjoy the celebration.

At the *Shabbos* noon meal, the room was filled with the rich aroma of *cholent*. Something from the past stirred in Manya’s memory. What was it that seemed to remind her of bygone years? She must have tasted this food somewhere before—and the smell was so familiar, too.

Seudah Stories

But how could that be? This was Jewish food, eaten on the Jewish *Shabbos*! Who were her real parents? Her foster parents had never wanted to tell her. Could it be that they were actually Jewish, killed during the war along with millions of others? She decided she had to find out.

The next day, she informed the Kleins that she had to return to Poland. Upon her arrival, she hastened to her foster parents' home. They were shocked to see her. "Manya, what are you doing here? You wrote that you had a good job!"

"I came to find out the truth about my real parents. Tell me, were they Jewish?" Manya asked.

There was a heavy silence in the room before they began to speak. "You know how the Jews were treated during the war," her foster mother whispered. "Before the Nazis deported your parents, they left you with us for safekeeping. The Nazis would have killed us if they had discovered you were a Jewish child; we risked our lives to save you. But now that you insist on knowing, we have told you everything."

Manya was stunned. "You meant well," she said, "but I want to find out more about my heritage. From now on, I will live as the Jew that I am!"

She flew back to Los Angeles and went straight to the Kleins. "It's true, Mr. and Mrs. Klein! My suspicions were correct — I am Jewish!" She told them the entire story. "The smell of the *cholent* brought back my childhood memories. I owe it to my biological parents to learn about my heritage and preserve their memory!"

Manya enrolled in a school for *ba'alei teshuvah* and studied hard. She progressed rapidly, both in her understanding of Judaism and in her performance of *mitzvos*.

After Rabbi Wasserman returned from his trip to *Eretz Yisrael*, his phone rang. It was Mr. Klein on the line. "Welcome back, Rabbi Wasserman. You will never believe this story!" Mr. Klein then told him the story of the *cholent* miracle. "It all happened because of your insistence on serving *cholent*!"

You Should Get a Bracha

Every year, the Shuvu organization brings a group of supporters from America to see the work being done in *Eretz Yisrael*. They visit the schools, meet the students, and marvel at how children from secular homes are thriving in a *Torah* environment.

The highlight of the trip is when a group of Shuvu boys celebrating their *Bar Mitzvah* are brought to the *Kosel* to put on *tefillin*, dance, and celebrate.

One year, a boy brought his camera along, and one of the American guests noticed it. The guest walked over to the boy and asked if he would like to take a picture with one of the *Roshei Yeshiva* who had traveled from America. The boy excitedly answered yes and was brought over to Harav Aharon Schechter, *Rosh Yeshiva* of Chaim Berlin, to have his picture taken.

Afterward, one of the other Americans went over to that boy and asked if he knew who had brought him to Harav Schechter. The boy did not know.

How surprised he was to learn that the seemingly simple person who had brought him over to the great *Rosh Yeshiva* was none other than Harav Shmuel Kamenetzky, the *Rosh Yeshiva* of the Philadelphia *Yeshiva*!

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com.

Details of stories have not been confirmed.

Our Gedolim

RAV SHMUEL BERENBAUM – Part 1

(1921-2008)

Rav Shmuel Berenbaum was born in 5681 (1921) in the small shtetl of Knyszyn, near Bialystok, to R' Aryeh Leib and Gittel Berenbaum — simple, hardworking parents with deep *emunah* and *bitachon*. He was the oldest of seven children, all later killed by the Nazis, y"ts. Though he rarely spoke about himself, he attributed any "ounce of truth" within him to his father's scrupulous honesty, and he recalled his mother humming him to sleep with, "May you be like a Tanna," nurturing in him a lifelong yearning for Torah.

As did many Jews in Knyszyn, the Berenbaum's lived in extreme poverty, yet they ensured that young Shmule always had what he needed to learn. When he once returned home from yeshiva to find furniture missing, he realized they had sold it to keep him learning.

Despite their poverty, his mother even managed to buy him a *Ketzos HaChoshen* — rare for a young *bochur*, especially from an impoverished family. Discovering his unspoken wish for the *sefer*, she quietly reduced her own meager food intake until she could afford it. The *bochurim* assumed Rav Shmuel was wealthy when they saw his *Ketzos* — and indeed he was, though not in the way they imagined.

Knyszyn's spiritual environment was challenging. Though the older generation revered Torah, the youth were swept up by the "ism's." The parents lived with old-world values, yet their children largely abandoned them. When Rav Shmuel returned from yeshiva one winter, childhood friends pelted him with snowballs for choosing a different path. Their rebellion only strengthened his

resolve. A local *melamed*, R' Burchka, also played a quiet but decisive role in keeping him anchored to Torah.

Shortly before his Bar Mitzvah — precisely when his peers were leaving the path of Torah and *mitzvos* — two Novardok *bochurim* passed through Knyszyn and described a glorious yeshiva in Bielsk. His parents allowed him to join them, but upon arrival he found not grandeur but a poor, makeshift yeshiva run by fiery Novardoker *talmidim*. He stayed anyway, later crediting Novardok with igniting his first taste of *rischa d'Oraisa*.

When he outgrew Novardok, he applied to Baranovich but was at first rejected as too young. He persisted until accepted, and his *hasmadah* was immediately noticed. Rav Aharon Kreiser later attested that even among Baranovich's exceptional *masmidim*, Rav Shmuel's intensity stood out. Seeking more learning time, he arranged a pre-dawn *chavrusa* with Rav Chaim Ginzburg, who asked to be awakened each morning. Rav Shmuel devised a system: Rav Chaim Ginzburg tied a string to his leg and ran it out the window; Rav Shmuel tugged it quietly so as not to wake the other *bochurim*.

His learning was relentless. When a new *bochur* arrived and was set to learn with Rav Shmuel, the *mashgiach*, Rav Yisrael Yaakov Lubchansky, warned that learning with Rav Shmuel might be hard for him. Three nights in, the *bochur* awoke to banging on his window. Terrified, he asked who was there. "It's just me," Rav Shmuel said apologetically — he was sure his *chavrusa* would want to hear the answer to a *kasha* they had discussed earlier.

Not long after, he asked a powerful question in Rav Dovid Rappaport's *shiur* — one even the *Mikdash Dovid* could

Our Gedolim

not answer. Rav Nochum Partzovitz later recalled that already then Rav Shmuel was analyzing *sugyos* with concepts far beyond the level of his peers.

Rav Shmuel often stressed that success in Torah is borne of persistence, not brilliance, quoting Rav Elchonon Wasserman, who told a *talmid* that as a young man he too lacked brilliance but achieved greatness through perseverance. Rav Shmuel's own persistence soon made him one of the outstanding *bochurim* of the yeshiva.

Rav Aharon Kreiser told of a day when the *bochurim* boycotted the lunchroom to protest cuts in their already meager food. Rav Shmuel joined the protest but still came to *seider* despite having eaten nothing. The *mashgiach* rebuked him for endangering his health — then retreated and burst into tears, lamenting, “Woe to me that I must give *mussar* to a *bochur* whose small talk I cannot even understand.”

Rav Shmuel eventually left Baranovich and entered the Mir, arriving a year before WWII together with Rav Yoel Rosen, Rav Aharon Kreiser, Rav Nachum Lassman, and Rav Nachum Partzovitz. When the Russians entered Mir in 1940, the yeshiva fled to Vilna, where the dire poverty and crushing conditions forced *bochurim* to wait on line for hours for a loaf of bread. Years later, Rav Shmuel would show lifelong gratitude to a man who, on Erev Yom Kippur, shared with him and several *bochurim* pieces of cheese; otherwise, they would have entered the fast having eaten nothing but a bit of stale bread.

He then escaped with the Mir to Kobe, Japan, where fear of foreigners ran high. When a Japanese guest's typewriter was stolen in the hotel where they were temporarily housed, suspicion fell on the Jews. Rav Shmuel and Rav Leib Malin happened to walk by just then and were promptly “identified” and arrested. Only

the intervention of a wealthy local Jew, who vouched for them and offered his fortune as collateral, secured their release.

In Shanghai, Rav Shmuel did not miss a single *vaad* of Rav Chatzkel Levenstein and credited Rav Chatzkel with all the *bochurim* accomplished there. Rav Chatzkel, in turn, credited Rav Shmuel for holding up the yeshiva, saying his learning during *bein ha'sedorim* kept the Mir afloat. Even among the Mir's legendary *masmidim*, Rav Shmuel's *hasmadah* was unparalleled.

Already before Shanghai, he brought his *shtender* and Gemara with him whenever he had to wait in lines for visas or paperwork. After the war he even carried that same beloved *shtender* onto the ship to America.

In Shanghai he was the first in the *beis medrash* and the last to leave, standing and learning aloud for hours despite the suffocating heat. Nearly everyone sought respite during the day, but Rav Shmuel refused to leave the sweltering *beis medrash* for even a moment. While others anxiously followed every painful report from Europe, he avoided all such discussions to remain fully immersed in Torah.

As the war intensified and air-raid sirens blared constantly, the *bochurim* repeatedly ran for cover — until Rav Shmuel decided that the *bittul Torah* was too great and remained at his *shtender* even as bombs fell. During that period he and R' Nachum Partzovitz learned *Kodshim* every day from 2 p.m. to 2 a.m., pausing only for *Maariv*—a *chavrusa'sharf* that forged a lifetime bond.

To be continued...

*Reprinted with permission from “The Weekly Vort”
by E. Kaplan*

PARSHA CHALLENGE

פרשת קרח

1. Aside from פרשת קרח, list three other times that the תורה mentions the פי הארץ?¹
 - a. In which additional instance does it say the "ground swallowed"?²
2. Aside from ארץ ישראל, what country is described as "ארץ זבת חלב ודבש"? Where?³
3. List at least 323 people (not necessarily by name), in the תורה, that died by fire.
(Not necessarily מפורש בתורה)⁴
 - a. List two people in the תורה who were saved from being killed by fire.
4. When, prior to פרשת קרח, are דתן ואבירם names mentioned?
5. What brought both life and death in this week's פרשה?
6. Three of us are the same in concept,
One of us was of land,
One of us was of water,
One of us was of an animal,
Our time was neither day nor night,
We are found in three consecutive פרשיות.
One is found in this week's פרשה,
Who are we?
7. My name begins with a "ק",
My name has three letters,
My father was a famous רשע,⁵
My name is found in this week's פרשה.⁶
Who am I?

Need a hint?

¹ Twice regarding the מעשה קרח and once in בראשית

² In פרשת בשלח

³ It is in this week's פרשה

⁴ In this weeks פרשה in בהעלתך, נח and שמיני.

⁵ His brother was a great צדיק,

⁶ Someone with my name is found in this week's פרשה

Answers

1. It mentions the מעשה קרח in פרשת פינחס (כו,י) and in פרשת ואתחנן (יא,ו). It is also mentioned when ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת - קין was cursed - את דמי אחיך (ד,יא).
 a. Regarding the bodies of the מצריים by סוף it says:
 "נטית ימינך תבלעמו ארץ" ע' רש"י (טו,יב).
2. המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש (טז,יג) - מצרים
3. 250 people from קרח as well was burnt. (251 according to the דאמר מאן that קרח as well was burnt.)
 a. 1) The fire by the מתאננים killed the 70 זקנים (טז,יא, טז).
 (ע' רש"י י"א brings a שיטה that it was the ערב רב that were killed)
 2) נדב ואביהוא
 3) הרן
 b. אברהם (at כשדים) and תמר (יהודה's daughter-in-law)
4. Never. In previous incidents they were referred to אנשים נצים, or נצבים, or איש ואחיו.
5. קטורת
6. The three of us are similar in concept,
 One of us was of the land,
 One of us was of water,
 One of us was of an animal,
 Our time was neither day nor night. - They were created בין השמשות
 One of us is mentioned in this week's פרשה.
 Who are we? - פי הארץ, פי הבאר, פי האתון
7. Next week....

Last week's riddle:

I was used for הכנסת אורחים,	- אשל אברהם the
Upon me a מצרי was killed,	- שר האופים the
I brought salvation when there was thirst,	- I was thrown into the water in מרה
From me sometimes an עבודה זרה is made,	
In this week's פרשה I am used as a metaphor for a צדיק.	- היש בה עץ אם אין (יג,כ) ע' רש"י
I am mentioned in this week's פרשה.	
Who am I?	- עץ

רפואה שלמה אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה, יונתן בן איטא
 לע"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
 For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
 © כל הזכויות שמורות

Sponsorships Available

RIDDLES

How were Moshe and Korach related?

- They were first cousins: their fathers, Amram and Yitzhar, were brothers.
- Since Kehas and Yocheved were siblings, Moshe was first cousins with Yitzhar (the son of Kehas), who was Korach's father, thus making Korach his first cousin once removed. (We could keep going, since Moshe was also first cousins with his own father by the same calculation, so Korach was Moshe's first cousin's nephew – I'm not sure what that's called.)

Some *baalei kriah* pause slightly after the words, “V’On ben Peles,” before continuing, “Bnei Reuvein.”¹ Why?

This pause makes it clear that the phrase *–bnei Reuvein,* “–Descendants of Reuvein,” refers back to the entire previous phrase, and thus indicates that Dasan and Aviram, who were the sons of Eliav, as well as On ben Peles, were all, –Descendants of Reuvein.”²

Against whom did Korach rebel?

Against Hashem, Who told Moshe what to do.³

Korach protested the appointment of Elitzafan ben Uziel as the *nasi* of the family of Kehas. Korach claimed that since his own father, Yitzhar, was the older brother of Uziel, Korach should have been honored with this position instead of his first cousin.⁴ Ironically, prior to this event Korach had once been honored for being the firstborn of Yitzhar, and he actually became upset! When did this occur? Hashem told Moshe that the *Levi'im* should be charged with the holy duty of serving Hashem in the *Mishkan*,⁵ thereby replacing the firstborns who had sinned during the *Chet HaEigel*.⁶ As part of their inauguration process, the *Levi'im* had to have all of the hair on their bodies shaved.⁷ Although Aharon was from *Shevet Levi*, he had the status of a *Kohen* so he didn't undergo this process. Therefore, Moshe was the first to undergo this inauguration, and he then immediately proceeded to inaugurate Korach, who, being the firstborn of Yitzhar, was the next person in the family hierarchy.⁸ After Korach was shaved, people didn't recognize him and asked him what had happened. This led Korach to complain about the whole inauguration process as well as the actions of Moshe in general, which enabled him to initiate a rebellion among people who were already negatively disposed towards Moshe.⁹

Name 2 wealthy people in *Tanach*, one from Bnei Yisrael and one not, who followed the advice of their wives, which led to their respective downfalls.

- Once, when Korach came home from the *beis medrash*, his wife asked him what he learned, and he replied that Moshe taught them to put a string of *t'cheiles* in their *tzitzis*. She mockingly said, “I'll make a *tallis* entirely out of *t'cheiles*!” This attitude spread, and inspired Korach's rebellion.
- Zeresh told Haman to arrange a fifty-*amah* tall gallows upon which to hang Mordechai. Precisely because they were so tall, they were visible from the palace of Achashveirosh, and when Achashveirosh became angry at Haman, Charvonah was able to point to the gallows and suggest that Haman be hanged on them.^{10 11}

¹ ט"ז א'

² תקון קוראים מכון סימנים במענה לשון, ועי' רש"י שם

³ ט"ז י"א ורש"י

⁴ רש"י ט"ז א'

⁵ פרק ח' פסוק י"ט

⁶ פרק ח' פסוק י"ח, ורש"י שם פסוק י"ז

⁷ פרק ח' פסוק ז'

⁸ במד"ר י"ח ד', עץ יוסף על תנחומא קרח ג', ועי' גם בסנהדרין ק"י.

⁹ במד"ר שם

^{10 11} אסתר פרק ז' פסוק ט'

Before the ground swallowed up Korach and his followers, Moshe announced, “*Suru na...*” – “Get away from these *reshaim*” – and warned Bnei Yisrael to not get swept away with them.¹² In what situation does *beis din* make this announcement?

When someone who is suspected of lying declares that he is willing to swear, the *beis din* announces, –Get away from these [multiple] *reshaim*”: the person who is about to swear falsely, and the person who brought about this situation of *chillul Hashem* by giving money to someone who isn’t trustworthy.¹³

On *Simchas Torah* (and other times), we quote Korach in a popular song. Which song?

Rabbah bar bar Chana, the *amora*, was shown a place in the ground from which Korach could be heard, in *gehinnom*, saying, –*Moshe emes v’soraso emes*,” –Moshe is true and his Torah is true.”¹⁴

Aharon’s stick miraculously sprouted nuts.¹⁵ Have you ever seen a piece of wood sprout food?

That’s what happens every time a tree grows fruit! Is it any less miraculous that an orange grows from a piece of wood, which happens to be still stuck in the ground? Or are we just used to it?

JUST CURIOUS

Korach was jealous of Elitzafan ben Uziel, who was appointed as the *nasi* of the family of Kehas.¹⁶

***Chazal* list *kinah* among the bad *middos* which are “*motzi’in es ha’adam min ha’olam*,” “Take one out of the world.”¹⁷ In what way does jealousy “take one out of the world”?**

- Many *mefarshim* explain that *kinah* breeds stress and anxiety to the degree that one’s physical health is compromised, and one’s life is shortened.
- One’s –world” and reality are defined by his beliefs and attitudes. A jealous person is oblivious to the fact that Hashem controls the world and determines what is allotted to each individual. By undermining his awareness of Hashem’s *hashgacha*, he has removed himself from his personal –world” of *emunah*.¹⁸

Korach asked Moshe, “Does a *tallis* which is made out of *t’cheiles* need a string of *t’cheiles* in its *tzitzis*?,” and Moshe responded, “Yes.” Korach mockingly challenged, “Are you telling me that with ONE string of *t’cheiles* you’re *yotzei*, but with a whole *tallis* of *t’cheiles* you’re not?!”¹⁹ I don’t understand – that’s what the *pasuk* says, and that’s what the *mitzvah* is! Was Korach’s “logical” argument actually such a good challenge?

Korach was actually expecting Moshe to say that it doesn’t need a string of *t’cheiles*, to which Korach would respond, –So too, the holy Bnei Yisrael don’t need you.” When Moshe didn’t follow the expected –script,” Korach accused him of making things up.²⁰

Korach complains, “We all heard the first 2 *dibros* at Har Sinai! Why are you taking all the leadership for your family?”²¹ Yes, but Moshe heard ALL 10 *dibros*, and a lot more – what exactly was Korach’s argument here?

Korach was saying, –OK, you heard more than us, so you took the *malchus*. But what makes Aharon more special than anyone else? He heard what we heard.”²²

¹¹ רבינו בחיי ריש הפרשה

¹² ט"ז כ"ו

¹³ שבועות ל"ט: ורש"י שם

¹⁴ תנחומא י"א

¹⁵ י"ז כ"ד

¹⁶ רש"י ט"ז א'

¹⁷ אבות ד' כ"א

¹⁸ עלי שור ח"א ע' ק"ב בביאור דברי הרמב"ם בפהמ"ש שם

¹⁹ רש"י ט"ז א'

²⁰ ביאור האמרים על תנחומא ב', גור אריה שם

²¹ רש"י ט"ז ג'

²² נחלת יעקב שם

Chazal identify the wife of On ben Peles as an example of how a wise woman can positively influence her family. She pointed out to her husband that whether Moshe would win or Korach would win, On ben Peles would remain subservient to the victor without achieving a position of leadership. She advised that since he did not have much to gain, it would be better for him to extricate himself from Korach's uprising.²³ Although her point is correct, it seems that she could have made a much stronger argument. Why did she not point out that by questioning the authenticity of Moshe, On was undermining one of the fundamental points of our belief and was becoming an *apikores*?

She recognized that her husband's core motivations were jealousy and the pursuit of honor, and these desires led him to his heretical views. She understood that if she would debate philosophy with her husband, it would not be productive, but if she could undermine his desire for glory, she could solve the problem at its source. This intuition, that enabled her to see what was beneath the surface, is precisely the wisdom which is praised by Chazal.²⁴

Why doesn't Aharon respond at all to Korach?

Befitting his holiness and *-mussar* personality," Aharon's silent response was, "Korach, you're right, you're better than me. I'm just following Moshe's instructions to be the *Kohein Gadol*."²⁵

How could Aharon participate in the "ketores test" against Korach's followers, and bring his own voluntary ketores? Aharon's own sons died from bringing voluntary ketores!

- Moshe was able to give Aharon temporary permission, due to necessity.
- It wasn't actually voluntary *ketores*: Aharon brought the regular, morning *ketores*.
- When Moshe "fell on his face" in front of Korach, he asked Hashem what to do, and was told to bring *ketores*.
- Moshe made this decision with *ruach hakodesh*.²⁶

Imagine the scene: Dasan and Aviram went out to protest against Moshe with their infants!²⁷ (Holding them? In strollers?) Why?

Just as some people bring small children to the *beis medrash* so the words of Torah can penetrate them early in life, so too, *I'havdil*, Dasan and Aviram wanted their terrible words to be absorbed by their children.²⁸

After Hashem told Moshe and Aharon that He would destroy Korach and his followers, they fell on their faces to daven.²⁹ This is the source of our practice to do "*nefilas apayim*" after *shemoneh esrei*.³⁰ What is the advantage of *davening* in this position?

- Cognizant of the fact that we stand in front of Hashem when *davening*, we hide our faces in awe of the *Shechina*, demonstrating *Yiras Hashem*, *busha*, *tznius*, and *anava*.
- We fall on our faces in distress, demonstrating our submissiveness, which is integral to *teshuva*. These feelings allow our *tefillos* to be more readily accepted.
- While covering our eyes and closing our mouths in a "locked up" position, we reflect that we are unable to accurately predict what will help us and what will harm us, we are not independently capable of achieving our goals, nor can we even see or speak, without Hashem's help. It is for this reason that we *daven shemoneh esrei* with our legs "bound" together, aware of how limited we are.³¹

²³ סנהדרין ק"ט:

²⁴ משלחן ר' אליהו ברוך

²⁵ רמב"ן ט"ז ד'

²⁶ רמב"ן ט"ז ה'

²⁷ ט"ז כ"ז

²⁸ אזנים לתורה

²⁹ ט"ז כ"ב ואב"ע

³⁰ רבינו בחיי

³¹ רבינו בחיי שם

- When Bnei Yisrael bowed in the *Bais Hamikdash*, they left 4 *amos* between each person, so that no one would overhear his friend saying *viduy*, and cause him to become embarrassed. Likewise, we hide our faces during *tachanun* to allow our *tefillos* to remain private.³²
- We cover our faces to allow for maximal *kavana*.³³

Moshe and Aharon davened, “If one person sins, are You going to be upset at everyone?”³⁴ Was it really one person? Didn’t many people join Korach?

At first, Bnei Yisrael followed Moshe and Aharon unswayed by Korach. Korach attracted attention to the *-ketores* test,” claiming that he sought the *kavod* of Bnei Yisrael, and people gathered, curious to see if Hashem would support Korach and re-instate the *bechoros*. For doubting Moshe, Bnei Yisrael deserved punishment, but Moshe and Aharon defended them, blaming Korach alone for tricking them.³⁵

Dasan and Aviram tell Moshe, “Even if you poke out our eyes, we’re not coming to talk to you!”³⁶ Why did they volunteer this seemingly unnecessary, gory scenario?

- They were saying, “You think we’re blind, or you’ll make us blind, so we can’t see that you’re tricking us and not taking us to Eretz Yisrael?”³⁷
- Dasan and Aviram presumed that Moshe was approaching them to offer them leadership roles, as an attempt to bribe them so that they would end the rebellion. Bribery is described as something which *-blinds the wise*.³⁸ They therefore responded that even if Moshe would attempt to *-poke their eyes out*” by blinding them with bribery, nonetheless, *-Lo na’aleh*—we won’t go up,” meaning, they would not ascend to the positions which he would offer.³⁹
- Their statement demonstrates our tendency to say illogical, ridiculous things when we are angry and engaged in *machlokes*.⁴⁰

Moshe announced, “If the ground doesn’t open and swallow Korach, Hashem didn’t send me” – even though Hashem never promised such a miracle. Wasn’t that kind of risky?

He understood that if people still doubted him at this point, the whole Torah was already undermined, because challengers would continue to arise and sow doubt. Thus, he was forced to miraculously demonstrate his veracity. Declaring that a *neis* would occur was low-risk: if it would happen, great, and if it wouldn’t, the situation wouldn’t be any worse than it already was.⁴¹

Moshe announces, “If Hashem creates a brand-new creation, by making the ground open up to swallow Korach and his followers, you will know that they angered Hashem.”⁴² Weren’t earthquakes already “invented”?

This earthquake was unique: the ground opened, swallowed Korach’s people, and immediately closed, like a mouth eating.⁴³

“Don’t be like Korach”⁴⁴ is listed by some *rishonim* as one of the *mitzvos lo saaseh*. How does one violate this *aveirah*?

By perpetuating a fight⁴⁵, such as by speaking, and perhaps even listening to, *lashon hara*⁴⁶.

³² מטה משה סי' ר"ד, עי' אבות ה' ו'

³³ שיירי כנסת הגדולה או"ח קל"א ב"י אות י'

³⁴ ט"ז כ"ב

³⁵ רמב"ן ט"ז כ"א

³⁶ ט"ז י"ד

³⁷ רשב"ם, ספורנו

³⁸ דברים ט"ז י"ט

³⁹ כלי יקר ועיי"ש עוד

⁴⁰ ר' צבי משה לאנגער שליט"א

⁴¹ אמת ליעקב ט"ז כ"ח

⁴² ט"ז ל'

⁴³ רמב"ן

⁴⁴ י"ז ה'

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

The area takes up perhaps a square mile, but its population is like cities fifty times its size. Its gardens are lush and green, blossoming with the greatest *talmidei chachamim*, and the purest *kedushat haTorah* that exists in this world. Its streets and sidewalks are so narrow that sometimes walkers have to flatten themselves against the wall in order not to be swept aside by buses that speed through making turns, sometimes remaining on the road, and sometimes borrowing part of the sidewalk. It is the richest of neighborhoods: rich in Torah and mitzvos, rich in purity and *kedushah*.

This flourishing area of *Meah Shearim* didn't exist 175 years ago. In fact, if you would have ridden by on a donkey, which incidentally is exactly what those streets were made for — donkeys and nothing more — one would not have spent much time in that desolate area as it was outright dangerous. *Bo sirmos kol chayso ya'ar*, marauding Arabs, *listim mezuyan*, anyone could be there to attack. If someone had to travel through at night and got stuck, he would make a run for it. If he made it into the walls of Yerushalayim, he was sure to *bentch gomel* the next morning, for indeed he had what to offer thanks for; he made it through alive.

About 175 years ago, if you were to step out of *Shaar Yafo*, it would be a good hour and a half walk before you would see a human being. There was an Arab hotel over there known as "Chan." Actually, it was more of a hotel for the local robbers and thieves than it was for honest people, but after walking for an hour and a half in a forsaken and dangerous *midbar*, people would stop over there to catch their breaths.

There was a settlement of Yidden in the walled city of Yerushalayim, but it was extremely overcrowded. So much so, that at one point a group of courageous

Yidden made a daring move. Seven strong Yidden, strong in their *bitachon*, whom the *Ribono Shel Olam* also had blessed with physical strength, got together and decided that they were going to alleviate some of the housing problem that existed for Yidden inside Yerushalayim. They built a neighborhood which they called *Nachlas Shivah*.

At first, they put up two houses about a half-hour walk from the inn of Chan. They would travel there by day to establish a foothold, and they moved some of their furniture into the houses. Still, they would not stay there at night. That was too dangerous even for them! They hired the Arab who was in charge of the inn to take care of their houses at night.

Let's clarify what that means. That meant that although Chan would climb into the window and take anything of value — which they were sure to put there so that Chan would not lose interest — he had exclusive rights to be the burglar of the houses, and he wouldn't let anyone else in. That's how these brave Yidden were able to maintain their houses.

It was some way to start a neighborhood, having to run away at night behind the walls of Yerushalayim, but the living conditions in Yerushalayim were desperate. There were about 7,500 Yidden living there squashed between 25,000 Arabs, Turks, and people from all sorts of different nationalities.

Before moving to Eretz Yisrael, some of the *Ashkenazi* Yidden had lived in Russia. Over there, chances were that their boys would be drafted into the army for twenty years, the Czar might have imprisoned them in Siberia, and their lives weren't worth a thing. Some great Yidden, giants in spirit, yearned to live in Eretz Yisrael, and made the arduous journey to settle over there.

The Turkish Caliph ruled in Eretz Yisrael, and he could essentially do whatever he wanted with his subjects. Yidden were considered foreigners, and officially could not own land. So, how were these Yidden going to buy houses? *Harbei shluchim yeish laHashem*. The only way Yidden were able to purchase houses in Yerushalayim was through the foreign consul.

Now that they were living in Yerushalayim, they were the reason that the Russians could maintain their embassy over there, and even an armed contingent to “protect their citizens,” and that the Russian consul could purchase land in Yerushalayim. The Yidden witnessed a fascinating thing! The contemptuous Russians themselves helped them out, not because they were loving to the Jews, but because it gave them a footing in Yerushalayim.

When the first *talmidim* of the Baal Shem Tov came to Eretz Yisrael in *Taf Kuf Lamed Zayin* (1777), the *talmidim* of the Vilna Gaon in *Taf Kuf Samech Ches* (1808), and later the *talmidim* of the Chasam Sofer, most Yidden who could afford it avoided the poverty and lack of space of Yerushalayim and traveled up to the Galil and settled in Teveria or Tzfas. Some others moved down to Chevron.

But about 190 years ago, in the year *Taf Kuf Tzadi Zayin* (1836), suddenly there was a move *b’davka* toward Yerushalayim. Many people coming from Poland, Lithuania, and Russia — *talmidim* of the Vilna Gaon, *talmidim* and the *talmidei talmidim* of the Baal Shem Tov — suddenly decided that there is no place else but Yerushalayim! The saying was, “Better live on some corner of a roof in Yerushalayim than in a prince’s palace outside of Yerushalayim.” So, in this very city located right underneath the *shaar haShamayim*, where the Ramban had come centuries before and had difficulty putting together a *minyan*, finally there were 100 Jewish families.

It was the first *kehillah Ashkenazis* established in recent history. They built themselves a big *bais haknesses* which they referred to as the Menachem

Tzion shul. One year later, in the year *Taf Kuf Tzadi Ches*, Tzfas crumbled at the seams. A terrible earthquake shook the city and there were subsequent epidemics and *mageifah*. Again, you had many, many families moving south to Yerushalayim. The Chasam Sofer said that the reason the earthquake happened in Tzfas was as a *kpeidah* for Yerushalayim. Tzfas was considered *Tzfas Ir Hakodesh*; it still had its tremendous glory from the times of the Arizal, and people were forgetting that Yerushalayim existed.

In Yerushalayim, the *Notzrim* now began to complain. “Too many Jews! Not enough place for our churches! What’s happening over here?! Suddenly Jews from all over are moving into Jerusalem! What do Jews have to do with Jerusalem?!” In a way, the Arabs were more practical. They began to empty their houses and set up camp on the streets. This way they were able to charge small fortunes for the rentals of their apartments.

Housing became a very, very serious problem. The few apartments that were available were simply out of reach financially for most of the Yidden. Every once in a while, someone brought up the idea of establishing a settlement outside of the walls, but the mere thought of being outside the safety of the walls of Yerushalayim, which were locked at night, caused people to shudder in fear!

In the year *Taf Reish Tes Vav* (1855), when the famous English Jewish philanthropist, Sir Moses Montefiore, visited Yerushalayim, he saw the sorry plight of the Yidden who were crammed into their narrow quarters. He left a tremendous amount of money, and also cut through a lot of red tape with the Turkish government for permission to be given for some type of a settlement to be built outside of the walls of the city.

Finally, on Lag Ba’omer in the year *Taf Reish Chof Tes* (1869), a *chashuve* Yid by the name of Rabbi Yoshe Rivlin, and his group of settlers, laid the cornerstone of the first house of *Nachlas Shivah*, and they put up the first two houses. However, the *Nachlas Shivah* settlement wasn’t really a practical solution. The

people were scared to live there at night. They barely stepped foot there during the day, and then only when an armed transport was available to take them back and forth.

Several years later, some of the Yidden decided that enough was enough, and someone is going to have to make the first move, even though there may be a terrible price to pay for it. In the year *Taf Reish Lamed Dalet* (1833), Parshas Toldos, the *parshah* that reads “*Vayizra Yitzchak ba’aretz hahiv vayimtza bashanah hahiv meah shearim*,” one hundred people got together, and they said we aren’t going to stop. We are going to be *moser nefesh* ourselves, and we are going to take the chance for all future generations.

Each one put down a *Magidya*, which was a Turkish coin worth 100 *prutos*, and they made a pact among themselves that nobody is going to back out. Subsequently, they invested almost whatever they had, and west of the wall of Yerushalayim corresponding to Shaar Shechem, they purchased an area of about a square mile. Now, there was no turning back.

They put up the first ten houses, and that would be followed by the next ten houses. This was not going to be some type of a symbolic gesture; this was for real. They were going to live there with their families. Who was the man who spearheaded this, who had the courage to take that first step out? He was a man who was not rich by any means, not with money anyhow. He was a great *talmid chacham*, *tzaddik*, and *askan*. His name was Reb Zalmen Baharan (ben HaRav Nachum) zt”l. They called him Reb Nachum’s Reb Zalmen. His father was Reb Nachum of Shadik zt”l.

In order to truly appreciate this, we are going to have to go back a few generations. We’ll go back about 225 years ago to a Yid by the name of Reb Shlomo Zalmen. Everyone knew Reb Shlomo Zalmen was special, although you couldn’t tell by looking at him. Reb Shlomo Zalmen had nothing, he never did, but there

was always a smile on his face. He was the most content person in the world.

How did they know that he was a great person? They knew that because the *tzaddik* “The Chemdas Shlomo,” the Rav of Warsaw, once pointed out to someone, “You see that Reb Shlomo Zalmen? You think he’s an *adam pashut*? HE IS A TZADDIK NISTAR!” The Chemdas Shlomo said that without any reservation whatsoever, he wanted people to know. Reb Shlomo Zalmen was upset that the Chemdas Shlomo said that about him. No one had to know. He continued to live a very simple life.

Only toward the end of his life did he finally have a son. Every day he spent the entire day learning with his son Avraham to fulfill the mitzvah of *V’shinantam I’vanecha*. Reb Shlomo Zalmen would not be *zocheh* to be *megadel* his *ben yachid* and marry him off.

When he took ill and felt that his end was near, he became very concerned. Although even after the Chemdas Shlomo’s statement about him being a *tzaddik nistar* no one spoke about it, at least not openly, what would happen by the *levayah*? Would the *maspidim* say all sorts of stories about how great he was?! Reb Shlomo Zalmen cringed. That was the last thing in the world he wanted. When people came to be *mevaker choleh*, he begged them, “Please! No *hespedim*!”

The people insisted, “But we must say something about you!”

He swallowed hard and said, “I beg of you, no *hespedim*.”

But they insisted, “It’s a *zechus*! People must learn from your ways!”

Finally, Reb Shlomo Zalmen compromised, “Fine! You can say this: I never went *daled amos* without Torah, and I never stared at a woman besides for my mother and wife.” With those words *yatzas nishmaso b’taharah*, his *neshamah* left him.

Even though Reb Shlomo Zalmen's *guf* and *neshamah* were separated, his *neshamah* was quick to return in the form of a dream. He returned to his wife, as well as to his brother-in-law, and cautioned them to give the proper Torah *chinuch* to their son Reb Avraham, which indeed, they did. His son Reb Avraham did not have an easy life. When he was very young, he became blind, but by that time the entire Torah Shebaal Peh was *shegurah al piv*.

He continued to learn with his children, five sons and one daughter. All of them would become great *tzaddikim*. When his children were told that he was sick, they all came running from different parts of town. Simultaneously they entered the door, and they were told this was their father's last moments. They all cried together, "*Shema Yisrael Hashem Elokeinu Hashem Echad*," and *yatza nishmaso b'echad*.

The oldest of the five sons, named Reb Shlomo Zalmen after his grandfather, was known for the mitzvah of *hachnasas orchim*. There was an interesting thing about his *hachnasas orchim*. He would charge. He would charge for everything as if it was a luxurious hotel. He would also demand tips for the different services.

Okay. That's not hard to understand. So, it wasn't so much the mitzvah of *hachnasas orchim*. He ran an inn. That's a legitimate business. What people couldn't understand was that although it was one of the most expensive inns in town, he was never short on customers! Even stranger, you had these *orchim porchim*, people who used to wander from town to town, sleep in the shul, and eat from the public kitchens. When they came here, they all ran to Reb Shlomo Zalmen's luxurious hotel! No one could understand it! No one, until before Reb Shlomo

Zalmen was *niftar* when he told his younger brother the secret.

His younger brother asked him, "What's the real story behind those bills you used to give people? I have seen the *schnorrer* of *schnorrers*, when you present him with a bill of 500 rubles he says, 'Sure!' smiles, and pulls it out of his pocket! What went on over there???"

"I will tell you the secret, my dear brother. Whatever I charged an *oreach* I always provided it for him beforehand. I would meet him at the front door, give him the money, and I would explain to him there would be a bill at the end and he should pay me back the money that I gave him. That's how he would be able to smile and say, '500 rubles — No problem! I have it right here!' And he would give it to me."

His brother smiled. He had a feeling something like this was going on. But he asked him, "Reb Shlomo Zalmen, what was the point in doing this?"

Reb Shlomo Zalmen answered, "The point was, as far as my little children were concerned, it was a business. They didn't think it was *l'sheim mitzvah*. When they had to *schlepp* suitcases and take care of the customers patiently, they did so with a smile, because look, this is our business, the customer is always right, you always have to smile at the customer. This is how I could be sure that the *orchim* were being served in the best way. Later on, I would tell my children the truth, and that's when they got their retroactive 'real' lesson in *hachnasas orchim*. But as far as the younger children were concerned — business was business!"

Be'ezras Hashem we will continue this story. In this story we see how these giants of spirit, who lived through such hard times, looked at life through the prism of Torah and *avodas Hashem* in a way that gave them such *simchas hachayim*. By focusing on what's important we too can have more *simchas hachayim*.

Hilchos Shabbos Initiative

Electric Appliances cont.

Is it permissible to send a fax to someone who lives in a place where it is currently *Shabbos*?

It is permissible to send a fax to a place where it is currently *Shabbos*.

Is it permissible to leave a message on an answering machine in a location where it is currently *Shabbos*? Does it make a difference whether the message is heard aloud or if it is not immediately heard?

According to the “letter of the law”, it is permissible to do so. However, some *Poskim* write that this should be avoided since it is a disgrace to the honor of *Shabbos* if the message is heard out loud on *Shabbos*.

Similarly, it is a *Zilzul Shabbos* to leave an answering machine on if messages will be heard on *Shabbos*.

Is it permissible to open a window near a thermostat with the intention that the thermostat will detect the change in temperature, consequently causing the heating or air conditioning system to turn on or off?

It is not permissible to open a window with the intention of effecting a change in the thermostat that will cause an electrical system (heating or air conditioning) to turn on or off. Similar actions such as closing windows or doors and covering the thermostat with the intent to activate an electrical change are prohibited as well. In cases of necessity, there are leniencies that may apply to this prohibition and a *Rav* should be consulted.

Is it permissible to remove pins from a *Shabbos* clock to cause the electricity to remain on or off? Is it permissible to insert pins into a *Shabbos* clock, which will cause the electricity to turn on or off?

Removing the pins does not effect any electrical change. Rather, it prevents the clock from turning the electricity on or off, and is permitted. However, the pins are considered *Muktze* and should be removed in an irregular fashion.

Inserting pins to cause the light or appliance to turn on or off is prohibited.

ע' משנ"ב שכ"א-ס"ח, נ"ח

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

Some of my kids like to have yogurt by שלש סעודות. Is it alright to mix granola into it?

QUESTION 2

The tuna salad didn't have enough mayonnaise in it. Can I add more to it?

QUESTION 3

What about putting mayonnaise with potatoes to make a potato salad?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

Can I cure fish on שבת morning to eat for סעודה שלישית?

Answer: The חז"ל as שבת, writes that salting or pickling raw fish or meat is not allowed on שבת, as משנה ברורה (שכ"א-כ"א) felt it too closely resembles the מעבד of מלאכה. Therefore, raw fish may not be cured.

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אבין

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

Is there a problem moving around fish that was curing from before שבת, even before it is ready?

Answer: Generally, if food is not fit to be eaten, it is מוקצה. Additionally, if it is מוקצה at the onset of שבת, it remains מוקצה for the entire שבת. However, the משנה ברורה (ש"י-י"ט) writes that food items which are in the process of becoming edible on שבת, such as raw food that is cooking or curing at the onset of שבת, arei not considered מוקצה. This is known as גמרו בידי אדם - the actions of the person to complete the food's readiness stop any מוקצה. The חזון איש (מ"א-ט"ז) writes that it is not even מוקצה in it's inedible state. Therefore, as long as it will become edible on שבת, it may be moved.

QUESTION 3

The ice cream is in the freezer and has some frozen raw salmon sitting on it. May I remove the salmon to get the ice cream?

Answer: The question is whether the ice cream becomes a בסיס to the raw fish which is מוקצה, making the ice cream מוקצה. If the salmon was placed on the ice cream without intention of leaving it there שבת, the משנה ברורה (ש"ט-י"ח) writes that it does not become a בסיס. Additionally, even if it was placed there with intention of leaving it, the משנה ברורה brings that some hold it doesn't become a בסיס if the מוקצה item was just put on top of it due to lack of space. The משנה ברורה relies on this reason if there is a need. One can also add that if it is sushi-grade salmon, it may not be מוקצה at all, as people eat it raw. Therefore, in most cases, the ice cream may be pulled out from under the salmon.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva

Lighting the Way

Part III

Recap: Chaim Chaikel is unable to find any work. Broken, he leaves for another country, where he finds a job in a tavern and abandons his Yiddishkeit, cutting off contact with his family. Chana, now an agunah, lives a miserable existence. Her neighbor convinces her to seek advice from the Shinover Rav.

It was a regular day in the tavern. Chaim Chaikel, or Jack as he was now known, had arrived early to prepare for the customers who would soon pour in, and he was busy cleaning up the remnants of last night's frivolities. The owner was going through the shelves of wine, ensuring they were well stocked for the coming day.

"Jack," he called, "we need more wine from barrel number twelve. Can you go down to the cellar and bring up a couple of quarts?"

"Sure." Chaim Chaikel wiped his hands on his apron, took a lantern, and descended the creaking stairs to the cellar. The hairs on the back of his neck prickled as he pushed open the door, but he ignored it. He had been down here numerous times, and nothing remotely out of the ordinary had ever occurred.

Stepping over the crates and bottles strewn over the floor, he made his way to the barrel his boss had indicated. He searched for a container to fill, kicking objects aside until he found a jug large enough. He was just about to start filling it when he felt a tap on his shoulder.

"I'm coming," he muttered, sure it was his boss. "No need to be so—AAAAH!"

It wasn't his boss. It was an elderly man with a long white beard, clutching a heavy stick and gazing at Chaim Chaikel with brilliant, penetrating eyes. Chaim Chaikel had not seen a man like this since he had left his family so long before. He backed away, his teeth chattering. How had the man gotten in?

"Wh—who are you?" he stammered.

The man ignored the question, stepping forward to match Chaim Chaikel's frantic retreat. "Go home to your family!" he roared, brandishing his stick. "Why did you abandon your Yiddishkeit? So you had a nisayon? Go back, or you'll regret it!"

Terrified, Chaim Chaikel bolted behind a stack of barrels, listening for the old man's footsteps to come and finish him off. When several endless minutes had passed and the man hadn't yet come for him, Chaim Chaikel braved a peek out from between the barrels.

The man was gone.

He had disappeared, vanished like a glass of wine in the hands of a drunkard. Chaim Chaikel stumbled around the cellar in confusion, searching for any trace of the man. It was like he had never existed. Still shaking violently, he ran up the stairs, bursting into the bar with gasping breaths.

His boss dropped the glass he was wiping. "Jack! What hap—"

"Where is he? The man! Is he here?" Chaim Chaikel yelled, his eyes darting around the room.

"What man? Jack, are you all right?"

Chaim Chaikel crumpled into a chair, his hands on his knees as he tried to steady himself. "There was a man. In the cellar. He threatened me."

His boss frowned. "No one has entered or left this building since we've come in. Are you sure?"

Chaim Chaikel nodded, gulping down air. "Yes! He had a big stick, and he said—" He broke off, unwilling to reveal his Jewish identity.

"I think you drank too much last night," his boss said, peering at him closely. "You're hallucinating."

"I'm telling you, it's true."

The owner sighed. "If you insist. Did you fetch the wine I asked for?"

"The what?" Chaim Chaikel shook his head. "Oh. No, I couldn't! The man—"

"Enough with your man," his boss snapped. "Fine, I'll go and fetch it this time. But you'd better get your act together before the customers come in."

Chaim Chaikel closed his eyes, trying to regain his composure. By the time his boss returned, he was breathing normally, though he was still quaking inside. He went through the motions of the workday, but his usual good cheer was absent.

When there was a lull in the work, he replayed the terrifying encounter over and over in his mind, wondering who the man was and how he had entered the tavern.

Chaim Chaikel was happy to put the incident out of his mind and move on, but it was not to be. Several days later, his boss asked him to fill up a container with wine from barrel number two.

Chaim Chaikel spun around, his eyes widening. "No way! I'm not going back down there!"

The owner snorted. "What are you, some scared little kid? Don't be silly."

With little choice, Chaim Chaikel took a lantern and made his way down to the cellar. He peered into the darkened corners, but there didn't seem to be anyone there. His heart pounding, he approached barrel number two.

He froze, a chill running down his spine. He spun around.

The man was there. Same white beard, same penetrating eyes, same heavy stick.

"Go home!" the man yelled. "How could you abandon your Yiddishkeit, your wife, your kids? They're crying for you! Go home, or I'll break—"

Chaim Chaikel couldn't bear it anymore. He screamed. Then he collapsed into a faint.

The owner, hearing Chaim Chaikel's screams, came rushing down the stairs. He saw his employee lying motionless on the ground, unconscious. He dashed back upstairs, came down with a pail of water, and threw it on Chaim Chaikel's face.

Coughing and spluttering, he came to. "The-the man..." he mumbled weakly.

"Oh, not that man again!" The owner shook Chaim Chaikel, trying to get him up. "You're going crazy."

“No, it really happened!” Chaim Chaikel’s face was still deathly pale, but he allowed himself to be guided upstairs.

“I’m sorry, I can’t have you working like this. Go take a vacation, and when you come back, you’d better be done with all this nonsense.”

“All right.” Chaim Chaikel felt stretched far too thin. A vacation would give him some much-needed respite, enabling him to return to work as usual.

But where to go? He sat in his tiny house, mulling over his options. He could stay local and visit some of the scenic parks nearby to clear his head. He could travel to a nearby village and make some new friends, which might cheer him up.

And a third option. He could go home.

For some reason, his heart was tugging him toward his family, whom he hadn’t seen in years. The mysterious old man’s words had ignited a burning longing for the people he thought he’d left behind forever. Chana, with her sweet and gentle nature, had been such a devoted wife. How could he have left her stranded like this? And his children! They must have grown tremendously over the years of his absence, and he had missed it all. Would they even recognize him?

But he couldn’t just step back into their lives as if nothing had happened! They would probably be furious at him, and rightfully so. Chana would not be able to look at him. He had lived and acted as a non-Jew for so long, he was afraid he was irrevocably damaged. He would be shunned and disgraced, an outsider for the rest of his life. Was that really what he wanted? He was better off remaining where he was.

He wavered for hours. To go or not to go? Finally, he made up his mind. He would go for a short visit, and if he were greeted warmly, he would consider staying. If spurned... well, he could always return to the tavern.

Chaim Chaikel methodically began filling a bag with his few possessions. There was no one who would miss him, so he was free to set off that very evening. He managed to hitch a ride until the next town, and he sat in the wagon miserably as it trundled over jagged cracks and rocks in the road.

The weather had turned dismal and cloudy. Chaim Chaikel wandered around the town, searching for an inn where he could stay. Yet they were all booked up, and he was alone, with no one to turn to for help. He huddled deeper into his coat and prepared to spend the night under the canopy of a deserted store.

The next day did not fare any better. He was unable to find a ride, and so he began walking, placing one tired, aching leg in front of the other. He didn’t allow himself to question why he was doing this, afraid the answer would send him running back to the tavern. A spark had been lit within him, and he had to see it through.

Eventually he managed to hitch another ride, but that only took him as far as the border. He still had a long, dreary way to go, and his heart sank at the thought. But he was determined. He forced his mind to go blank, forced himself to keep going. One step. Another step. Finally in his home country. Another step.

Slowly, the remaining distance decreased, and Chaim Chaikel somehow managed to move on in a blur of endless walking and the occasional wagon ride. And one day, the winking lights of his hometown greeted him, beckoning to him like an old friend. His heart in his throat, he stepped through the gates.

He had no idea where he was.

This town had once been so familiar to him. How could so much have changed in the short years since he’d left? The streets had become strangers, twisting and coiling in bizarre patterns that made no sense to his exhausted mind. He tried to find

his way, but there were no landmarks he recognized. It was late at night, and not a soul was around.

Chaim Chaikel sank down onto a low stone wall, completely broken. He had come so far, and for what? There was nothing for him here. He couldn't even find his way home, let alone hope to rebuild his life.

He shivered violently in the cold, knowing he would freeze if he remained where he was. He picked himself up and continued walking, tears streaming down his cheeks. The only haven he could hope for was the shul, but he could not recall its location. Where could he go? Who would still be awake at this hour?

Suddenly, it hit him. The Rav! The Rav would be up all night learning. He would surely have a light in his window, marking his home and a place of refuge. Chaim Chaikel decided to keep going, hoping he would be received warmly by the Rav. The idea of a roaring fire and hot bowl of soup was enough to propel him onward.

He stumbled on blindly. A violent gust of wind set off a round of coughing, but through his tears, he spotted a gentle glow shining through the darkness. Light! At last! He sped up, craving the life and warmth he had been devoid of for too long.

He had no time to even study the house's exterior. He ran up to the front door and began pounding on it desperately. "Open up!" he cried. "Open up!"

Silence. He continued banging, his tears beginning to freeze.

Finally, a woman's voice spoke from behind the door. "I'm not opening. It's the middle of the night!"

Chaim Chaikel forced his numb lips to move. "It's freezing out here. It's pikuach nefesh! Have mercy on a Yid!"

Reluctantly, the woman swung open the door. She opened her mouth to speak, but Chaim Chaikel wasn't listening. He had spotted a roaring fire, and he could wait no longer. He ran over to it, sinking to the floor, breathing heavily.

When he had recovered somewhat, he turned to study the room. A small table, several broken chairs. And on the table, burning brightly—

"My menorah!" Chaim Chaikel gasped, jumping up to examine it. He knew every groove on it, every swirl and dent. He turned to the woman, his eyes flashing. "How did you get—"

And then he stopped. And stared. "*Chana?*"

Chana looked up sharply. Who was this stranger? He had said he was a Yid, but he did not look Jewish at all. How did he know her name?

His gaze was still fixed on her like she had dropped from the sky. "Chana! Chana!"

And then it struck her. "Chaim Chaikel! You're back!"

She sank into a chair, her eyes wide and incredulous. The tears streaming down her cheeks mirrored his own, and for several minutes they said nothing, their cries expressing everything they wished to say but could not find words for. How could they make up for so much lost time?

The children, awakened by their parents' cries, entered the room. "Who is that?" the oldest asked, pointing at Chaim Chaikel.

Chaim Chaikel turned to his children, drinking in their precious faces. "Don't you recognize me?" he asked brokenly. "I'm your father!"

The children glanced at each other hesitantly, but at a nod from Chana, they slowly moved toward him, staring at him with wide eyes. Chaim

Chaikel greeted them lovingly, assailed by grief and joy in equal force. He knew they would need more time before they accepted him fully.

“How did you have the menorah still lit?” he asked finally, once his tears had subsided somewhat. “It was so dark, and only you still had a light on...”

Chana waved her hand dismissively. “Where have you been all this time? I want to know what’s been happening in your life. We missed you so much!”

Chaim Chaikel gulped. “I’ll tell you, but first I want to know how you came to have the menorah still lit.”

“Many months ago, I went to the Shinover Rav,” Chana said. “He told me that on the last night of Chanukah, I should keep the menorah lit and say Tehillim the whole night. So that’s what I did. I was crying with my Tehillim for hours now, and Hashem answered my tefillos.”

“Incredible,” Chaim Chaikel murmured. He looked at the floor as he related his experiences over the past few years, unable to meet Chana’s eye as he told her about the kind of life he had led. When he finished, he slowly lifted his head, terrified of her response.

Chana was gazing at him with deep compassion. “It’s all behind you now. I’m just so happy you’re back.”

“Baruch Hashem. I can’t thank Hashem enough.”

“I wonder who this old man who came to you was,” Chana said thoughtfully. “Do you think we’ll ever find out?”

“I don’t know.” Chaim Chaikel turned to look out the window. The first rays of sun were breaking over the horizon. Morning had arrived.

“You’ll go to shul, won’t you?” Chana said, following his gaze. “Everyone will be so happy to see you back.”

“I’m too embarrassed. I can’t.”

“You have to,” Chana insisted. “Take the children.”

Reluctantly, Chaim Chaikel agreed. He nudged the front door open a crack and peered outside, taking a deep breath before opening the door fully and stepping outside. Cautiously, he walked down the streets he suddenly recognized in daylight. He kept to the shadows, not wanting to meet anyone until he was ready. His children walked a little distance ahead of him, still wary of him in a way that broke his heart.

The shul was exactly as he had remembered it: small and modest, yet spotlessly clean and bursting with life. He approached the entrance slowly, but a terrible force was pushing him away, screaming of the shame and questions he would face. And davening? He had not opened a siddur in years.

But his children—his sweet, precious children—were waiting for him, nodding encouragingly at him. Throwing back his shoulders, he stepped over the threshold and into the shul.

For a moment, no one recognized him.

And then one person did. “Chaim Chaikel!” he gasped, dropping his siddur onto the table. “You’re alive!”

The shul erupted. Everyone turned to look at Chaim Chaikel, wonder in their eyes. They crowded around him, welcoming him warmly. His layers of armor melted away under their genuine kindness, his heart opening once again. He told them tearfully about the miracle that had brought him back home, and they listened, wide-eyed.

Davening began, and Chaim Chaikel slipped back into it as if he had never left. The first few words felt strange on his tongue, but he soon lost himself in the rhythm of tefillah, his heart struck with bitter regret but overflowing with gratitude. He returned home humming softly to himself, and a warm glow filled Chana's chest.

Things only continued to improve. The domineering carpenter had months ago gone off to greener pastures, leaving the other carpenters able to work without fear. Chaim Chaikel quickly became known as the best carpenter in the area, and soon they had a steady income. Chana returned to her previous easygoing nature, running the home capably and joyfully.

Several weeks later, Chaim Chaikel was strolling home from shul with an old friend. They discussed the parshah as they walked, talking and gesticulating animatedly. Eventually, the conversation veered to more personal topics.

"How did the nes that saved you come about?" his friend asked.

"What do you mean?" Chaim Chaikel was surprised. "Hashem made it happen, of course."

"Yes, of course. I mean, which tzaddik performed the nes?"

"My wife went to the Shinover Rav."

"Don't you think you should go and thank the Shinover Rav for bringing you home?"

"You're right," Chaim Chaikel murmured. "I didn't think of that. I don't have enough money, though. We're barely making ends meet..."

"I'll pay for it." The friend reached into his pocket and retrieved a handful of coins. "You have to go."

Chaim Chaikel nodded gratefully. "Thank you! We'll leave tomorrow."

The next day, Chaim Chaikel set off with his wife and children. The sun smiled down on them as their wagon rolled on, birds chirping in the spring breeze. Chaim Chaikel couldn't help but compare this journey to his previous one, so miserable and hopeless. He felt like the luckiest man on Earth with his family surrounding him.

"No ladies," the shamash said when they approached.

"It's very important," Chaim Chaikel said firmly. "We all need to go in."

"Fine." The shamash opened the door, and they went inside.

As soon as Chaim Chaikel saw the Shinover Rav, he froze.

"That's the man!" he gasped. A terrified scream erupted from his throat, and he collapsed onto the floor, unconscious.

"Help!" Chana cried. "What—"

The shamash immediately came running in, assessing the situation. He ducked back out and returned with a glass of water, which he sprinkled on Chaim Chaikel's face. For a moment, nothing; but then Chaim Chaikel cracked open an eyelid, looking around dazedly. When his gaze lit upon the Shinover Rav again, he began stammering in shock. "H-how? The Rav is the one who appeared to me in the tavern!"

The Shinover Rav watched Chaim Chaikel, a smile tugging at his lips. "I was here the entire time," he explained. "I used the forces of kedushah to make you think I was there in order to bring you home."

Chaim Chaikel stood up shakily. "Rebbe, how can I ever thank you? You brought me back home to my family, to Yiddishkeit!"

The Shinover Rav smiled. "Just continue as you are living now. Even if there are nisyonos,

remember that you are strong enough to overcome them. You don't need to run away, Chaim Chaikel. Your greatest treasures are right beside you."

The reunited family returned home in high spirits, knowing that they would be able to weather whatever storms came their way. Indeed, there were challenges, but Chaim Chaikel and Chana were able to surmount them with unshakeable faith. The years passed, and they raised a beautiful family.

All in the zechus of the Chanukah candles, which have the power to bring even the most distant souls home.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #A51

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadim & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**
E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadim given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelphia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

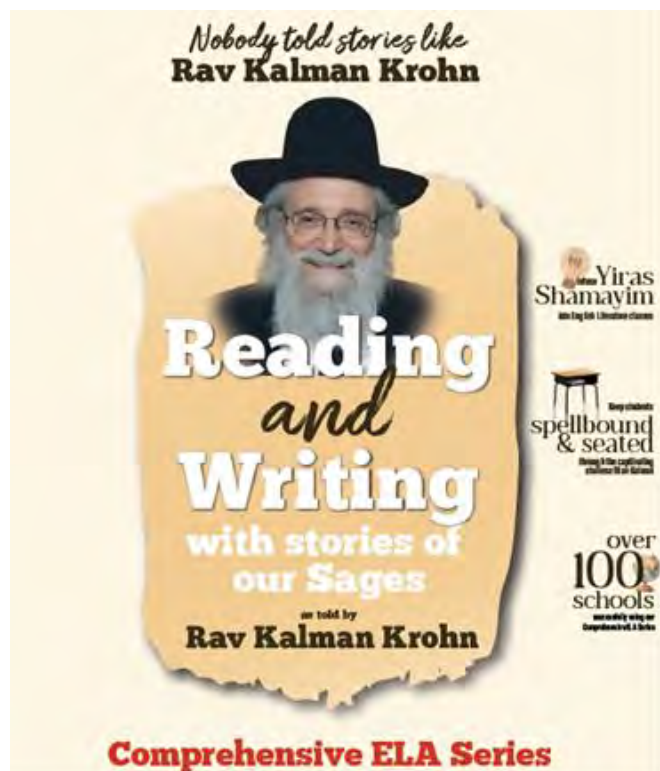
To receive Vaadim by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebbkalman@gmail.com

Attn: Schools, Principals, Teachers!

Toras Reb Kalman Comprehensive ELA series

SEE IT FOR YOURSELF @

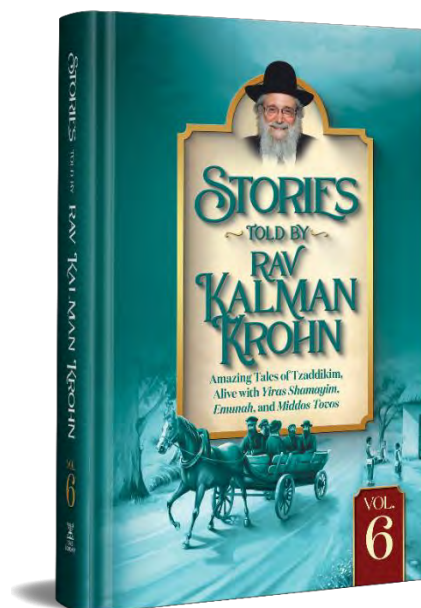
<https://torasrebbkalman.aflip.in/brochure-preview>

Book SIX is at the typeset stage!

Sponsor a story for \$1,000

email: torasrebbkalman@gmail.com

THE YOUNG R' ELIYOHU SINGER AND R' YISROEL SPIRA WERE CLOSE FRIENDS AND CHAVRUSOS IN TSCHETCHIEN, GALICIA. ONE DAY IN 1923...

MY WIFE, RAIZEL, AND I DISCUSSED MOVING TO AMERICA. I ASK THE ROV FOR A BRACHA FOR ME AND MY CHILDREN...

KI MALACHAV YETZAVEH LACH... EVERY PERSON IS PROTECTED BY TWO MALACHIM... KEEP 'T CLOSE TO YOU... ANY PLACE YOU SETTLE SHOULD BE "MACHANAYIM" - YOUR CAMP, TOGETHER WITH HIS PROTECTIVE MALACHIM.

R' ELIYOHU BECAME A ROV IN THE TORAS EMES, ESTERICH HUNGARY (AUSTRO-HUNGARY) SHUL, IN NEWARK, NJ, AND THEN BROUGHT OVER HIS FAMILY. HE SERVED UNTIL HIS SUDDEN PASSING IN NOVEMBER, 1943.

YOUR FATHER, ZECHER TZADIK LIVRACHA, FERVENTLY WISHED FOR HIS OLDEST SON TO TAKE HIS POSITION... AND ON BEHALF OF THE KEHILLA, WE WILL BE HONORED TO HAVE MOREINU HARAV DOVID SERVE AS OUR LEADER...

AFTER SUFFERING THE HORRORS OF WWII AND LOSING HIS WIFE, CHILDREN AND GRANDCHILDREN, THE BLUZHOWER REBBE, R' SPIRA, ARRIVED ON AMERICAN SHORES IN 1948. HE WAS GREETED BY HIS CHAVRUSAH'S CHILDREN.

WHERE'S YOUR FATHER?

OY! BARUCH DAYAN HA'EMES! B'NI ATA! ANI HAYOM YELIDETICHA!*

REBBE... I'VE TAKEN OVER MY FATHER'S POSITION. AND I... I'M MARRIED FOR THREE YEARS WITHOUT CHILDREN...

*YOU ARE MY CHILDREN! TODAY I GAVE BIRTH TO YOU! [TEHILLIM 2:7]

REB DOVID AND HIS BROTHERS BECAME LIKE CLOSE FAMILY TO THE REBBE.

REB DOVID HAD THE ZECHUS TO DRIVE THE REBBE AND HIS NEW REBBETZIN TO UPSTATE NEW YORK, WHERE THEY STAYED EVERY SUMMER. THREE YEARS LATER, IN JULY 1951, AFTER A LONG, SWEATY FIVE-HOUR TRIP...

MY YESHAYA NAFTALI HERTZ FREEMAN WAS NIFTAR? OY! BARUCH DAYAN HA'EMES... OY! EARLIER THIS YEAR, I GAVE HIM MY WORD THAT I WOULD BE MASPID HIM (DELIVER A EULOGY). WHERE WILL I FIND A CAR SERVICE OR TRAIN THIS LATE IN THE EVENING?

R' DOVID WAS TIRED AND HOT AFTER THE TRIP, SO THE REBBE TRIED EVERY POSSIBLE MEANS TO GET TO NEW YORK SOME OTHER WAY, BUT EVERY SOLUTION HE FOUND MEANT ARRIVING AFTER THE BURIAL.

R' DUVID, I HAVE A PROMISE TO FULFILL. PLEASE TAKE ME TO WILLIAMSBURG... LIN ICH ZUG DER TZI, A BEN ZACHAR IN A YOHR TZEIT! (AND I GIVE YOU MY WORD, A BABY BOY WITHIN A YEAR FROM NOW!)

A BEAUTIFUL, HEALTHY BABY BOY WAS BORN ON SHABBOS, 5 TAMMUZ 5712 ... AND WAS NAMED AFTER THE REBBE'S CHAVRUSA! THE REBBE COULD NOT ATTEND THE BRIS, BUT ATTENDED THE PIDYON HABEN...

BARUCH ATA ...V'TZIVANU AL PIDYON HABEN!...BARUCH ATA... SHEHEHECHIYANU, V'KIY'MANU V'HIGIYANU LAZMAN HAZEH!

AMEIN! AMEIN!

ר' SHAPIRA (SPIRA), THE BLUZHOWER REBBE, WAS BORN IN REISCHA, GALICIA, TO יחזקאל (PREVIOUS BLUZHOWER REBBE, THE SON OF THE לצדיק) AND צפורה. FROM A VERY EARLY AGE, IT WAS OBVIOUS THAT ר' WAS DESTINED FOR GREATNESS. AT THE AGE OF 13, HE RECEIVED סמיכה BY THE מנהל (מנהל) WHO TESTIFIED TO THE MAGNITUDE OF ר' SHAPIRA'S LEARNING. AFTER HIS MARRIAGE, HE BECAME רב OF ISTRIK, NEAR SANOK. AFTER HIS FATHER'S פטירה IN 1931, ר' SHAPIRA WAS CROWNED REBBE. HE LOST HIS ENTIRE FAMILY IN WWII, ה'י"ד. IN 1948 ר' SHAPIRA IMMIGRATED TO THE US WHERE HE FIRST SETTLING IN THE WILLIAMSBURG SECTION OF BROOKLYN, NEW YORK, AND LATER IN BOROUGHPARK. HE REMARRIED BRONIA MELCHIOR, WHO LOST HER HUSBAND IN THE CAMPS, AND HE ALSO ADOPTED HER CHILD. ר' SHAPIRA WAS A BELOVED LEADER, SENIOR MEMBER OF THE התורה גדולי מועצת גדולי התורה OF AMERICA AND LINKED THE POST WAR GENERATION TO THE BEAUTY OF PREWAR גדולי. HE ALSO SERVED AS HONORARY HEAD OF ירושלים. HIS כולל חפץ ירושלים ON דברי תורה AND THE שו"ת פנים טובים WERE PUBLISHED POSTHUMOUSLY IN 2007.

30

ב' מרחשון 1889-1989 5650-5750

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

A Measured Response

רב לכם בני לוי. (במדבר טז, ז)

Levites, you've taken too much upon yourselves. (*Bemidbar* 16:7)

We can learn a lot from how *Moshe Rabbeinu* handled the controversy with Korach.

Korach and his followers were real *resha'im*. One of the Thirteen Principles of *Emunah* is to believe that the prophecy of *Moshe Rabbeinu* is different and superior to that of all other prophets. Korach and his congregation denied this basic principle of faith. They were thus *apikorsim* and deniers of the Torah.

Not only that, but they disgraced and mocked that which is holy, and dragged along the whole Jewish people, to the point that *Hashem* said to Moshe and Aharon: הַבְּדִלוּ מֵתוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה – אֹתָם כִּרְגֵעַ – “Separate yourselves from this evil congregation and I will instantly destroy them.”¹

Nevertheless, when Moshe came to reprove them, he did not speak harshly or curse them or put them down. He sufficed with saying רב לכם בני לוי

– “Levites, you've taken too much upon yourselves.” He was telling them: please remember your eminence and the honor of your family and your tribe. You are all prominent people of illustrious lineage. Take this into account; don't sully your good names by getting together just to stir up a quarrel among the people.

We could say that *Moshe Rabbeinu*, when he so replied, was acting in accordance with the following *halachah* mentioned in the *Gemara*:

There was an incident with a certain disciple of *Beis Hillel* who brought his burnt offering [on Yom Tov] to the Temple Courtyard with intention to perform *semichah*, to place his hands on its head and lean on it [before its slaughter]. A certain disciple of *Beis Shammai* [who held that it is forbidden to do this on *Yom Tov*] said to him, “What is this *semichah*?”

The disciple of *Beis Hillel* replied,

¹ Bemidbar 16:21.

“What is this silence?” [In other words, why don’t you remain silent?]. Whereupon the disciple of *Beis Shammai* silenced him with a growl and walked away.

Abaye commented: Therefore, when a Torah scholar hears his friend say to him a sharp word, he should not respond more sharply than what was said to him. Because one said, “What is this *semichah*?” and the other responded, “What is this silence?”²

It was the same here, with *Moshe Rabbeinu*. When Korach and his followers came and said to him **לכם** – “You’ve taken too much upon yourselves,” Moshe answered them using their own words: “Levites, *you* have taken too much upon yourselves.” He didn’t say more than they did.

Naturally, when a person gets upset, he becomes like an erupting volcano. He bursts out angrily. Just look at how an ordinary argument sounds: one

2 Beitzah 20a.

person shouts, “Why did you do that?” and the other shoots back, “And what about you? Who do you think you are? Yesterday you did this, and the day before you did that! Your father was a... your mother was a...” He drags up every old grudge and dumps it into today’s quarrel.

But *Chazal* say that when a person must respond to a sharp word addressed to him, because it is a situation where it is forbidden for him to remain silent, and he must answer back, he should not overstep the proper boundaries. He should say only what he needs to, and not say back more than was said to him.

This is why *Moshe Rabbeinu*, when Korach said to him, “You’ve taken too much upon yourselves,” answered back with, “Levites, *you* have taken too much upon yourselves.” Although he was obligated to respond, because of *kevod haTorah*, he said only that. About this is written **שְׁפִתֵי צַדִּיק יִדְעוּן רָצוֹן** – “The lips of a *tzaddik* know how to bring favor.”³ ●

3 Mishlei 10:19.

Naturally Proven Prophecy

וְהָיָה פֶּרֶחַ מִטֵּה אֶהְרֹן לְבַיִת לְיֹזֵק (במדבר יז, כג)

And then the staff of Aharon, from the House of Levi, blossomed. (*Bemidbar* 17:23)

Why was the authenticity of *Moshe Rabbeinu*’s prophecy proven in this particular way, by a staff

that brought forth flowers and almonds?

Korach denied the basic principle of the

לעילוי נשמת

אמינו מרת חיה זיסל עלקא בת ר' שמעון דויטש ע"ה

ומרת אסתר רויזא בת אברהם יחיאל דויטש ע"ה

ומרת משה בן אליעזר ע"ה ומרת חוה בת דוד האמבורגער ע"ה

ומרת ברוך זאב בן נפתלי ע"ה ומרת גיטל צביה בת מרדכי קראוס ע"ה

ומרת שמעון בן צבי דב ע"ה ומרת בלומא בת אפרים מעגלו ע"ה

נרבת משפחת מרדכי דויטש

uniqueness of Moshe's prophecy. He argued that Moshe is no different from other prophets [and therefore there is room to suspect that Aharon was not actually chosen by *Hashem* to serve as *Kohen Gadol*]. *Moshe Rabbeinu* wished to demonstrate that *Hashem* Himself speaks straight through him. What he says is purely and exactly what *Hashem* said, with nothing added or altered. He clarified this point by the earth opening its mouth upon his command. This amazing and unprecedented event showed that his words are *Hashem's* words.

Still, this miracle was not enough to settle the matter entirely, because people still argued אַתָּם – ה' "You caused the death of the people of *Hashem*." They were saying that it doesn't prove Moshe is different from other prophets, that what Moshe says is purely and exactly what *Hashem* said.

To resolve the matter once and for all, they needed to hear the point expressed directly by *Hashem*, not through Moshe, so it will be perfectly clear that Moshe's prophecy is on a completely different level, that hearing from Moshe is the same as hearing from *Hashem*.

That is why *Hashem* commanded to put the staffs of every tribe into the *Kodesh Kodoshim*. Because the *Kodesh Kodoshim* was a place that even Moshe

was not allowed to enter unless he was specifically called by *Hashem* to come in. It is a space that belongs entirely to *Hashem*. What happens there is not Moshe's doing. If a proof of Aharon's status as *Kohen Gadol* will come from there, then everyone will know for sure that what Moshe said is what *Hashem* said.

However, a Heavenly voice could have emanated from the *Kodesh Kodoshim*, or the message could have been written on the wall as it was with Balshatzar, or something similar to this. Why did the staff of Aharon need to blossom and produce almonds? Why did the miracle involve the natural world?

Because nature itself is intrinsically the word of *Hashem*. It is an act of *Hashem* Himself. Heavens and earth and everything in them were created on the very first day, even before the angels, and certainly before man. They are the work of *Hashem* and *Hashem* alone.

Hakadosh Baruch Hu demonstrated to the Jewish people that Moshe's prophecy is unique by showing them something from the *Kodesh Kodoshim*, something that also involved the natural world. Blossoms and almonds. This is how *Hashem* made it clear that He and He alone was speaking. ●

PARSHAH TOPIC

Let's Not Quarrel

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֵהָת בֶּן לֵוִי וְגו' וַיִּקְהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קֳדָשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֵהָת ה': (במדבר טז, א-ג)

Korach son of Kehas son of Levi took himself [to one side]... and they assembled against Moshe and Aharon, and said, "You have taken too much for yourselves, because all the members of the congregation are holy, and *Hashem* is among them. Why do you act superior over the assembly of *Hashem*? (Bemidbar 16:1-3)

Korach Did Two Things

The incident of Korach involves two main issues.

First, Korach challenged *Moshe Rabbeinu* as leader and chief prophet.

This brings us to the Thirteen Principles of Faith

as enumerated by the Rambam.¹ The sixth principle is summarized in the *Siddur* as follows:

I believe with perfect faith that all the words of the Prophets are true.

Right after that comes a principle that relates directly to our subject:

I believe with perfect faith that the prophecy of *Moshe Rabbeinu*, may peace be upon him, was true, and that he was the chief of prophets regarding those that preceded him and those that followed him.

It is a basic tenet of the Jewish faith that *Moshe Rabbeinu's* prophecy has a special status. Moshe was not just another prophet. And Korach challenged this principle. He held Moshe to be like other prophets.

This principle is essential.

The second issue in the incident of Korach is the *machlokes* he stirred up. Korach quarreled with Moshe and Aharon. This is the issue we will focus on here.

A “Jewish” Aveirah

The Torah prohibits keeping up a quarrel.

The introduction to *Sefer Chofetz Chaim* enumerates all the prohibitions that a person transgresses when he speaks *lashon hara*. One of them is the prohibition on *machlokes*. The Rambam does not count it among the 613 *mitzvos*, but *Rabbeinu Yonah* and *Sefer Mitzvos Gedolos* do mention it as a Biblical prohibition, as does the *Chofetz Chaim*.

What I am about to say regarding *machlokes* may not contain much that is new to you. But it is extremely important, nevertheless.

Machlokes is a Jewish *aveirah*. There were controversies in all generations, in the *shtetl* and in the *kehillah*, and the results were always disastrous.

From a historical perspective, there is nothing

that wreaked more destruction on the Jewish people throughout the generations, up to this day, than did *machlokes*. The factions and infighting among Jews were tremendously destructive, since they were even within families, inside the *shul*, between the closest people.

This is something unique to the Jewish people. The reason is that *Am Yisrael* is a special people, an intelligent people, a people that feels strongly about things. And *Hakadosh Baruch Hu* created each individual with his own character, different from others, so friction naturally arises. We are all thinking people. This causes a lot of *machlokesim*.

But Why is It So Bad?

There are sins more severe than that of quarreling. For instance, *Hashem* sought to wipe out the Jewish people after the sin of *Eigel Hazahav*. And He forbade them to enter *Eretz Yisrael* for forty years because of the sin of the *Meraglim*, and this totally changed the course of Jewish history. The sin of Korach did not change history.

On the other hand, *machlokes* is so destructive! It is what undid the Jewish people throughout the generations.

I once heard from a prominent rabbi who was an expert in Jewish history that every place where there was *machlokes*, great changes took place in the Jewish people; entire communities vanished from the face of the earth.

One example among many is from the period of the *Gemara*. There were two great *yeshivos* in *Bavel*: *Sura* and *Nehardea*. They existed for hundreds of years. *Shmuel* was *rosh yeshivah* of *Nehardea* and *Rav* was *rosh yeshivah* of *Sura*. After the end of the Talmudic era, these *yeshivos* were still there, and carried on. But then a vacuum suddenly arose. The Jewish people in *Bavel* became a non-entity.

What happened?

We don't know exactly. What we do know is there were a lot of *machlokesim*, mainly between the *Gaon* and the *Reish Galusa*. The *Reish Galusa* was the governor of the Jewish people in *Bavel*,

¹ Rambam's Commentary on the Mishnah, *Sanhedrin*, introduction to chapter *Chelek*.

and the *Gaon* was the *rosh yeshivah*. Between them, and between the people around them, personal fighting was going on, and as a result, these great communities simply vanished.

Let's try to understand this. If the *rosh yeshivah* was called "*Gaon*," he must have known almost every word of the *Gemara* by heart; otherwise, he would not have been titled "*Gaon*." These *Geonim* were almost on the level of *Amoraim*. The *Reish Galusa*, too, was on approximately the same spiritual level. Nevertheless, there was quarreling between them, and this destroyed the Jewish people. Until this day, there are *machlokesim* in *yeshivos*, and they destroy us.

Mitzvos and Aveiros

We need to realize that *machlokes* is an *aveirah*. It is forbidden just like the other *aveiros* in the Torah are. This is why it is so damaging.

The Torah has a whole system of *mitzvos* and *aveiros*. We all know that the quality of a *mitzvah* or an *aveirah* is not measured by its external form. Its true quality depends on its internal aspect, on what's inside. So to speak, *mitzvos* and *aveiros* contain a lot of "explosives." They pack a lot of power. The power of *mitzvos* is for the good, and of *aveiros*, not for the good.

For instance, we were commanded to wear a garment with *tzitzis*. Why?

וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'
ועשיתם אותם – You shall see them, and
remember all the *mitzvos* of *Hashem*, and
do them.²

The *tzitis* serve as a reminder to do the *mitzvos*. When a mother sends a child to the grocery store, and wants him to remember to buy milk, she might tie a string on his finger as a reminder. This is human nature; when you tie something on, it helps you remember.

So we tie the strings of the *tzitzis* onto the edges

of our garment in order to remember *Hashem's mitzvos*. *Tzitzis* originally had strings dyed with *techeles*, because this is the color of the sky, and is thus indirectly associated with the Divine Throne of Glory.³ *Tzitzis* by nature cause a person to remember, and simply speaking, this is the purpose of the *mitzvah*: to remember *Hashem*.

But if the entire content of the *mitzvah* of *tzitzis* is to remind, why does it have to be specifically *tzitzis*, and specifically on the corners of a garment? A person could tie a string hanging over a lense of his eyeglasses so it will be a constant, visible sign by which to remember *Hashem*. He won't ever forget *Hashem* because every time he looks at anything, he will see the string.

There is a lot more to *tzitzis* than its external form. *Tzitzis* are a *mitzvah*, and, like *Hashem's* other *mitzvos*, they contain tremendous power. They contain the fire of *kedushas Hashem*. So if the strings and their placement don't satisfy all *Halachic* requirements, one who wears them will lack that power, that fire of *kedushas Hashem*. As a result, it will not help him to remember *Hashem*.

This principle applies to every *mitzvah*. For instance, we were commanded to take an *esrog* on Sukkos, and the Torah describes this fruit as פרי עץ הדר, a beautiful fruit, and we are to rejoice with it before *Hashem*.⁴ But if we just take a different kind fruit that we think is beautiful, it has no value at all. Even if we take a bona-fide *esrog*, but it does not satisfy all *Halachic* requirements, it is nothing.

The same goes for Chanukah candles, whose purpose is to publicize the miracle. Let's say instead of lighting a little candle that burns for half an hour, a person hangs a giant poster on his porch, publicizing the miracles of Chanukah for all to see. But that's not the *mitzvah*. A *mitzvah* has a certain form in which it is to be performed, and only in that form does it have inner power.

It's the same with prohibitions. For instance, *Hashem* commanded us not to eat pork. If a Jew

2 Bemidbar 15:39.

3 Menachos 43b.

4 Vayikra 23:40.

eats pork, *chas v'shalom*, the inner aspect of the sin is infinitely worse than the outer form of eating this forbidden food.

This idea applies to *machlokes* as well. People sense that quarreling is destructive. If a person is in a fight with someone, he usually suffers greatly from it. But this is not the main thing. An unpleasant conflict between two people is just the external form. There is much more to it than this. *Machlokes* is an *aveirah*, forbidden by Torah law, like eating pork is. And an *aveirah* is a blazing fire.

This is true as well with *aveiros* of the *bein adam l'chaveiro* type. When it comes to sins against *Hashem*, we know that we don't comprehend the full significance. We know that a *mitzvah* such as eating *matzah* has deep Divine qualities and vast powers.

What about forbidden behavior toward human beings? We tend to think that there is no more to it than what meets the eye. We think we know what it is all about. We measure the *mitzvah* or the *aveirah* according to our own understanding. But a *mitzvah* of the *bein adam l'chaveiro* type is no less of a *mitzvah*. An *aveirah* of the *bein adam l'chaveiro* type is no less of an *aveirah*. And an *aveirah* is fire!

The destruction caused by *machlokes* due to its being an *aveirah* is inestimably greater than the damage due to its eternal, practical form. If we would just understand this, it would totally change our lives.

If a person eats poison, it doesn't taste good, but that's not the point. Besides the unpleasant taste, it has a very destructive quality to it. It contains a chemical that causes internal damage that could be fatal.

This is how it is with *machlokes*. When a fight is going on, it doesn't "taste good." It is a bitter

experience. This may be part of the problem, but it is not the main part. The main part is that it is prohibited by the Torah, so it has a very destructive quality that reduces everything to ruins.

Shalom Bayis is Your Obligation

By the way, this point is quite relevant to *shalom bayis*. We need to know that it is a *mitzvah* to love every Jew. ואהבת לרעך כמוך, "You shall love your friend as you love yourself."⁵ The word רֵעַ means "friend," and one's best friend is one's spouse.

When a person wants to fulfill this *mitzvah*, he finds a way to engender love of his friend. But when it comes to one's spouse, many people simply don't get the point.

In married life there are ups and downs to the relationship. We need to know that this is part of the *mitzvah* of ואהבת לרעך כמוך. Any lacking or problem in *shalom bayis* is a lacking or problem in our fulfillment of a Torah-ordained *mitzvah*.

Husband and wife are not "doing a favor" to one another by promoting domestic harmony. A fully obligatory Torah *mitzvah* devolves upon them to find a way to love their spouse, and if they don't feel love, they need to find a way to arouse it. For instance, the husband could give gifts to his wife, buy her clothing, etc. He owes it to his wife, and she owes it to him, because of the Biblical obligation of ואהבת לרעך כמוך.

There are ways to solve problems. You just need to have the desire to solve them. If you get used to a problem, you don't look for a solution, and this is the big downfall. If we truly want something, we all can find solutions and techniques and workarounds to get there. ●

⁵ Vayikra 19:18.

גיליון מס' 647 פרשת קרח (בח"ל שלח)
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסבג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – משמרת תרומות

חוב אכילת תרומה משום משמרת תרומות

האוכל תרומה דעת רבינו זצ"ל שהוא בכלל עוסק במצוה פטור מן המצוה, דלכאור' אכילת תרומה חובה דמשום משמרת תרומות מצוה לאכול, ואינו רק מ"ע קיומית דבזה דעת הנתנה"מ (סי' ע"ב סק"ט) שלא אמר' בזה פטור עוסק במצוה פטור מן המצוה, (בית מתתיהו ח"א סי' י"ד אות ט"ז), וכן הביא רבינו בביאור ההלכה הל' תרומות (פי"א ה"א ד"ה התרומה) מחי' הרשב"א (שבת צ"א א' ד"ה זרק) דעיקר המ"ע דאכילת תרומה ה"ז נלמד מהפסוק משמרת תרומתי שצריך לשמור התרומה שלא יפסיד סתם וזהו ע"י אכילה ע"ש, ועי' יומא (ע"ג א') אביא את התרומה שהיא בקום אכול, ובתורת אמן (ח"ב עמוד תקצ"ד) כ' ד"ל דבאמת מחמת חובת משמרת תרומות יש לו חובת אכילה שלא יבא לידי הפסד אך א"כ יכול להאכיל גם לבהמתו ואינו רק לאו הבא מחמת עשה וכן נראה ברמב"ם סה"מ (מ"ע פ"ט) שאינו מ"ע, ועי' בחינוך (מצוה ק"ב) שהוא בכלל מצות עשה דאכילת קדשים, ועי' מש"כ הגר"פ בפי' על סה"מ להר"ג (ח"ב שט"ז א') דאיכא מצוה באכילת תרומה לדעת הרשב"ץ (מ"ע ק"נ) שמנה אכילת תרומה בכלל העשין ובס' זהר הרקיע הוכיח כן מגמ' פסחים ה"ל וכתב דהרמב"ם לא מנה מצוה זו דס"ל שהוא בכלל עשה דאכילת קדשים וכמש"ב החינוך וכ"כ הצ"ח בביצה (י"ט א') דאכילת תרומה מצוה היא והביאו ראיה מהספרי פ' קרח (פי"ח ז פסוקא קט"ז) עבודת מתנה אתן את כהונתכם לעשות אכילת קדשים בגבולים כעבודת מקדש במקדש מה עבודת מקדש במקדש ידיו ואחר כך עובד אף אכילת קדשים בגבולים מקדש ידיו ואחר כך אוכל הרי שהוא מצוה אך שם "ל דאינו חובת אכילה רק הוא איסור טומאה כדן משמרת תרומותי שיזהר שלא לטמאותה באכילתו אבל אין חיוב אכילה.

מצות משמרת תרומות בפחות מכזית

כתב רבינו בביאור ההלכה בדרך אמונה הל' תרומות (פי"א ה"א ד"ה התרומה) הרשב"א בשבת (צ"א א' ד"ה זרק) כתב דהכהנים חייבים לאכול תרומה דכתיב ושמרתם את משמרת תרומותי והיינו דמדכתיב משמרת מוכח שחייבין לאכול שלא יבא לידי פסידא, וחתני רא"ד אפשטיין נ"י העיר דא"כ גם פחות מכזית יהא מצוה דבמשמרת לא כתיב אכילה ולמה אמרו שם דדוקא כזית ע"ש וע"ש בריטב"א שנסתפק באמת אם בפחות מכזית יש איסור מה"ת. (ו"ל חדושי הר"ן מסכת שבת צ"א א' ד"ה ומדמצטרף, והאי דנקט כזית אפשר דלא מחייב משום מטמא תרומה עד דאיכא כזית ואפילו אי אמרת נמי דבכל דהו מחייב מיהו לא חשיב לאצטרופי לענין שבת עד דאיכא כזית, אמנם בתוספות הרא"ש מסכת שבת שם ד"ה לעולם כתב, אע"ג דלענין שבת בעינן כגורגרת מיהו אמרינן כיון דמצטרף האי כזית לפחות מכביצה לענין טומאה וקא עבר משום משמרת תרומותי כיון דאית בה כזית תרומה, ומבואר דס"ל דאינו עובר רק בכזית אמנם עי' ח' הגרד"ל זרעים עמוד רע"ו דיל"פ דכוונתו לאיסור בכל קדש לא תגע דמבואר במכות י"ד א' דליר"ח עובר בנגיעה ולא קאי על משמרת תרומות. ובקוב"ש (פסחים אות ס"ט) דן בענין חיוב משמרת בפחות מכשיעור דבגמ' (שם ט"ו א') איתא אם יכול להציל רביעית יציל אלמא דבפחות מכשיעור לא רמיא עליה חובת משמרת, והעיר, לכאורה למה לא יתחייב משום חצי שיעור, ובתוס' חולין (ל"ד א') מבואר דלאכול בטומאת הגוף חצי שיעור אסור מה"ת, ומסתמא ה"ה באוכל תרומה בטומאת עצמה, ואפשר דליכא משמרת אלא משום מצות אכילת תרומה ובח"ש ליכא מצות אכילה.

משמרת תרומות באינו ראוי רק למאכל בהמה

כתב רבינו זצ"ל, בחזו"א דמאי (סי' ט"ו סק"א) הוכיח דתרומה שנפסלה מאכילת אדם אף שראוי לבהמה אין בה משום משמרת ומותר לשורפה וכן מבואר בפסחים (ט"ו ב'), ומשקין מגולין מקרי שאין ראוי למאכל אדם דהא בירושלמי תרומות (פ"ג ה"א) קאמר דעפר הוא ואין חל עליו שם תרומה כלל כיון שאין ראוי לאכילה וא"כ מש"כ רבנו בהלכה הקודמת דתאנים וענבים שניקרו משליך לים או קוברן צ"ל כמש"כ בד"א לפי שהן פירות לחין ואין ראוי לשרפה והוי כמשקין דקוברן משא"כ עיסה דראוי לשרפה ומיהו מכאן אין הכרח לזה ד"ל דאין דרך חתול לאכל עיסה ולבהמה אחרת אין ראוי כיון שנתגלה ולכן מותר לשרפה משא"כ בפירות נקורין דרישא דראוי לחתול לכן אין לשורפו שמאבדו בידים אלא לקוברו ואף דגם עיסה ראוי לאפותה ותהא ראוי לחתול מ"מ כיון דאין חייב לאפותה כדי שתהא ראוי לחתול מותר לשורפה וצ"ע בזה אבל כאן אין נפק"מ בזה שהאמת כמש"כ מרן ז"ל שמוותר לשורפה בלא"ה, ובעצם הסברא שכ' מרן החזו"א דתרומה שנפסלה מאוכל אדם אף על גב דאסורה לזרים אין בה משום משמרת נראה דהטעם משום דכתיב ואני נתתי לך את משמרת תרומותי ומשמע דווקא דבר הראוי לך יש איסור משמרת ועי' בבכורות (ל"ד א') דדרשי' נמי מלשון לך הראוי לך שמור שאינה ראוי לך לא תשמור, (דרך אמונה הלכות תרומות פי"ב ה"ד ד"ה תשרף).

ידיד מעשר כשעבר איסור דרבנן של דמאי

וראיתי שנשאל רבינו זצ"ל מהגרש"א שטרן שליט"א, מרן ז"ע נקט בספרו דרך אמונה (פי"א ממע"ש סקפ"ג) דגם מי שנכשל ואכל דמאי של אחרים בשגגה אינו יכול להתודות, ולכאורה בקרא לא איירי אלא מה שנתחייב הוא בהפרשתו ולא מה שנתחייבו אחרים עליו, האם יש ילפותא על כך או שנאה מסברא דיליה, וכמדומה לי שבספר דרך אמונה לא הובאה הלכה זו. והשיב רבינו, א"א לומר לא עברתי ממצותיך אם אכל טבל. והיינו דבספק א"א להתודות שמה עבר ואכל ללא הפרשה. ואף אם החיוב הוא דרבנן ה"ז בספק אם עבר על של תורה.

משמרת תרומותי שלא יאבד או ישרף

וכן מובא בדרך אמונה הל' תרומות (פי"ב ציוה"ל סק"כ) שמבואר בתוס' בפסחים (י"ג א' ד"ה ושוורפין), ובתוס' הרשב"א (שם), וחי' הר"ן (שם), דדין משמרת אינו רק מטמאה אלא גם שלא ישרף ויאבד, וכ"כ גם בספר התרומה הלכות ארץ ישראל מובא בציוה"ל (שם פי"ב סק"ד), וז"ל שם, אבל בטהורה גמורה אסור מן התורה לשורפה כיון דמאבדה בידים כמו דהוי אסור לגרום לה טומאה מדכתיב משמרת תרומותי שצריך לשמרה מטמאה והוא הדין מאיבוד, ומביא ראיה מהא דתנן בסנהדרין (ק"ב ב') גבי עיה"נ ותרומות ירקבו עיי"ש, וכ"כ בשו"ת אחיעזר (ח"ב סי' מ' אות ד') ובדברי יחזקאל (סי' א' סק"ח), ועי' בזה בדרך אמונה הל' תרומות (פי"א סק"ט ופי"ב סק"ו) ובביאוריה"ל (ה"א ד"ה ולא יפסידנה), ועי' זכר טוב (סי' י') מש"כ ראיות לזה, ועי' ח' הגרד"ל (זרעים עמוד רע"ו) דבפסחים (דף י"ד ט"ו) מבואר דאם טמאה מדרבנן כבר ליכא משמרת תרומותי אף שמה"ת טהורה דכבר אינו עומד לאכילה.

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שנים קדמוניות פרק 174

הר"ר יחיאל לדרמן ז"ל (כ"ז סיון תשכ"ז)

מרן הסטייפלער זצ"ל עם רבי יחיאל לדרמן ע"ה מדליק נר בהכנסת ס"ת של ישיבת 'בית מאיר'

כתלמיד הדן

למרות הבדלי הגילאים הבולטים, רבי יחיאל לדרמן הישיש ראה ברבינו - שהיה אז אברך

צעיר בשנות השלושים לחייו, דמות מופת של תלמיד חכם וצדיק, ונהג בו הידור וכבוד רב. ולא אחת היה שואל אותו בהלכה, ולפעמים גם היה אומר לרבינו דברי תורה מענייני דיומא. להלן נביא רק מעט מהנדונים שהיו ביניהם.

להשמיע לאוזנו

ובפרשת וארא היה רבינו רגיל לומר: רבי יחיאל היה אומר משמו של ה'שפתי חכמים' המבאר, מדוע רק במכת הצפרדעים היה צריך משה לצעוק אל ה' (כמבואר שמות ח' ח'), מפני שלא היה יכול להשמיע לאוזניו מחמת רעש הצפרדעים...

ריח רע

כאשר האוטו שמסלק את הזבל היה עובר בשעת התפילה, נתפשט ריח רע וגרם שאסור להתפלל, ורבי יחיאל הביא בושם מביתו כדי שיהיה ריח נעים ויוכלו להתפלל, והגאון רבי בינוש פינקל זצ"ל שהיה ממתפללי המנין לא הסכים לזה, וטען שזה לא מועיל כי הריח רע קיים אלא שאין מריחין אותו משום הריח טוב, וסיים רבינו 'ויש מקום לדבריו'.

חביטת ערבה

סיפר רבנו שר' יחיאל לדרמן הי' אומר בדרך דרוש, טעם למנהג חביטת ערבה בהושענא רבה: הרי מובא במדרש ש'ערבה' מרמז לרשעים, ואילו 'אתרוג' לצדיקים וכו'.

והנה שבוע ימים הערבות היו עם צדיקים ולא השתנו בכהוא זה, לכן בהושענא רבה תופסים אותו וחובטים בהם ואחרי כן זורקים אותם שלא יישאר מהם כלום...

מסמך בפרסום ראשון: 'מסכת מזוזה' שנתן רבינו במתנה לרבי יחיאל. ניתן להבחין בחותמת של רבי יחיאל

לא היה צריך

סיפר רבינו שיום אחד החליט ר' יחיאל שהנרות שקבעו על גבי העמוד של השליח ציבור, גורמים ללכלוך ועשן רב, ואין זה כבוד בית הכנסת והעמוד, והעביר אותם למדף מיוחד שהתקין על קיר סמוך, ולמחרת נפטר בפתאומיות.

והתבטא אז אביו הסטייפלער 'שהוא לא היה צריך להתחיל עם הנרות'. ואחרי פטירתו דאג רבינו עם הרבנית הצדקנית ע"ה שבנותיהם הקטנות יישנו עם האלמנה הגב' רוחמה פראדל ע"ה, וראה באורך בספר בית אימי כמה פרטים בענין זה. ('הספרים' עמוד רי"ח)

רבי יחיאל ז"ל היה יהודי ירא שמים שהירבה בצדקה וחסד, ועסק לפרנסתו כקבלן בניה. כאשר עלה ארצה התגורר בתל אביב, ולימים עבר לגור בבני ברק, קנה מגרש בשיכון חזון איש, [במקום שאחרי כן נקרא רחוב רשב"ם] והתגורר בה. וסיפר רבינו כי מרן החזון איש התגורר בדירה שכורה, ובתקופה האחרונה לחייו, היה איזה בעיה עם המשכיר, והחזון איש ביקש לעבור דירה, ופנה לרבי יחיאל וביקש שיבנה לו דירה אך אדהכי והכי נפטר החזון איש (כל משאלותיך עמוד תרס"ט).

רבי יחיאל ורעייתו ע"ה לא זכו להיפקד בזרע של קיימא, ובערוב ימיו הוא רצה להשאיר לעצמו שם ושארית, והחליט להקדיש את חלק מביתו לבית הכנסת על מנת לקיים בו תפילות. בשנים הראשונות בקושי היו מנינים בבית הכנסת, כי בכל האזור התגוררו מעט אנשים, אבל במשך הזמן המנין התבסס.

לימים הוא בנה עוד חדר' ואחרי זה הוסיף עוד ובנה, ואחרי פטירתו, רעייתו ע"ה הקדישה עוד

הקומה השניה שבה היא עצמה גרה, ועוד בחייה קנתה לזה ריהוט וספר תורה, ואפי' נביאים על קלף וארון קודש, ואחרי פטירתה הרחיבו את בית הקומה השניה והמקום הוכפל והושלש.

מראה מעיצומו של בנית הקומה השניה של בית הכנסת 'לדרמן'

"רק ציפורים, או..."

בעשרים שנותיו האחרונות לחיי רבינו, בית הכנסת 'לדרמן' הפך להיות מרכזי לכל העולם, אודות לרבינו השרוי בתוכו, יהודים מכל קצוי ארץ הגיעו אל רבינו, שהתגורר בבנין הסמוך אל בית הכנסת, וכמובן לא דילגו על ביקור בבית הכנסת.

וסיפר הגבאי הגר"ר ישי מנדל זצ"ל, שסיפר לו רבי יחיאל, שכאשר בנה את ביתו ברחוב רשב"ם תיכנן מראש שחלקו יהיה בית הכנסת. חבריו מ'תל אביב' ששמעו על כך, לגעו לו ואמרו לו בצחוק מר, 'אתה בונה בית כנסת במקום שרק ציפורים יעופו שם'---

'והנה' סיים רבי ישי בדמעות, 'היום זהו מקום שכל העולם בא לשם'....

'לדרמן' ולא 'חזון איש'

אמנם שמו הרשמי של בית הכנסת הוא 'חזון איש' אבל השם המפורסם בפי הבריות הוא 'בית הכנסת לדרמן', ופעם אמר רבינו שיש בזה זכות לרבי יחיאל ז"ל שעל ידי ששמו נזכר שוב ושוב, עולה לו לזכות, שמפרסמים עושי מצוה שתרם את ביתו לבית הכנסת.

1. בענין זה שמענו השבוע, עובדא מעניינת ומרתקת, מפי חתן רבינו - הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א, שסיפר לו רבינו:

בתקופות הראשונות התפללו בבית הכנסת שחרית רק במנין ותיקין, כאשר רבי יחיאל ז"ל עצמו משמש כגבאי בבית הכנסת, והיה מעלה לתורה ולתפילה את האנשים. כאשר הגיע להתגורר בבני ברק הגאון רבי יהודה שפירא זצ"ל, הוא ביקש מרבי יחיאל להרחיב את בית הכנסת כדי שיוכל לקיים מנין נוסף לשחרית כל בוקר.

בתחילה רבי יחיאל סירב, היה קשה לו שבתוך ביתו הפרטי יקום גבאי חדש תחתיו... אבל לבסוף אהבת בית הכנסת שלו הכריעה, והוא הוסיף חדר נוסף לבית הכנסת.

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

767

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • קרח תשפ"ו

יארצייט מרן הגרמ"י ליפקוביץ זללה"ה

ביום חמישי כ"ו סיון היארצייט החמישה-עשר למרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה. במהלך התקופה שאחרי פטירתו נשא רבינו דברים בכמה עצרות מספד וכן בשיעורים ובשיחות האריך בלימודים מודרכיו והנהגתו, ונביא כאן נקודה אחת שעורר בשיעור בישיבה למחרת ההלוויה, כ"ז סיון תשע"א.

התעוררות לכוונה בחזרת הש"ץ

שמעתי שרבי מיכל יהודה היה מעורר הרבה וכן מובא בשם הגר"א (עיין מעשה רב אות מג ובכתר ראש אות מה) לשמוע ולכוון כל מילה ומילה בחזרת הש"ץ.

ואפילו שכבר הייתה קודם כוונה בתפילה בלחש, אין שיעור לכוונה, וכשמכוון בחזרת הש"ץ זה נחשב כמו שהתפלל עוד פעם, כי שומע כעונה, ושכרו כפול כמו שהתפלל שני פעמים, וגם אם התפילה בלחש קודם הייתה בלי כוונה וצריך לחזור ולהתפלל, אם הוא מכוון בחזרת הש"ץ זה עולה לו כמו שהתפלל בכוונה (עיין איגרת התשובה לרבינו יונה והובא בב"י סימן קכד).

ולא רק כששומע ומכוון בכל חזרת הש"ץ, אלא אפילו כוונת ברכה אחת, ואפילו לכוון מילה אחת, זה גם נחשב! כי הרי עיקר התפילה היא עבודה שלב, כמו שדרשו חז"ל בריש תענית על הפסוק "ולעבדו בכל לבבכם" איזהו עבודה שלב? הרי אומר זו תפילה, ונוסח התפילה והברכות הוא מדרבנן, אך מדאורייתא בכל שבח או הודאה או בקשה, אם זה בכוונה כבר מקיימים מצות עבודה שלב! כי העיקר הוא כוונת הלב.

ובפרט חזרת הש"ץ שהיא בציבור, הרי תפילת ציבור היא תפילה אחרת, ואם שומעים כל מילה בכוונה, לא במתח אלא ברוגע, רק להבין את פירוש המילים הפשוט, זוהי עבודה שלב שמטהרת את האדם. וזהו דבר שצריך תיקון וחיזוק, להתפלל בכוונה.

בני תורה חייבים יותר בכוונה בתפילה

וברוך השם, תורה לומדים כמו שצריך, אבל תפילה וכן מידות טובות הם דברים שעדיין אינם בשלמות, ולפי התורה שלנו אנו צריכים להוסיף יותר, וגם חייבים יותר! כל אחד לפי מדרגתו חייב יותר בכוונה בתפילה וחייב יותר במידות טובות.

וצריכים שהתפילה תהיה כמו שכתב המסילת ישרים (פרק יט) "מי שהוא בעל שכל נכון במעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו שומע ומקשיב אליו", ואין זה קשה, רק צריך ביישוב הדעת לחשוב קצת, ואז לא קשה שהתפילה תהיה בכוונה בשלמות.

~ ~ ~

והזר רבינו ועורר בזה בשיחה השבועית בביתו:

גם כוונה של מילה אחת נחשבת!

הרי כל העולם חייבים לו, וכולם נהנו ממנו והושפעו ממנו, כולם-כולם בכל העולם הושפעו ממנו ומספרי, ואף עצם הזכרת שמו היה משפיע, ופעם אמר לי אחד שנסע לאמריקה בשליחות של מצוה, שיש שם הכל, ישיבות ומוסדות תורה כמו בארץ, אבל רבי מיכל יהודה אין שם!

ועלינו להכיר לו טובה ולהמשיך בחיזוקים לעילוי נשמתו, וכבר הזכרנו שהוא היה מדבר הרבה על תפילה, ומן הראוי להתחזק בזה, לשמוע ולכוון כל מילה בחזרת הש"ץ, ואפילו כוונת ברכה אחת או מילה אחת גם כן נחשבת.

בשבוע הקרוב ימלאו השלושים לפטירתו הטראגית של האברך הרה"ג רבי ישי פור זללה"ה מכולל חזון איש. ונביא כאן מדברי רבינו השייכים לזה, משיחות שנאמרו בחודש סיון תשס"ד, ושבת תשס"ה.

מצות תרומת הדשן בבית המקדש

הנה בבית המקדש היה מצוה של תרומת הדשן, לקחת קצת אפר עם המחנה ולהוריד מהמזבח, וכתב בחובות הלבבות (שער הכניעה פ"ו) שאחר כך הכהן נצטוו והרים את הדשן כדי "להישפל ולהסיר הגבהות מלבו", והיינו שתרומת הדשן הייתה עבודה לא מכובדת, לקחת את האפר שהוא דבר מלוכלך, וזה כדי לקבל מידת הענווה, שלא להרגיש חשיבות, ולהרגיש התבטלות לקדושה.

ומצוה זו הייתה העבודה הראשונה בבית המקדש, שכבר בלילה באמצע הלילה היו עושים תרומת הדשן, ולא עשו על זה פיס, ואילו בשאר קרבנות עשו פיס וחילקו לפי גורל, אבל בתרומת הדשן לא עשו פיס, וביאר המאירי ביומא (כב, א) הטעם בזה, כי מאחר שתרומת הדשן היה באמצע הלילה, היה בזה אונס שינה, שקשה לקום מתוך השינה, ואם זה היה תלוי בפיס ובגורל לא היו רוצים לקום רק על ספק אם יזכו, ולכן השאירו שיוכלו לזכות בזה בלא גורל, וסמכו על הכהנים הזריזים, שכיון שידעו שזה תלוי בזריזותם, היו משכימים ומזדרזים לזכות במצוה.

הרציחה בשעת מצוה בבית המקדש

ומובא במשנה ביומא שם, שלפעמים היו כמה כהנים שהשכימו ורצו לזכות, ולכן תיקנו שיהיו רצים ועולים בכבש, ומי שיהיה הזריז ביותר שיגיע הראשון לארבע אמות של סוף הכבש יזכה במצוה, וכך היה במשך כמה דורות, שלא היה פיס, וסמכו על הזריזים, עד שפעם אחת היו שני כהנים שווים ורצים ועולים בכבש, ודחף אחד מהם את חברו ונפל ונשברה רגלו, ועוד פעם היה שאחד קדם את חברו לתוך ארבע אמות, והשני שהפסיד לקח סכין ותקע בלבו של הראשון והרג אותו, ומשראו חכמים שבאים לידי סכנה, התקינו שיעשו פיס גם על תרומת הדשן.

והוא דבר לא מובן, איך יתכן שבבית המקדש, על המזבח, בזמן שעושים תרומת הדשן היה דבר שמביא לידי התבטלות וענווה, אף על פי כן באותו הזמן יש יצר הרע כזה של רציחה, ומפני שחברו קדם וזכה בתרומת הדשן, לקח סכין והרג אותו, בבית המקדש! ואמנם זה היה בסוף בית שני לפני החורבן, שכבר היה אצלם שנאת חנם, אבל זה בתוך בית המקדש, בזמן שעוסקים בעבודת הקרבנות, ואף על פי כן שייך דבר כזה.

השפעת זכויות הציבור למנוע רציחה

ומביאה הגמרא שם שרבי צדוק עמד על מעלות האולם ואמר, אחינו בית ישראל שמעו, הרי הוא אומר כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך, אנו על מי להביא עגלה ערופה, על העיר או על העזרות?

והיינו שהרי כשנמצא חלל באדמה, אזי העיר הקרובה אל החלל מביאה עגלה ערופה לכפר על העיר, כמו שכתוב כפר לעמך ישראל, כי כולם צריכים כפרה בשביל רוצח אחד, וכאן שאחד לקח סכין והרג את חברו, מי חייב להביא עגלה ערופה ומי צריך את הכפרה, האם העיר, דהיינו כל בני העיר ירושלים, או העזרות, דהיינו הכהנים שומרי העזרה.

ונתכוון לומר, כי כשקורה דבר כזה צריכים להתבונן מי הוא האשם ברציחה, כמו שמצינו בגמרא (מכות יא, א) שרבי יהושע בן לוי היה לומד בכל יום עם אליהו הנביא, ופעם אחת ארע שאריה טרף אדם בתוך שלוש פרסאות מרבי יהושע בן לוי, והפסיק אליהו לבוא אליו שלושה ימים, כי הוא אשם בזה שלא היו לו זכויות מספיקות להציל את האדם מן המיתה, ואף שמן הסתם אותו אדם היה חייב מיתה, אבל אם היו יותר זכויות לרבי יהושע בן לוי, היה יכול להצילו ולהגן עליו.

וכך גם כשמביאים עגלה ערופה זה מפני שיש רוצח, אבל אם היו זכויות לציבור הוא לא היה בא לידי כך ולא היה רוצח, כי יש השפעה רוחנית, וכשיש הרבה צדיקים זה משפיע על כל המון העם, ואם פחות צדיקים זה משפיע פחות, כידוע, וזהו ששאל רבי צדוק, מי הוא האשם ולמי חסר החיזוק, האם הכהנים היו צריכים להיות יותר מחוזקים, כי הם משרתי השם, היותר חשובים, והיו צריכים להשפיע על כלל ישראל שלא יהיו

רוצחים, או שהכהנים אינם אשמים כי הם בשלמות ומשפיעים כפי יכולתם, ורק בני העיר אשמים שאינם מקבלים את ההשפעה.

ומביאה הגמרא שכל העם געו בבכייה, אחרי ששמעו דברים כאלה שעשו רועם ועוררו את הרגש, כל אחד התחיל לחשוב שמא הוא אשם! ובאמת לכך נתכוון רבי צדוק, וכמו שאמרו בהמשך הגמרא שם, שהרי ירושלים לא מביאה עגלה ערופה, וגם כל חיוב עגלה ערופה הוא כשלא נודע מי הכהו, וכאן הרי נודע מי הכהו, ומהו שאמר על מי להביא עגלה ערופה? אלא שהייתה כוונתו 'כדי להרבות בכייה'.

ואין הכוונה לבכות על המת, שהרי לא הספיד אותו ולא הזכיר שבחיו כלל, אלא להרבות בכייה על מה שהם אשמים ברציחה.

ומשום שכאשר יש רוצח זה סימן שיש חיסרון בכל כלל ישראל, שאם היו כולם בשלמות המידות עם ה'לא תרצח' כמו שצריך, לא היה שייך שאחד יהיה רוצח, ומאחר שהייתה רציחה, זה סימן שחסר זכויות בכל הציבור, ולכן כולם צריכים את הכפרה, ועל זה געו כל העם בבכייה, שכל העם הרגישו באמת שצריכים לחזור בתשובה, והם אשמים ברציחה, שהיו צריכים להשפיע ולא השפיעו, וכולם צריכים את הכפרה.

מיתה בדרך מצוה מכפרת על הציבור

ובהמשך הגמרא אמרו, בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר, אמר הרי הוא כפרתכם. והיינו שאביו של הכהן שנהרג, בא ומצא שבנו עדיין חי, ואמר הרי הוא כפרתכם, שמיתתו תכפר עליכם. ופירש המהרש"א כי מאחר שאי אפשר להתכפר בעגלה ערופה הרי הוא כפרתכם. והיינו מפני שכל הציבור צריכים כפרה, מיתתו תהא כפרה על הציבור.

ולכאורה אמנם מיתתו מכפרת על עצמו, אבל מדוע שתכפר על כל הציבור? וצריך לומר משום שמיתת צדיקים מכפרת (מ"ק כח, א), אך צריך ביאור היכן רואים שהוא צדיק, ומדוע זה 'מיתת צדיקים'.

ונראה בזה על פי מה שאמרו במסכת שבת (ק"ח, ב) אמר רבי יוסי יהא חלקי ממתי בדרך מצוה, והיינו שמי שמת כשהוא באמצע עסק המצוה, בדרך מצוה, שהוא עוסק במצוה ומת שם בדרך, זה זכות גדולה מאד וסימן טוב מאד, שהוא דבוק במצוות ויש לו מעלה גדולה, ואם כן יש לומר שזו גם הכוונה כאן, כי מאחר שהוא קם בזריזות לתרומת הדשן בחצי הלילה, והוא מת בדרך מצוה, מתוך זריזות בעסק המצוה, הרי זה סימן גדול לצדקותו, וממילא מיתת צדיקים מכפרת, ומכפר במיתתו על כל הציבור.

דקדוק בהלכה או זלזול בשפיכות דמים?

ולחלן בגמרא שם אמרו עוד, כי אביו של הנהרג אמר, עדיין בני מפרפר ולא נטמאה סכין, והיינו שהודיע להם שבנו עדיין חי, והסכינן שנדקר בה עדיין טהורה ולא נטמאה, ואמרו על זה: ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים, והסתפקו בגמרא שם, האם היה ירידת הדורות בשפיכות דמים, או שהייתה עליית הדורות בטהרת כלים, ומסקנת הגמרא ששפיכות דמים הוא דל, דהיינו שלא היה חיזוק בטהרת כלים, אלא היה ירידה בחומר שפיכות דמים.

והוא פלא, כיצד יתכן שהיו מדקדקים כל כך במצוות אבל שפיכות דמים היה זול, אולם כך הטבע והמציאות, שגם אם מחמירים בטהרת כלים, אפשר להיות 'מדקדק בהלכה', אבל לזלזל בשפיכות דמים, **כי שפיכות דמים בא מחמת איזה נגיעות שגורמות לשפיכות דמים, וכשיש נגיעות כל היראת שמים לא משפיעה!** כך המציאות.

ואם זה היה בזמן בית שני, כשבית המקדש היה קיים עם רבן יוחנן בן זכאי והתנאים, כמובן שאנחנו בדורנו לא יותר טובים מהם, ולכן גם בזמננו אין זה פלא אם רואים דברים כאלה, שהם תרתי דסתרי.

מדוע לא הגינה המצוה מיצר הרע

ואמנם יש להבין עוד, שהרי אמרו חז"ל במסכת סוטה (כ"א, א) מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא, ופירש רש"י מגנא מן הייסורים ומצלא מיצר הרע שלא יכשילו לחטא, והיינו שבזמן שאדם עוסק במצוה זה מציל אותו מן היצר הרע.

ואם כן הרי גם אותו הכהן שהרג, היה עוסק במצוה, שגם הוא קם באמצע הלילה לתרומת הדשן, והתגבר על אונס השינה, ורץ בזריזות לקיים המצוה, והיה על גבי הכבש, במקום קדוש, שהכבש כמזבח, וגם כשהולך לדבר מצוה נחשב עוסק במצוה שפטור מן המצוה (רש"י סוכה כה, א), וכיצד יתכן שבאותו הזמן שהיה עוסק במצוה ורץ לדבר מצוה, שלט עליו היצר הרע, ומדוע לא הצילה אותו המצוה מהיצר הרע.

וייתכן לפרש בזה, כי מגנא ומצלא היינו שלא 'יתחדש' היצר הרע, ומי שעוסק במצוה בלי יצר הרע, אזי היצר הרע לא יתחדש כשהוא עוסק

במצוה, אבל אם היצר הרע קדם למצוה, והוא בא עם היצר הרע, וכשמתחיל לעסוק במצוה כבר היה בו היצר הרע של 'שפיכות דמים הוא דל', אזי המצוה לא תגרש את היצר הרע. ורק כשעוסק במצוה בלי יצר הרע לא יתחדש בו היצר הרע, אבל אם היצר הרע קדם וכבר ישנו בשעת עסק המצוה, אזי היצר הרע שולט, והמצוה לא יכולה להגן.

בענייני הפרשה

נתקבלנו בס"ד מתוך כתבי מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א דברים ששמעו מרבינו זללה"ה על פרשת קרח.

ונביאים כאן בתוספת מדברי רבינו בקידושא רבא ש"ק קרח תש"ס.

~ ~ ~

"וַיִּקַּח קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי" (טז, א). פירש רש"י: ולא הזכיר בן יעקב, שביקש רחמים על עצמו שלא ייזכר שמו על מחלוקתם, שנאמר (בראשית מט, ו) ובקהלם אל תחד כבודי, והיכן נזכר שמו על קרח? בהתייחסם על הדוכן בדברי הימים, שנאמר (דה"א ו, כג) בן אביסף בן קרח בן יצחור בן קהת בן לוי בן ישראל, עכ"ל. ויש להבין מהו ענין זה שביקש רחמים על עצמו. וכן מה לי אם נזכר שמו או שלא נזכר שמו, הרי האמת היא שלוי הוא בן יעקב וקרח הוא נכדו. גם יש להבין מדוע נזכר בדברי הימים 'בן ישראל' ולא 'בן יעקב'.

ויש לבאר בהקדם מה שאמרו (מגילה טו, א) שכל נביא שנזכר שמו ושם אביו, בידוע שהוא נביא בן נביא, והיינו כי מאחר שנזכר שם אביו, זהו סימן שקיבל ממנו את כוח הנבואה.

ועוד אמרו שם, כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח בידוע שהוא צדיק בן צדיק, וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי בידוע שהוא רשע בן רשע. והיינו כי לצורך מה נכתב שם אבותיו אם מעשיהם לא מפורשים, ובהכרח שבא לומר כי הסיבה שהוא צדיק נובעת ממה שירש מאבותיו, וכן להיפך הסיבה לרשעותו היא מאבותיו.

ונראה שמתעם זה לא נזכר שמו של יעקב במחלוקת קרח ועדתו, כי באמת מחלוקת זו לא נבעה מיעקב. ואמנם זה לא היה פשוט והוצרך לבקש רחמים על עצמו שלא יהיה בו שום פגם שיתבטא בדורות הבאים, ואין זה סתם שלא יוזכר במחלוקתם, אלא באמת הגיע לשלמות שאין בו שום פגם שיגרום לזה.

אבל בדברי הימים אצל המשוררים שכוחם היה בעבודת השם הוזכר שמו של יעקב, מפני שהם באמת זכו לאותה מעלה מכוח שלמותו של יעקב, והוא היה השורש והסיבה למעלתם. ולכן נכתב אצלם 'בן ישראל', שזוהי הדרגה היותר גבוהה של יעקב, דרגת ישראל, שמכוח שלמותו ומדרגתו זכו למעלתם.

~ ~ ~

והנה אמרו חז"ל (ברכות טז, ב) אין קורין אבות אלא לשלושה, ופירש רש"י אברהם יצחק ויעקב לאפוקי שבטים, ומשום שרק האבות הגיעו לדרגה של שלמות מוחלטת, ויעקב אבינו הוא בחיר שבאבות (בראשית רבה עו, א), אבל השבטים מצינו שהיו עליהם כמה תביעות, ולכן לא נכתב בפרשתנו 'בן יעקב' אלא רק 'בן לוי', כי יעקב הגיע לשלמות המוחלטת שממנו לא נבעה המחלוקת, מה שאין כן לוי. וצריך ביאור, שהרי שלמות האבות עברה בירושה לכלל ישראל, ואם כן גם לוי ירש את השלמות מיעקב.

והביאור בזה כמו שכתב רש"י בפרשת ויחי (מט, ה) על הפסוק "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם", אומנות זו של רציחה חמס הוא בידכם מברכת עשו היא, זו אומנות שלו היא ואתם חמסתם אותה הימנו, עכ"ל. והיינו כי אמנם כן שלמות האבות עברה בירושה לכלל ישראל, ולכל אדם מישראל יש בטבעו שלמות בירושה מהאבות הקדושים, וכל המעלות והשלמות של כלל ישראל זה מכוח השלמות שירשנו מהאבות, וזהו ענין ההתייחסות בדוכן ליעקב שהיה מכוחו כמו שנתבאר, אבל יש **דברים הנדבקים בהשפעה חיצונית שאינם נובעים מהאבות**, וכשיש איזה פגם וחיסרון שלמות בכלל ישראל זה לא בא מהאבות אלא מהשפעה חיצונית, והם 'חמס מעשו' כמו שכתב רש"י, וכך גם מחלוקת קרח ועדתו, מצד שלמות האבות לא היו מגיעים לזה, אבל זה נדבק מהשפעה מבחוץ.

לעילוי נשמת מרת **לאה** ע"ה
בת ר' חיים אפרים ז"ל
נלב"ע ל' סיון תשס"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"צ רבי **ישראל משה מלכה** זצ"ל
בן אסתר ע"ה, זקן רבני בת ים
נלב"ע ער"ח תמוז תשפ"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרב **חביב בן עישא** ז"ל **פרץ**
נלב"ע כ"ו סיון תשס"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב **משה הגר** ז"ל
בן הרב **יוסף דוד** ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז - תנצב"ה

וידבר דבר

מרבן של ישראל רבנו מרן הגר"ד לגדו שליט"א

פניני דבר | פנינים והערות בעניני הפרשה

(מדברים שנאמרו תחת השיחים במו"מ עם מרן רבינו שליט"א).

שמירת המקדש

וַיֹּאמֶר ד' אֶל אַהֲרֹן אֲתָהּ וּבְנֶיךָ וְנִבִּית אֶתְּךָ תִּשְׁאוּ אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאֵתָהּ וּבְנֶיךָ אֲתָהּ תִּשְׁאוּ אֶת עֹן פְּהִנְתְּכֶם, (י"ח א').

הביא רבינו שליט"א, דהנה לס"ד דהגמ' (סנהדרין דף י"ח ע"ב) דכל דבריו של כהן גדול בעי בי"ד הגדול של ע"א זקנים, א"כ גם חליצה ליבעי בי"ד הגדול, ואם כן היה הכן גדול צריך לעשות את החליצה שם ולנעול מנעלו בהר הבית, וכיצד הוא נועל שם שהרי אין נכנסים לשם במנעלים, וכמו כן יל"ע האיך החולצת רוקקת שם, (עי' כ"ז בספר רבינו על יבמות בהערות וביאורים לפרק מצות חליצה יבמות ק"ב א').

בתו של אהרן שנולדה קודם שנתקדש אם מותרת בתרומה

וְזֶה לָךְ תְּרוּמַת מִתְנָם לְכָל תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ נִתְּתִים וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֶיךָ אֲתָהּ לָחֶק עוֹלָם כָּל טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכֵל אֹתָהּ, (י"ח י"א).

אמר רבינו שליט"א, שמביאים שמרן הגרי"ז זצ"ל הוכיח מפרשת שמיני שבתו של אהרן שנולדה לו קודם שנתקדש היתה מותרת בתרומה (אף שפנחס שלא נתקחה היה אסור כיון שנולד מקודם כמבואר בזבחים ק"א ב'), שהרי בחזה ושוק כתיב (ויקרא י' י"ד) 'תאכלו אתה ובניך ובנותיך', ומבואר שהיה מותר לבנותיו אף שנולדו קודם (שהרי היה זה בא' בניסן שאז נתקדש אהרן). ושאלו לרבינו, דהנה כתב רש"י (בראשית ל"ז ל"ה) שאין אדם נמנע מלקרוא לכלתו בתו, וא"כ אפשר שכאן ג"כ הכוונה לכלותיו של אהרן, ושוב ליכא ראייה.

ואמר רבינו שליט"א, שהדבר תלוי בטעם מדוע אשת כהן אוכלת בתרומה, שאם אוכלת מדין קנין כספו (וכמבו' ביבמות ס"ו א'), הרי היא כמו עבד

ושפחה, אבל אם אוכלת מדין כל טהור בביתך (כמבו' בספרי הו' בתוס' יבמות ס"ח א') שפיר אפשר לפרש כן¹.

ברך ושכח לעשר

אמר רבינו שליט"א, שיש נידון אם בריך על אוכל ונזכר ששכח לעשר, אם יכול לעשר קודם שיאכל אחר הברכה, והחזו"א (דמאי סי' ט"ו סק"ה) דן בזה². והנה תרומה אפשר במחשבה, ומעש"ר הוא מחלוקת, ותרומת מעשר ג"כ אפשר במחשבה. והוסיף שאת המעשר שני לא יוכל להפריש, משום שיכול לאכול את המעש"ר ואח"כ להפריש כדין³. ואת החלה ג"כ אפשר להפריש במחשבה. (ולשאלות כמה מהנוכחים, הבהיר שמדבר על הפרשה בזה"ז מחמת ספק, כגון במוצר קנוי, ולכן אין נידון של גזל ושל ברכה).

טבל שאסור בתערובת

אמר רבינו שליט"א, שיש היכי תמצוי של טבל שיהיה אסור מחמת איסור טבל ולא יהיה אפשר להפריש עליו, ולא יהיה לו היתר.

והמקרה הוא, בנתערבו לו ג' פירות מג' מינים, וידוע לו שאחד מהם הוא טבל⁴, דכה"ג לא יהי' אפשר להפריש על הטבל, [דהנה מדאו' התערובת מותרת דחד בתרי בטיל, אלא דמדברנן אינו בטל בפחות משישים, וא"כ לא שייך להפריש מדאו' רק כלפי האיסור דברנן שיש בזה, וכמבו' ב"מ נ"ג א' שטבל שנתערב ברוב לא שייך להפריש עליו מדאו' דאינו חייב מדאו' דהרי נתבטל], ובזה א"א להפריש תרו"מ, משום שגדר האיסור מדברנן הוא לא איסור סתם שהחמירו דאין הביטול בפחות משישים אלא שחששו שמוא יבשלם ויהא לח בלח והדר דינא דמדאו' יצטרכו לבטלו דווקא בס' (עי' ב"י יו"ד סי' ק"ט).

וא"כ באופן הנ"ל אם יבשל אח"כ את הפירות לא יועיל מה שמפריש בעודו יבש ביבש, שכלפי הדאו' לא חל ההפרשה בתחילה וכעת נתחייב מדאו' בהפרשה, וא"כ אם כעת יפריש לא יועיל להציל מהחשש דברנן שמוא יבשל, ולכן לא יהי' התר להפריש עליו, (ועי' בש"ך יו"ד שכ"ד כ', ובחידושי רבינו נדרים סי' כ"ד).

הגרמ"ה הירש ביקש לשמוע את המעשה רב.

רבינו: אחד עשה לו טובה, אז הוא אמר לו יש"כ, אותו אחד אמר לו אין על מה, השיב לו הטשיבנער רב, אם הייתי אומר תודה, יש על מה לומר אין על מה, אבל ישר כח זה ברכה, על ברכה אין מה לומר אין על מה, יש"כ על הברכה.

דבר השעה

רבנו הגדול מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א נכנס לברכת צאתכם לשלום לרבנו ערב צאתו לארה"ב למען עולם התורה מרן הגרמ"ה הירש: שיהיה הצלחה גדולה וברכה, הכל ילך טוב, שתהיה בריא, ותצליח לעשות הכל.

רבינו: אמן יש"כ, זה נפק"מ לומר יש"כ, אני אמרתי לך את הווארט של הטשיבין ר'ב, להגיד אמן על יש"כ?

1. לכאו' כוונת רבינו שליט"א, דאם היא אוכלת מדין קנין כספו א"כ בודאי לא שייך לפרש דקרא איירי בכלותיו, דאינו שייך לדין כל טהור בביתך, וניחא היטב ראיית הגרי"ז, אבל אם אוכלת היא מדין כל טהור בביתך א"כ אפשר דקרא איירי בכלותיו דחייבות הם מדין כל טהור בביתך, ומ"מ בנותיו שלא נתקדשו לא התרבו מהאי קראי, ודו"ק.
2. ז"ל שם, 'אם בריך המוציא ונזכר שלא הפריש מעשר יכול להפריש במחשבה תרומה גדולה ומעשר ראשון ותרומת מעשר ומעשר שני, מיהו חילול מעשר שני לא חייל במחשבה, וכו', מיהו אם עושה מע"ש בתחתון של הככר יבצע מעליונו, ואחר המוציא יחלל, וכל זה בדמאי', וכו'.
3. ולכאו' הרי"ז הערה קצת על דברי החזו"א דמ"ט כתב דגם את המע"ש יעשה בככר במחשבה, הרי יכול לאכול מן המעשר ראשון.
4. וביאר כי ההיכי תמצוי הנ"ל היא דווקא אם ננקוט שלא כפי שדנו הגרש"ש (שער"י ש"ג פ"ה) והגר"א (פ"ד אסו"מ ה"י ז' ובהשמטות שם) שאם נתערב דבר ולא יודעים מי הדבר האסור אינו מתבטל ברוב (והיינו באופן שסיבת אי הידיעה אינה מחמת התערובת, אלא בעצם אין אנו יודעים מי הדבר האסור, ולא התערובת גורמת את הספק), אלא ננקוט דאף בכה"ג מתבטל ברוב.

מזן ראש הישיבה הגר"ד כהן שליט"א נכנס לרבנו לערוך לו ע"פ בקשתו לחש נגד עין הרע, לאחמ"כ ברך ברכת כהנים, רבינו סיפר על הנסיעה לחו"ל למען התורה למרות הקושי האדיר, וביקש ברכתו.

אחר הלחש וברכת כהנים, בירך מזן הגר"ד כהן: שהקדוש ברוך הוא ייתן לראש ישיבה כוח לעבור את הנסיעה, והכל בבריאות, והכל בכוחות, ולהחזיק את עולם התורה, ולהעמיד תורה בכלל ישראל.

רבינו: אמן, תודה רבה על הברכות ועל האיחולים. זה מאוד קשה לי, מאוד מאוד קשה. אי אפשר לתאר כמה זה קשה.

הגר"ד כהן שנסע בעבר במסעות מתאר: אני יודע שאי אפשר לתאר כמה זה קשה.

רבינו: לי זה קשה כפליים אין עצה.

הגר"ד כהן: בשנים של הראש ישיבה.

רבינו: אי אפשר לתאר בשבילי, אישית. ואין לי שום עצה. חייבים.

הגר"ד כהן: להחזיק תורה בכלל ישראל רבינו: חייבים.

ורבינו ביקש מהגר"ד כהן: תתנו את הברכה, שיהיה הצלחה.

הגר"ד כהן: השם יעזור, שגם יהיה כוחות לראש ישיבה, שיהיה הצלחה ושיהיה לתועלת, שיהיה סיעתא דשמיא.

רבינו: אמן, יישר כוח, שטרחתם לבוא לברך אותי.

הגר"ד כהן: זה זכות. שתהיה נסיעה טובה, וכל טוב.

רבינו: תודה רבה, יש"כ

דבר זכרון

מזן ראש הישיבה הגרמ"ל ליפקוביץ זצוק"ל גלב"ע כ"ו סיון תשע"א תנצב"ה

הספד רבנו

נאספנו כאן לעורר הספד על פטירת הגאון הצדיק ר' מיכל יהודה ליפקוביץ זכרוננו לברכה - כל ימיו חי עמל ודבוק בלימוד התורה, בעיונה, ובהרבצתה

לשומעי לקחו, והעמיד דורות דורות של לומדי תורה ומהם שגדלו לגדולי תורה ואדירי' ידועי שם, וכגדלו בתורה ולימודה כן נעלה מאוד היה בצדקתו, בתום דרכיו, ובנועם הליכותיו והארת פניו לכל, רבים רבים נהנו ממנו עצה ותושי' שנאמרו מתוך לב פתוח והשתתפות עמוקה בבעיות ועניינים שהטרידו את השואלים שביקשו פתרון למצוקותיהם וכמה נפלא הי' במדת החסד וכמסופר עליו בזה דברים נפלאים, ובמיוחד למדוכאים יתומים ואלמנות ושאר קשי יום, כן דאג הרבה ללומדי תורה ולהיכלי תורה וגם הקים רשת כוללים ללומדי טהרות שמקיפה הרבה אברכים במקומות שונים שעוסקים בעיון בסדר זה.

ועם זאת ער היה מאוד לכל מיני פגעים וסכנות רוחניות שאיימו על טוהר ומשמרת הדור וכחומה בצורה ללא חת עמל לגדור גדר בפניהם ובפני כל מיני שינויים אחרים מהמקובל בידינו שסכנתם מרובה, שלא יתפשטו בכרם בית ישראל והרבה דברים נגדרו על ידו.

הגמרא ביומא פ"ו א' אומרת ואהבת את השם אלוהיך, שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו באמונה, ודיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלימדו תורה, אשרי רבי שלימדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלימדו תורה, ראו, כמה נאים דרכיו,

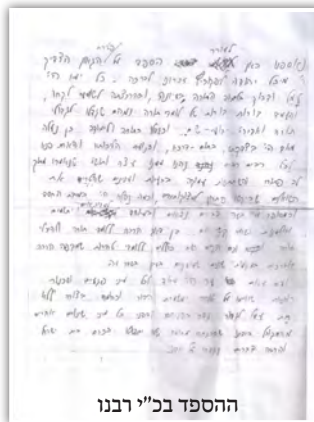
כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר, ויאמר לו עבדי אתה ישראל אשר בכך אתפאר.

כמה נאים ומתאימים הדברים להנספד הגדול הגאון הצדיק זכרוננו לברכה, ונתברך אנו כולנו לילך גם אנחנו בדרכים נאים ומתוקנים אלו, להרבות קידוש שם שמים בעולם, ויהא שם שמים מתאהב על ידינו, אכי"ר.

וזכות צדקתו תגן על משפחתו ועל כולנו ועל כל בית ישראל ובלע וכו'.

ונסיים בכתוב בספר קהלת (י"א ג) אם ימלאו העבים גשם, על הארץ יריקו, ואם יפול עץ בדרום או בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא, ופירש"י אם ראית עבים מלאים גשם ידעת שסופן יריקו גשמייהן על הארץ ובמקום שהטובה צומחת וניכרת, שם סופה לנוח, אף כן דע שאם יפול עץ וכו', אם ישכון אדם חכם וצדיק בעיר או במדינה, מקום שישכון שם יהיו ניכרין מעשיו אחרי מותו, וחכמתו, ומדות תרומיותיו, ותשלום טובה ליושבי המקום על מנהגו הטוב שהדרכים בדרך ישרה. יפול ישכון כמו על פני כל אחיו נפל, עץ. תלמיד חכם שמגין בזכותו כעץ המסיך על הארץ:

(אהלי טהרות)

ההספד בכ"י רבנו

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת קרח תשפ"ו

ביאור מדרגתו של קרח

"ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן, ויקומו לפני משה וגו' (ט"ז, א-ב)

פרשת קרח צריכה ביאור רב, הדנה מצד אחד קרח היה בעל רוח הקודש, וכמו שפירש"י (פסוק ז') "קרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן", ועוד אמרו חז"ל (דב"ר י"ח, י"ז) "אשר יחדיו נמתיק סוד זה אהרן וקרח ששניהן שוין", והרי מבואר שקרח היה שווה בהשגותיו ודרגתו לאהרן הכהן.

אולם מאידך גיסא אמרו חז"ל (ירושלמי סנהדרין פרק חלק ה"א) "קרח אפיקורס היה, מה עשה עמד ועשה טלית שכולן תכלת, אתא גבי משה, א"ל משה רבינו, טלית שכולה תכלת מה שתהא חייבת בציצית אמר לו חייבת, וכו', בית שהוא מלא ספרים מהו שיהא חייב במזוזה, אמר לו חייב במזוזה וכו', אמר לו בהרת כגרים מהו, אמר לו טמא, פרח בכולו, אמר לו טהור, באותו שעה אמר קרח אין תורה מן השמים, ולא משה נביא, ולא אהרן כהן גדול, ע"כ.

וצריך ביאור היאך מתיישבים הדברים יחד, והרי ממה נפשך, אם היה צדיק ובעל רוח הקודש היאך היה אפיקורס, והיאך שימשו אפיקורסות וצדקות בערבוביא אצל אותו אדם.

ונראה דבאמת לא שימשו אצלו שני הדברים בעירובי, אלא בתחילת דרכו היה בעל רוח הקודש ושווה בהשגותיו לאהרן הכהן, אבל לאחר שפתח במחלוקת נגד משה רבינו, ירד מטה מטה ונעשה אפיקורס עד שאיבד את מעלותיו.

וכן שמעתי על אחד שהמתין פעם מאחורי דלת מרן הגר"ז זצ"ל להיכנס לביתו, ולבנתיים שוחח שם עם חבירו והפליג במעלת קרח שהיה צדיק וקדוש, ולפתע פתח מרן הגר"ז את הדלת, ואמר לו "קרח לא היה אדם גדול אלא אפיקורס וכופר בנבואת משה וכופר בתורה מן השמים", ע"כ, והיינו כמו שנתבאר דאע"פ שמתחילה היה אדם גדול, מ"מ לאחר מכן איבד את מעלותיו, והיום דינו ככל אפיקורס ולא כצדיק.

אמנם דע שהאר"י הקדוש אמר (לק"ת תהילים צ"ב, וכו') ברוקח בפ"י התפילות לשב"ק בפ' מזמור שיר ליום השבת) ש"צדיק כתמר יפרח" סופי תיבות קרח, והיינו שלעתידי לבוא יהיה לו תיקון.

יסוד פעולותיו של קרח נבעו מתוך כוונה לשם שמים

אלא דבעיקר הדבר ראוי להבין, היאך הגיע קרח לנפילה גדולה כל כך מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, והרי אם בתחילת דרכו היה צדיק וקדוש ובעל רוח הקודש מגדולי הדור, היאך הגיע לבסוף לשאול תחתית להיות אפיקורס ממש.

ונראה שביסוד הדבר מה שרצה קרח להתמנות לנשיא בישראל היה לשם שמים, כי

מלשכת הגזית

לפנינו דברי חיזוק והתעוררות שנשא רבינו קודם חג השבועות לפני קבוצת תלמידי חכמים מופלגים שעלו למעונו לרגל סיום הלכות בשר בחלב, להלן תמצית דברי רבינו שליט"א:

"אם בן אדם היה יודע עד כמה חשוב לו, לעתידו, ולנשמתו, הלימוד תורה של רגע. אף אחד לא היה מבזבז זמנו בדברי הבל, מה שמוכרחים לדבר וודאי צריך לדבר אבל מדברים בקיצור נמרץ, יש הרבה דיבורים שאפשר לחסוך, וברוב הפעמים מתברר אח"כ שזה סתם הבל.

עכשיו שאנו בערב חג השבועות כל אחד מתחיל עכשיו זמן חדש, וכל אחד צריך לידע שזה התחלה חדשה כמו בראש השנה, שהזכויות שלו נאספות ביחד לפני כסא הכבוד, והקב"ה נותן שכר על כל פעולה ועל כל מצווה, וצריך לדעת שהקב"ה הבטיח לתת שכר אז הוא יתן, ועל כל דבר טוב שאנו עושים הקב"ה משלם לנו, לפעמים הוא נותן לנו מיד ולפעמים לאחר זמן, אבל ח"ו אין שום מצווה שהולכת לאיבוד.

ועכשיו זה זמן גדול וצריך התעוררות מיוחדת וככל שנתחזק יותר נראה נפלאות, הקב"ה רוצה לעזור, ובעז"ה אם אנו נעשה את מה שנדרש מאיתנו יהיו התוצאות הכי טובות שיש, וכל אחד יתחזק לדבר רק הדברים הנצרכים ולא סתם שטויות, ובעז"ה הקב"ה יעזור לכולם, אמן".

רצה להשפיע על ישראל לטובה וגם רצה לקבל את הכוחות המיוחדים שהקב"ה נותן לנשיא בישראל יותר מכל אדם בישראל, [שהרי הקב"ה נותן כוחות לכל אחד כפי מה שנצרך לו ולפי תפקידו וחובתו, ולנשיא בישראל נותן הקב"ה כוחות חדשים ומיוחדים כדי שיהא ראוי לתפקידו], אלא שבתוך ליבו היה נגוע במידת הקנאה והכבוד, וכיון שהיה נגוע בדבר לא ראה את האמת ולא שת ליבו שהוא פועל גם מתוך מידת הקנאה החבויה בתוך ליבו, ומתוך כך הסכים להצטרף לדתן ואבירם שפעלו לגמרי שלא לשם שמים, עד שלבסוף הלך לגמרי בדרכם של דתן ואבירם ועשה ליצנות ממשה ואהרן וכפר בתורה מן השמים ונעשה אפיקורס.

ומה שאמרו חז"ל בפרקי אבות (פ"ה מ"ז) "איזו היא מחלוקת שאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו", נראה דאין כוונת הדברים שקרח ידע שהוא פועל מתוך מניעה שפלה של מידת הכבוד, שהלא קרח היה אדם גדול וקדוש ולא היה נוהג כאדם שפל כ"כ, אלא הדבר היה טמון בתוך תוכו, ונגיעת הכבוד שהיתה טמונה בו דיברה על ליבו שבוודאי הצדק עמו וראוי לו לפעול לשם שמים.

ואין לתמוה היאך יהודי צדיק וקדוש יכול להיות נגוע במידת הקנאה והכבוד, ומשום דבאמת גם הצדיק נולד עם מידות רעות ככל אדם, אלא שהוא דוחה את מידותיו הרעות וכובש אותם לחיות כרצון ה', אבל אם הוא מסיח דעת ואינו עובד על עצמו להכניע את מידותיו רעות, יכולה מידה רעה אחת להוליך אותו שולל ולהפיל אותו לבאר שחת, וזהו לימוד לדין כמה זהירות צריך האדם בחייו על כל מעשה ומעשה, שהרי אפילו אדם גדול כקרח איבד את עולמו על ידי ניסיון אחד.

ושמעתי בשם הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל שהוכיח מהא דמבואר בגמ' בסנהדרין (ק"ט ע"ב) שכאשר אשתו של און בן פלת פרעה את ראשה ועמדה בפתח ביתה, לא הסכימו כל בעלי המחלוקת להיכנס לביתה, דע"כ מבואר

בזה שכל אנשי המחלוקת נגד משה רבינו היו אנשים גדולים וצדיקים שנהגו בכל הליכותיהם כאנשים גדולים, שהרי הם לא חיפשו תירוצים להיכנס בעצימת עיניים וכדומה, ומיהו אעפ"כ הם נסחפו למחלוקת, ואמר רבי ישראל שמכאן יש ללמוד שגם האדם הגדול ביותר עלול ליפול במחלוקת שלא לשם שמים, אם אינו עמל לתקן את מידותיו.

מתוך הספר הנודע 'גדול בקרבך' ותשוח"ח למחבר על הסכמתו להבאת הדברים לתועלת הרבים

חוק לימוד חובה

שנת תש"י נער בן שלוש עשרה רך בשנים, יתום מאב מאז גיל תשע, בא בשערי הישיבה הקדושה - ישיבת הגאון הצדיק רבי משה שניידער זצ"ל.

ההחלטה כבר מאחוריו אך מסכת הניסיונות לא תמה. עדין מהדהדות באזניו דברי פיתוי של הסובבים לו "החפצים בטובתו", אלו שסגרו עליו באמירות נוקבות "חבל על הכישרונות שלך" "בלי מקצוע - איך תפרנס את משפחתך בעתיד?" "אתה יכול להפוך לאישיות מפורסמת, מדען גדול, פרופסור נודע - ובמחיר יד אתה הודף הכל!"

אך עתה ניסיון נוסף ניצב לפניו.

לפי חוקי המדינה היה באותם ימים חוק חינוך חובה. חוק זה חל על ילדים עד גיל שש עשרה. החוק מחייב ללמוד בבית ספר רשמי ומכיוון ששייבה לא נמנית על מוסדות הלימוד הרשמיים של הממלכה הבריטית היה מצבו של הנער רגיש ומסובך.

שמו של הנער נעדר מרשימת התלמידים במסגרות הרשמיות ואשר על כן פתחה המשטרה בחיפושים אחריו.

שוטר חמור סבר עמד על מפתן הבית של משפחת שטרנבוך.

"על לפי חוק לימוד חובה בנך חייב להגיע לבית הספר המקומי" אמר השוטר בפנים חתומות.

האם הצדקנית הקשיבה בדומיה לדבריו אך לא התכוונה לציית להם.

חלף זמן והמשטרה המשיכה לעקוב אם הנער שב לספסל הלימודים ומשמצאה שלא, פקדה את הבית בשנית "רול איז רול!" - חוק זה חוק! הוציף השוטר פנים. "בנך חייב לבקר בבית הספר!"

מאז לא נתנה המשטרה מנוח למשפחת שטרנבוך ומעת לעת המשיכה לפקוד את הבית לדרוש... ולאיים...

"היה זה מצב בלתי נעים בעליל" מספרת אחותו של רבינו, הרבנית שולה אריאלי שתח' שהיתה אז צעירה לימים. ביקוריה של המשטרה נחרטו בליבה כחוויה קשה ומלחיצה ובאין אב שיעמוד מול השוטרים היה הדבר קשה עוד יותר.

כאשר ראתה המשטרה שאימיהם אינם משפיעים על אימו של הנער זומנה האם הצדקת לבית המשפט. בהגיע מועד המשפט התייצבה האם בבית המשפט.

"הינך מואשמת בכך שאת עוברת על חוק חינוך חובה. אם בנך לא יחזור אל ספסל הלימודים בבית הספר יוטל עליך קנס כספי גדול, בסכום של חמישה פונט", אמר השוטר בחומרה.

האם, מרת דבורה שטרנבוך, לא העלתה על דעתה להיכנע להם. היא שלמה את הקנס מתוך קורת רוח על הזכות לשלם כסף למען לימוד התורה של בנה. וכי מהו הפסד כספי לעומת הזכות העצומה שבנה משה לומד בישיבה והוגה בתורה הקדושה!

רבינו בצעירותו ובילדותו (פרק ד)

(מתוך ספר 'מעונות אריות', תשוח"ח למחבר הרב יעקב פרידמן שליט"א) על רשותו להעתיק הדברים במסגרת זו לתועלת הרבים

"כאשר תכפה על רבי אשר מחלתו הממארת, הציע לו אחד ממקורביו שינדב סכום כסף לצדקה לרפואתו. רבי אשר הסכים. ואז קם אותו מקורב, והכריז:

"הכסף הזה שרבי אשר מנדב יהיה לצדקה, בתנאי שהקב"ה יעזור ויבריא מחוליו".

כששמע רבי אשר את הנוסח, הזדעזע, ושאג ממיטת חוליו:

"אין עושים תנאים עם הקדוש ברוך הוא! נותנים בלי תנאים, והקדוש ברוך הוא מצדו, אם ירצה, ייתן גם הוא רפואה וישועה בלי תנאים!".

מששמע החזון איש כך, אורו פניו, ונחה דעתו.

כאשר הרגיש רבי אשר שקרב קיצו, אסף את כל ילדיו סביב מיטתו, ובירך באהבה כל ילד וילד לחוד. ציווה שהבנות תהיינה צנועות בלבושן. הוא חזר על הפסוק "בכל עת יהיו בגדיך לבנים", דהיינו שבכל עת צריך האדם לפחד מיום המוות, ולהכין לעצמו תכריכים לבנים. מילותיו האחרונות היו "הצנע לכת עם אלוהיך".

בי"ט אב תרצ"ה החזיר רבי אשר את נשמתו לבוראה. הוא הותיר אחריו אלמנה שבורה ורצוצה ותשעה יתומים. רבי משה, בנו השני, היה בן תשע בפטירתו.

מששמע רבי אלחנן וסרמן על פטירתו, שיגר איגרת תנחומים חמה מברנוביץ, בה הוא מתעניין במצבם הגשמי והרוחני של כל אחד מתשעת היתומים.

◆◆◆

פטירתו של אבא עוררה סערה למדינת בין חכמי הדור.

שנתיים לפני פטירתו עשה אבא ביטוח חיים. אבא גם כתב בצוואתו שלאחר פטירתו יתנו מעשר כספים מכל רכושו. משום שלבו נוקפו שמא לא נתן מעשר כספים כראוי מכל רכושו בחייו. הסעיף הזה עורר אצל גדולי הדור שאלה למדינת.

השאלה נידונה בין גדולי הדור רבי חיים עוזר גרודזינסקי מוילנה ורבי אלחנן וסרמן. כיוון ששנתיים לפני שידע על הסתלקותו עשה אבא ביטוח חיים, הסתפק רבי אלחנן, האם החיוב לתת מעשר כספים מכל נכסיו, וכלשון אבא בצוואתו "מכל נכסיו", כולל גם דמי ביטוח חיים. שהרי אבא לא זכה בממון זה מעולם, וכיון שמעולם לא היה ברשותו, אלא נפל מלכתחילה בחלקם של היתומים, שמא לא חלה הצוואה על כספי הביטוח?

רבי אלחנן שלח את השאלה לגיסו הגאון רבי חיים עוזר, ורבי חיים עוזר זצ"ל האריך בזה בתשובה שנדפסה באחיעזר חלק ג' סימן ל"ד. ולבסוף הכריע שהכלל מצווה לשמוע דברי המת חל גם על דמי ביטוח חיים.

רבי חיים עוזר עצמו קיבל אפוסטרופות על מעשר הכספים של אבא, והכריע לחלק אותם בין ישיבות 'עץ חיים', חברון, ומיר.

הנושא כולו נדון בהרחבה גם בכמה איגרות של רבי חיים עוזר ב'אחיעזר'.

אבא היה בעל רגש ובעל תפילה עצום. היה מתפלל מקירות לבו. כבן המתחטא. אמא הייתה מספרת, שבמוצאי ראש השנה ויום הכיפורים היו בגדיו רטובים מדמעות ששפך בתפילה עד שניתן היה לסחוט אותם.

בשנת תרצ"ד, כשהוא בשיא תוקפו וגבורתו בגיל 39 בלבד, חלה אבא במחלה ממארת סופנית. גדולי ישראל שהתארחו על שולחנו קראו עצרה, וקרעו שמים להחלמתו. מוילנה הליטאית הקהיל גם מרן רבי חיים עוזר גרודזינסקי קהילות שיתפללו להחלמתו. אבל מצבו הלך והחמיר.

אבא הסתלק לעולמו בגיל צעיר, לפני שפרצה מלחמת העולם והשואה האורורה. ואמא הייתה אומרת, שבגלל שאבא היה בעל מזג רך לא היה מסוגל לשמוע את צרות היהודים במלחמת העולם השנייה, ולכן לקח אותו האלוהים מן העולם מבעוד מועד.

בימי מחלתו האחרונה של אבא הייתה אמו הצדקנית עליה השלום בוכה תמרורים, ושופכת נפשה לפני ה' יתברך למען בנה:

"ריבנונו של עולם, איך פָּעַט נִיֶּשֶׁט פֿון דִּיר אַטאַף. איך פָּעַט נִיֶּשֶׁט לֵאנֶגְלֶען פֿאַר מִיין אִשֶּׁר, איך פָּעַט גִּיב אִים אַ זכּוּת לֵעֲבֹעַן קְאָטְשִׁיק אִין שְׂמַחָה פֿון זַיִן קִינֶד דּוּבֵלֶה, צוּם זַיִן בר מצוה". ("ריבנונו של עולם, אינני מבקשת הרבה, אינני מבקשת שתאריך ימיו של אשר שלי, אני מבקשת שתיתן לו זכות לחיות לכל הפחות שמחה אחת של בנו דוב ושיוכל להיות עמו כבר מצווה").

אבל גזירה נגזרה, ורבי אשר לא זכה להשתתף בשמחת הבר מצווה של בכורו.

◆◆◆

20 שנה אחר כך, בביתו הסגפני בגבעת רוקח יושב ה'חזון איש' כולו השתאות. לפני דקות אחדות יצא מחדרו בחור ישיבה לונדוני צעיר, משה שטרנבוך, שעלה לא מכבר מלונדון ללמוד בישיבת חברון. הם שוחחו בלמוד שעה ארוכה ומתוקה. בקיאותו, חריפותו ובהירות מחשבתו של הבחור הצעיר הרעישו את לבו.

עודו מהרהר בצעיר המופלא שיצא זה עתה, נכנס לחדרו הרב גדליה שוורץ מרבני ארצות הברית. כשראה אותו ה'חזון איש', קידם אותו במאור פנים:

"הרי ביקרת, ר' גדליה, בקהילה היהודית בלונדון. הזדמן לך להכיר את משפחת שטרנבוך?"

סיפר לו רבי גדליה על הוריו של משה הצעיר, רבי אשר ודבורה שטרנבוך. התרגש ה'חזון איש', וביקש שיספר לו משהו על דמותו של רבי אשר.

"אני רוצה לדעת", אמר לר' גדליה, "במה זכה רבי אשר להעמיד בן כזה".

סיפר לו רבי גדליה על ידו הפתוחה של רבי אשר ועל ביתו שהיה בית ועד לחכמי ישראל. הוא גם סיפר על כספי צדקה שהיה רבי אשר משלשל לכיסם של עניי לונדון בלי שיורגש מי הנותן. ועדיין לא נחה דעתו של ה'חזון איש'.

ואז נזכר רבי גדליה באירוע שהתרחש בתקופת מחלתו האחרונה של רבי אשר:

דרכי אורה

קרח תשפ"ו (133)

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

'בן שראה והבין'

ה' נסתר ונעלם מעיניו בתוך מעמקי נפשו. רק התורה הקדושה וחז"ל היורדים לעמקי צפונות הנפש, הם שמגלים לנו היום את הקנאה הסמוי שהיתה טמונה בלבו של קורח בלא דעת, והיא שגרמה לשכלו לעקם הישר ולתרץ מעשיו בטענות 'לשם שמים'. ברם, הוא עצמו בדעתו הגלויה, ה' סבור שכל פעולתו לש"ש במוחלט.

ובזה נבין דברי אשתו של און בן פלת, שנתחכמה להסיר מסוה ולחשוף את השורש הנפשי שגרם את המחלוקת, ופקחה את עיני בעלה לראות האמת, כי כל ה'כנישתא קדישא' אינם מכוונים לש"ש כפי שהם באמת מדמים בנפשם, אלא המניע האמיתי בסתר לבם, הוא ה'מי בראש'. כיון שאמרה לו 'אי מר רבה' אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא, היא שאלה שאלה. אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא [ויתכן שהיא עצמה נתכוונה ממש לאותה טענה פשוטה], ע"ז השלים און בן פלת בדעתו, שלו עצמו לא יחיה שום נפ"מ ממחלוקת זו, ומיד נפקחו עיניו וכבר ראה והבין מעצמו את המציאות לאשורה, כיון שכעת ה' לבבו פנוי להבין גודל ההפרש שבין השכנוע העצמי המדומה של כל ה'כנישתא קדישא' לבין המציאות האמיתית בפועל. און בן פלת השכיל כעת, כי חברתו של קורח אינה לש"ש, והוא גופא ה'פלא' שנעשה לו שהצליח לפעול בנפשו לפרוש מקשר רשעים, ומ"מ כיון שכולם ה' נדמה להם שמכוונים לש"ש וע"ז נשבע להם שיהי' עמם בעצה, לכן הוצרכה אשתו להתחכם כדי להציל נפשו מכליה.

ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי ודָּתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאֵב וְאֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן (ט"ז, א')

בגמ' סנהדרין דק"ט ב' ויקח קרח' אמר ריש לקיש וכו' 'ואון' שישב באנינות 'פלת' שנעשו לו פלאות 'בן ראובן' בן שראה והבין. אמר רב און בן פלת אשתו הצילתו, א"ל מה נפקא לך מינה, אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא וכו' היינו דכתיב 'חכמות נשים בנתה ביתה' זו אשתו של און בן פלת וכו' עכ"ל הש"ס.

והנה קשה להעלות על הדעת שאנשים רמי מעלה, ראשי סנהדראות ונשיאי עדה, נמשכו כולם למען נגיעה עצמית שפלה ותאות כבוד פשוטה, וללא ספק שרק טעות דקה מעוטפת באצטלה של קדושה וצדק, היא שהטעתה את עיניהם וסילפה את שכלם, בתמיהתם כיצד כל מוסדות ההנהגה ניתנים אך ורק למשה רבנו ולמשפחתו הקרובה, ולכן נמשכו כל הקהל למחלוקת זו, כיון שדימו בנפשם באמת ובתמים כי מלחמה להם לש"ש ורצו למחות על מה שנראה בעיניהם כקיפוח ועוול. אף קרח עצמו ואון בן פלת, כלל לא העלו על דעתם שהם חפצים באיוושה עמדת הנהגה לעצמם. אדרבה, לו היו נשאלים באותה שעה, היו אומרים באמת כי כל מניעיהם טהורים והם מוסרים את נפשם למען כלל ישראל, בלא שום שמץ של רדיפת שררה אישית.

ומה שהביא רש"י מאמר חז"ל שנתקנא קרח על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל וכו', ודאי שקורח עצמו לא ידע ולא הרגיש כלל בנגיעה זו באותה שעה, והדבר

'אבירי לב הרחוקים מצדקה'

יחד עם זאת הוא רוצה גם לשמוע את סברתו של חבריו. אך מי שלא ניהון בנדיבות לב אינו יכול כלל לשמוע את סברת השני, וכל רצונו רק להשמיע את דבריו, כל מטרותו רק לנצח בויכוח. ולפעמים הדברים מגיעים לכך שמבחינתו כל תפקידו של חברו בעולם נועד רק כדי שהוא ישמע את דבריו, ולעולם כדי שאדם ישמע את דברי חברו מוכרח שתהיה לו נדיבות לב, רצון לתת את לבו לחבירו, כשהבטוי לכך הוא שמוסר עצמו לשמוע את דברי חברו.

ובאמת מדה זו של נדיבות לב נצרכת לאדם לא רק כדי לשמוע את דברי חברו, אלא גם כדי לשמוע את דבר ה', כי האדם שחסר אצלו נדיבות לב, וכל חפצו ומגמתו שיקבלו דבריו ואינו מכין א"ע ג"כ לקבל מאחרים, האיש הזה אינו יכול לשמוע גם את דבר ה', והקב"ה 'מדבר' אל בריותיו באמצעות הברירה הנפלאה והמושלמת שברא, ו'אומר' להם: 'אני הוא בעל הברירה'. הרי כל הברירה צועקת שיש מנהיג לבירה, וכמ"ש החסיד בחובות הלכות (שער היחוד פ"ז) שאם נראה מכתב כתוב דבר דבור על אופניו, ויבוא אדם וישמע שנשפך דיו על הנייר ומוזה נוצר המכתב, בודאי נתייחס לדבריו כדברי שטות והבל. וכן צריך להבין כ"א כשרואה את הברירה בנוי בסדר מופתי, יום ולילה, שמים וארץ, חורף וקיץ, ים ויבשה וכל נפלאות הברירה, צריך להיות ודאי אצלו שיש בורא עולם, כי לא יתכן שהכל נעשה מאליו. ומה שיש בעולם ג"כ כופרים ואפיקורסים, זה רק משום שהגיעות והתאוות מסמאות את עיניהם, עד שאינם מניחות להם להאזין את זעקת הברירה, כיון שההכרה בבורא עולם תחייב אותם לנהוג כרצונו ית'. אך לו היתה להם נדיבות לב, היו מוסרים את לבבם לבורא ומאליהם היו רואים ושומעים מהברירה עצמה שיש מנהיג לבירה. אחד ה' אברהם אבינו 'נדיב לב' שנתן את לבבו לקבל מאחרים, וע"ז גם שהתבונן בברירה הנפלאה, מיד הבין והרגיש שיש מנהיג לבירה. זהו שביאר רש"י על אברהם אבינו שנקרא נדיב 'ע"ש שנדבו לבו להכיר בוראו', וע"ז ה' 'תחילה לגרים'. מדה זו של 'נדיבות לב', היא גם היסוד לעלי' בתורה, חוץ מעצם הדבר כאשר האדם לומד מחבירו וחבירו לומד ממנו ושניהם מתעלים בתורה, אך יתר על כן, הלא שנינו 'בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלכונה של תורה', ובאמת לא כ"א מסוגל לשמוע הכרזה זו, כי כדי לשמוע, צריך האדם

ותקפת הארץ את פיה ותבלע אתם ואת פתייהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש (ט"ז, ב')

בספורנו: 'ואת כל הרכוש' שלא יזכו שיהיו צדיקים בעמלם, כענין נפלה סלע מחיקו ומצאה עני ונתפרנס בה (תו"כ ה' ז') עכ"ל, וכע"ז מצינו בגמ' ב"ק דט"ז ב' דרש רבא מאי דכתיב 'היו מוכשלים לפניך בעת אפק עשה בהם' אמר ירמי' לפני הקב"ה רבש"ע אפי' בשעה שעושין צדקה הכשילים בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהן שכר ע"כ, ויש ליתן טעם בעונש זה שנשתו בו אנשי ענתות שלא האמינו בירמי' הנביא לעדת קורח שלא האמינו במשה רבנו ונענשו ג"כ שלא יהי' צדקה בממונם, דמה"ט בלעה הארץ את כל הרכוש כמ"ש הספורנו.

והנראה, דהנה בגמ' סוכה מט ב' וחגיגה ג' א': דרש רבא, מאי דכתיב (שה"ש ז') 'מה יפו פעמך בנעלים בת נדיב', כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין להגל' 'בת נדיב' בתו של אברהם אבינו שנקרא 'נדיב' שנא' 'נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם', אלקי אברהם ולא אלקי יצחק ויעקב, אלא 'אלקי אברהם' שהי' תחילה לגרים ע"כ, כלומר ש'נדיבי עמים' הוא כינוי לגרים שהם 'עם אלקי אברהם', וזו תכונת הנדיבות שיש להם להכיר את בוראם, וכמ"ש רש"י שהטעם שאברהם נקרא נדיב הוא 'ע"ש שנדבו לבו להכיר בוראו'. ובאמת ה' אפשר לומר שאברהם נקרא 'נדיב' ע"ש מדת החסד שלו, כפי שרואים בפר' וירא שזקן בן ק' שנים ביום הג' למילתו רץ אל הבקר כדי להכין סעודה לג' ערבים, וגם התפלל על סדום ועמורה שינצלו, והכתוב אומר 'תתן חסד לאברהם', אך חז"ל מלמדים שמעשי החסד הגדולים של אברהם באו רק כתוצאה של מדת הנדיבות לב שהי' לו, שמכוחה ג"כ הכיר את בוראו. ולכאורה צ"ב, דהא כדי להכיר את הבורא נזקק האדם לשכל ישר, לגבורת לב כדי להתגבר על המפריעים וכו', אך מדוע צריך לשם כך 'נדיבות לב'.

וביאור הדבר שמעתי מהגה"צ ר' מנחם שיינין זצ"ל בשם הסבא מסלבדקה זצ"ל (ה') מהתלמידים ששימשוהו בתקופתו האחרונה, דהנה כאשר ב' לומדים זע"ו, רק מי שיש לו את היכולת לנדב את לבו לזולת הוא מצליח לשמוע גם מה שהשני אומר, כמובן שהוא גם יכול לחלוק עליו ולהתווכח בחריפות, אך

שתה' לו אותה המידה של נדיבות לב שמכחה יוכל להתעלם מהנגיעות, ורק אז יוכל לשמוע כראוי אותה בת קול. זהו שכיניו חז"ל את הגרים 'נדיבי עמים', שזו הסיבה שדווקא הם השכילו ליכנס תחת כנפי השכינה ולהיות חלק מכלל ישראל, משום שנדבו לבבם לשמוע ולהכיר את בוראם.

וכבר ביארתי עפ"י הגמ' ברכות ד"ז ב' שנחלקו אמוראים בביאור הפס' (ישעי' מו) 'שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה', ויש שפי' לשבח דאיירי בצדיקים שניזונים מכח זכותם שבידם ולא בצדקתו של הקב"ה, ועוד אי' שם: א"ר יהודה מאן 'אבירי לב' גובאי טפשאי, א"ר יוסף תדע דהא לא איגרי גיורא מינייהו. א"ר אשי בני מתא מחסיא אבירי לב ניהו דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא [שהיו נאספים שם ישראל באדר לשמוע בהלכות הפסח מדרש דרב אשי, ובאלול לשמוע הלכות החג. רש"י] ולא קמגייר גיורא מינייהו ע"כ, ומבואר בד' רש"י שמעצם הדבר שהנכרים בני מתא מחסיא רואים ב"פ בכל שנה שנאספים אנשים לביהמ"ד עבור לימוד התורה, היו צריכים להתפעל מהיקרא דאורייתא למעלתה ועומקה של התורה הקדושה, והיו צריכים להמצא ביניהם לכה"פ כמה שיבאו להתגיייר [מדברים אלו יש ללמוד מוסר השכל לימינו, כמה ראוי להתפעל כאשר רואים אלפי בני ישיבות היושבים ועוסקים בתורה, כן ירבו מדברי הגמרא מתבאר שההתפעלות המתבקשת מכך היא כה גדולה, עד שאפי' נכרים, בראותם זאת היו צריכים לשנות את חייהם, לעזוב את משפחתם, ולהתגיייר. קל וחומר אנו, בני אברהם יצחק ויעקב, כאשר אנו רואים בעינינו את ה'יקרא דאורייתא', את האושר שהיא נותנת למי שעוסק בה, את עומק והאמת

הטמונים בה, עלינו להיות מלאי התפעלות מכך, ומכח התפעלות זאת עלינו להתחזק בעבודת השי"ת].

אך לפי"ז אינו מובן שהרי הפס' ממשיך 'אבירי לב הרחוקים מצדקה', שהרי אנו מפרשים הכתוב לגנאי על הנכרים חסרי לב שאינם מתפעלים מיקרא דאורייתא, ולמה מזכיר הכתוב רק גנות זו שהם 'רחוקים מצדקה', והביאור להג"ל כי זכיית הגר באה רק משום שהוא מ'נדיבי עמים', בנדיבות הלב לשמוע ולהכיר את הבורא, וזהו הענין שלמדו רב יהודה ורב אשי בפס' 'שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה'. 'אבירי לב' ר"ל אותם שלא נותנים לבם לזולת, ובע"כ הם רחוקים מצדקה שכל מהותה נתינת לב לצרכי הזולת, להרגיש ולידע חסרונם, אנשים אלו כל לבם למילוי רצונם האנוכי, ולכן גם אינם יכולים להרגיש קדושה, כי צריך לזה 'נדיבות לב' ולפנות את הלב בשביל זה, אך כשהשימוש בלב רק להרגיש דברים הנוגעים לו באופן אישי ומילוי רצונותיו הפחותים, א"א להרגיש רוחניות אשר להם זוכה מי שמתבונן בפלאי הנהגתו ית' הנמצאים בבריאה.

והנה עפ"י"ז י"ל עוד ששורש חטאם של אנשי ענות הוא בנדיבות הלב שמשו"ה לא האמינו בנבואתו של ירמיהו, כי לא רצו שהוא יהיה הנביא, ושהוא יהיה זה שיגיד מה שיהי', ולכן התפלל ירמ' שכיון שחסר להם נדיבות לב ע"כ הכשילם בכנ"א שאינם מהוגנים, כי בע"כ אינם נותנים זאת בנדיבות לב, וכן י"ל על דתן ואבירם ועדת קרח, כיון ששורש חטאם ה' העדר נדיבות הלב ורק משו"ה לא האמינו בנבואתו של משה רבנו, לכן נענשו כיאות שאפי' מממונם לא יהי' צדקה.

'אברה ממן אליר, ואתכסה מחמתך בצלך'

היא חכה שאינה אלא כמין מחט ודג גדול נלכד בה. 'כהם יוקשים בני האדם' במכשול קטן וחלש כמו המצודה הרעה והפח, נכשלים בני אדם. [לעת רעה] בעת פקודת רעתם כשבא עתם ליפול הרעה עליהם פתאם ע"כ, והסביר הגר"ע ז"ל כי חכה היא המחט שראשה כפוף ותוחבין שם תולע או דג קטן לפתות את הדג הגדול שיבלענו ועי"ז נאחזת כפיפת המחט בתוך גרונו, והנה הדג מנסה לברוח מיד כשמרגיש את עקיצת קצה המחט ועי"ז נתחב המחט יותר בעומק גרונו עד שנאחז לגמרי במצודה בלא שום תקוה, ובאמת באותו הזמן עדיין הי' הדג גדול יכול לברוח מאותה החכה אם הי' מתקרב יותר לצד אותו המחט התחוב בגרונו כי עי"ז יוכל להשתמט ולינצל מהמצודה רעה, ואכן לאותו הדג אין דעה להבין את הכיוון שצריך להימלט אליו, אבל אמר הקהלת לבני האדם שיקחו משל מאותו הדג שמתחיל ליאחז באותה החכה, וגם בני אדם שבאה עליהם צרה קטנה, אם הי' משכילים שהכל בא בהשגחה מאתו ית', הי' נמלטים מאותו הצער ע"י התקרבותם להקב"ה בתשובה ומעש"ט, כמ"ש חז"ל אם ראה אדם שיסורין באין עליו יפשפש וימשמש במעשיו, הן רחום ה' וצדיק ואלקינו חונן וממלט מרעה, אבל אם אין לב להבין, אין האיש מתקרב לעבר הצייד שאוחז בחכה ורק מנסה לברוח ממנו ולהתרחק יותר, כי הולך בקרי כי אמר אולי מקרה הוא, וכיון שמתרחק יותר מהקב"ה עי"ז נתחבת החכה יותר בגרונו עד שבאה עליו פורענות כמ"ש ואם תלכו עמי בקרי אף אני אלך עמכם בחמת קרי, את"ד הגר"ע אלטשולר זצ"ל.

ועפ"י"ז ביארתי בס"ד מאמר הגמ' מו"ק דכ"ה ב' א"ל רב אשי לבר קיפוק ההוא יומא מאי אמרת, א"ל וכו' לויתן בחכה הועלה מה יעשו דגי רקק, בנחל שומף נפלה חכה מה יעשו מי גבים, א"ל בר אבין ח"ו דחכה ושלחבת בצדיקי אמינא וכו' ע"כ, וג"ל כוונתם שא"ל להמליץ על הצדיקים לשון 'חכה', כי אינם מתפתים ליצרם ומיד שבאים עליהם יסורים ח"ו הם מתקרבים להקב"ה, ומשל החכה שהיא מצודה רעה נאמר רק על מי שאין לו שכל להתבונן מי הצייד, וע"כ מתפתה לברוח ועי"ז נאחז יותר במצודה רעה.

ונראה שזהו הביאור בלשון הרמב"ם הנו' על הימים הנוראים שהם 'ימי פחד ומורא מהשם ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו', כי אכן יש לברוח ולהמלט מהעונש, אבל צורת הבריחה והמפלט 'אליו' להתקרב אל הצייד, ועי"ז שייד להישמט מן היסורים והעונש.

ובזה יש לבאר דקדוק לשון הפס' 'וכל ישראל נסו לקולם', ופי' הכלי יקר שנסו מפחד הבליעה אל אותו מקום עצמו, כדי שיוכלו לשמוע את קול הוידוי של הבלועים ועי"ז ידעו להישמר מאותו החטא, ואותו הקול הי' מאמרם 'משה אמת ותורתו אמת' ולאותו הקול נסו כל ישראל לשוב אל הצייד, והשכילו לעשות שלא ברחו ממנו אלא ברחו אליו להתקרב אל משה ואל תורתו.

וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם פי אמרו פן תבלענו הארץ (ט"ו, ל"ד) בפירש"י 'נסו לקולם' בשביל הקול היוצא על בליעתן עכ"ל, אבל בכלי יקר כ' וז"ל: מקולם מבעי ליה למימר, ועוד להיכן נסו ואנה מפניו יתברך יברחו. והנה חז"ל אמרו (תנחומא קרח יא) שקרח ועדתו אומרים תמיד 'משה אמת ותורתו אמת והם בדאים', ואותו קול התחיל לבצבץ מיד אחר הבליעה ולאותו קול היוצא ממקום הבליעה נסו כל ישראל לשמוע מה ידברו, כי סברו מסתמא הם מתוודים על חטאם ורצו לידע מה הי' עיקר חטאם כדי שידעו להשמר ממנו שלא יעבור גם עליהם כוס זה, וז"ש 'כי אמרו פן תבלענו הארץ' עכ"ל. והנה הוה ק"ל דהול"ל 'מקולם' ומה"ט פרש"י בשביל קולם, והכלי יקר פי' שנסו אל קולם ויתכן שהוא יפרש 'נסו' מלשון 'הרימו נס' וי"ל, אכן ג"ל עפ"י לשון הרמב"ם בפיה"מ פ"ד דר"ה 'שלא היו קורין הלל לא בר"ה ולא ביוה"כ לפי שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו וכו' ע"ש. ומו"ח רבינו הגדול זצ"ל בהספדו על מורן הגר"י מבריסק זצ"ל בשעת סתימת הגולל, סיפר שמרן הגר"י זצ"ל הי' ירא ודואג מאד מאימות הדין בכל אותו החדש אלול תשי"ט, וא"ל מו"ח מרן זצ"ל את ד' הטור אבל ישראל וכו' בטוחים שיעשה להם נס, ועי"ז הביא לו מרן הגר"י את לשון הרמב"ם הנו' וביאר שבאמת הן ימי פחד עד שצריך 'מברח ומנוס', אלא שהמברח ומנוס אינו 'ממנו' אלא 'אליו', ועי"ז שייד הבטחון שיעשה להם נס, אבל ודאי שתחילת הענין הוא הפחד ומורא מה', ולא סגי בטחון בלא"ה.

והי' נוהג מו"ח מרן זצ"ל להקריא בשיחות מוסריו הק' בהיכל הישיבה את לשון הפייט ב'כתר מלכות' לר"ש אבן גבירול ומבאר מילה במילה, והי' מקדים שהוא לשון מעורר מאד, וז"ל: אלקי, אם עווני מנשוו גדול, מה תעשה לשמך הגדול, ואם לא אוהיל לרחמיך, מי יחוס עלי חוץ ממך. לכן, אם תקטלני - לך אייחל, ואם תבקש לעווני - אברח ממך אליך [מדבר להשי"ת ומבקש רחמים, עשה עמי כרצונך, אם תקטלני אבקש ואוהיל לרחמיך, ואם תבקש עווני - מה אוכל אני לעשות? לברוח, אבל לאן? אליך! אתה האב הרחום!] ואתכסה מחמתך בצילך [כועס הינך עלי, היכן אחבא מכעסך? בצילך, תחתיד, בשולי גלימתך], ובשולי רחמיך אחזיק עד אם תרחמיני [אחזיק בקצוות רחמיך ולא אעזבך, ואתה מוכרח לרחם עליו], ולא אשלהך כי אם ברכתני עכ"ל. כך הוא מדבר לבוור עולם! האם צריך אושר יותר מאושר זה שאנו נמצאים בו כשמתבוננים? מדברים אל הרבנו של עולם - רחם עלי! אינני עוזב אותך! והי' מרן ז"ל מתרגש ובוכה באותה העת. ואכן בס"ד י"ל עוד עפ"י ביאורו של הגאון ר' עזרא אלטשולר זצ"ל בביאור מאמר החכם (קהלת ט') 'כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכעפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם, ופירש"י 'כדגים שנאחזים במצודה' כדגים גדולים שנאחזים במצודה גרועה וחלושה, ופי' רבותינו (הוא מאמר ריש לקיש בגמ' סנהדרין דפ"א א')

מבירת הדבר

ממזן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

משה ואהרן לא היו צד במחלוקת

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן יִצְחָר וְגו' וַיִּקְהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וְגו'. (ט"ז א' ג')

פרשתינו עוסקת במחלוקת קרח ועדתו, ותנן באבות (ה' י"ז) :

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו;

בתו"ט הביא בשם מדרש שמואל, שהקשה על לשון התנא שאמר מחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו, שהרי במחלוקת שהיא לשם שמים נקט הלל ושמאי, דהיינו ב' הצדדים, ומדוע גבי מחלוקת שלא לשם שמים לא אמר זו מחלוקת משה ואהרן עם קורח ועדתו, [וכה"ק המלבי"ם כאן], ותרץ על זה במדרש שמואל דכאן שרצה לומר מחלוקת שלא לשם שמים, לא הזכיר משה ואהרן כי הם לשם שמים עשו, ורק קורח ועדתו שלא לשם שמים נחלקו, והוא ביאור נכון.

ונראה להוסיף בזה עוד, דבאמת משה ואהרן לא נשתתפו במחלוקת כלל, אלא קורח ועדתו באו כלפיהם בטענות ומענות, אבל להם לא היתה שייכות לזה, ולא עשו אלא מה שנצטוו מפי הגבורה, וכמו שיעמוד האחד על חבירו בצעקות וגידופין וחבירו שותק, דאינו נחשב בזה צד במחלוקת, ובמחלוקת קורח ועדתו מצינו מחלוקת על ידי צד אחד בלבד, וכבר אמר חכם אחד שכל הרודף אחר אדם לנושכו אין זה מחלוקת.

אין מחזיקין במחלוקת

ובזה נראה לבאר דכתיב (להלן פסוק י"ב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקָרָא לְדָתָן וְלֶאֱבִירָם וְגו', וברש"י שם מכאן שאין מחזיקין במחלוקת וכו', וצריך ביאור מהו ענין אין 'מחזיקין' במחלוקת, ויש שפירש דאין מחזיקין היינו שאין עושים מעשים לחזק המחלוקת.

ולמה שנתבאר דמשה לא היה צד במחלוקת כלל, נראה לבאר הדבר היטב, דהנה זה ודאי שאם היו דתן ואבירם פותחים במחלוקת על אחד מנכבדי העם, כגון על אליצפן בן עוזיאל, היה אז משה מזדרז לקרותם אליו, כדי לברר מה בפיהם, ועל מה מעוררים הם מחלוקת, דזהו תפקידו בתור מנהיג ישראל למנוע מחלוקות שאינם ראויות, אלא שטבע האדם שגם אם הוא עוסק בהשכנת שלום בין יריבים, אם אחד פותח במריבה כנגדו אינו הולך אליו למצוא דרכים לבטל המחלוקת, ואף אם הוא עצמו אינו משתתף במחלוקת, כיון שהלה חולק כנגדו, מרגיש שאינו יכול במקרה זה לעשות תפקידו, כיון שהחולק כנגדו הוא חולק.

אולם משה רבינו למדנו דכיון שהוא הרי לא נשתתף במחלוקת זו, וכמו שנתבאר שהם קמו עליו, אבל הוא לא החזיר מלחמה שעה, ולא היה שותף במחלוקת זו, אזי הסתכלותו על כל מחלוקת זו היתה כמחלוקת של דתן ואבירם על אדם אחר, וממילא עליו לקיים תפקידו לעסוק בהשכנת שלום בין היריבים, וזהו שאין מחזיקין במחלוקת שצריך לפעול נגד הטבע הפשוט, שבמקרה כזה האדם נמנע מנסיון השכנת שלום, כמו שהיה עושה אם הייתה מריבה עם אחר, אלא יתייחס לזה בנייתוק מוחלט כמו שבאמת על אדם אחר הם חולקים.

ודבר זה צריך שיתן האדם אל לבו שבכל ענייני מחלוקת תהיה צודקת ככל שתהיה לא ישתתף בה בצורה שהוא מובילי המחלוקת ועושה, וידע תמיד וישנן לעצמו שאינו צד כלל במחלוקת.

שרש מחלוקתו של קרח לשם שמים היתה

אכן ראוי להדגיש שהתנא נקט מחלוקת קרח ועדתו, ולא הביא משאר מחלוקות של צדוקים וכו' שוודאי גם קודם זמן המשנה היו מחלוקות רבות, ולא הזכיר התנא כל אלו, כי מריבות אלו אין צריך לומר שאין סופן להתקיים שכל מטרותן היא לשם כבוד ושררה וכו', אבל מחלוקת קרח ועדתו היה מעורב בה מחשבה לשם שמים, שביקש קרח לזכות מעלות וקדושת הכהונה, רק שלא היה לשמה בשלימות, והיה גם פניות של שלא לשמה ומידות רעות.

ובכל המצוות מצינו (פסחים נ:): לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, אולם במחלוקת היפוך הדברים הוא ואף אם המחלוקת ביסודה לשם שמים אם יש פניה שלא לשמה אזי מתוך לשמה בא שלא לשמה, וגם החלק שהיה בתחילה לשמה נהפך לשלא לשמה, וזהו היפך כל המצוות שבעסק המצוות הנקודה הפנימית של לשמה מתרחבת והולכת עד שנמצא כולו עושה לשמה, אבל במחלוקת הנקודה של השלא לשמה מתפשטת ואוכלתו ומבעירה בו אש המחלוקת, ועל זה אמר שלמה המלך בקהלת (י' א') זְבוּבֵי מְנוּת יִבְאִישׁ יִבְאִישׁ יִבְאִישׁ שֶׁמֶן רוֹקֵחַ וְגו'.

ואמנם מבואר כן מודמצינו (להלן י"ז ב') אַזְהַרָה וְלֹא יִהְיֶה קִקְרָח וְכַעֲדָתוֹ וְגו', דהלאו העולה ממעשה קורח הוא איסור על מחלוקת, וכדאיתא בסנהדרין ק"י. כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו, ואף שהרי מחלוקתו של קרח הגיע עד כפירה במשה ובקב"ה, וכדכתיב להלן בפרשת פינחס (כ"ו ט') הוּא דָתָן וְאֶבְיָרָם קִרְיָאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הָצוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן פְּעֻדַת קֹרַח בְּהִצְתָם עַל ה', והביאור בזה כנ"ל דירדה תורה לשורש הדבר שבא מחמת המחלוקת, וזבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח, ונתפתח אחר כך עד שבא לכפירה.

אל תפן אל מנחתם - תפילתם, כוחה של תפילה

וַיַּחֲרֵם לְמֹשֶׁה מֵאֵד וַיֹּאמֶר אֶל ה' אֵל תִּפְּן אֶל מִנְחָתָם וְגו'. (ט"ז ט"ו)

לפי פשוטו הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם, והמדרש אומר יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור, אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו (רש"י) והרמב"ן הוסיף עוד שנכלל בזה גם שלא יקבל תפלתם, כי כל הקרבנות גם התפלה יקראו מנחה בכתוב. וצריך ביאור מה הוצרך לבקש על זה, הא חוטאים הם ורשעים הם, ומדוע תועיל להם תפלתם.

ואשר מבואר מזה גודל מעלת התפלה, שכוחה רב כל כך, עד שכמעט לא שייך שלא יענה הקב"ה על תפלה, וכתיב (איכה ג' מ"ד) סְפוּתָהּ בְּעֵינָי לֹךְ מַעֲבֹר תַּפְּלָהּ, והיינו שכשאין הקב"ה חפץ לענות לתפלתם של ישראל, הוא מונע את תפילתם מלעלות ולהישמע לפניו, על ידי ענן, מפני שאם ישמע תפלתם ודאי יענם.

ולכן הוצרך משה לבקש על זה במיוחד שלא יפן הקב"ה לתפלתם ולא יקבלה, וחובתינו ללמוד מזה הלכה למעשה עד כמה להעריך כח התפלה ולנצל. (מדו בד)

עדים יראו פני הכלה

מקפיד שהעדים יראו פני הכלה.

[א"ה: וכמבואר במבי"ט ח"א סימן רכ"ו ובשו"ת חסד לאברהם תאומים ח"ב סימן כ"ז ובשו"ת זכרון יהודה לבן הרא"ש שו"ס צ"א, ובשו"ת שארית יעקב אה"ז סימן י"ח. אכן באבנ"מ סימן ל"א סק"ד א"צ שיראו כל שראו גוף, וכ"כ בשו"ת בית שלמה אה"ז ס"ט ובשו"ת עין יצחק אה"ז ח"א סימן ס"ב ובשו"ת מהרש"ם ח"ג סימן רע"ט, וע"ע בשו"ת דברי מלכאל ח"ג סימן ק"מ ובשו"ת נפש חיה סימן כ' ובקהלת יעקב סימן ל"א ובערוך השולחן אה"ז סימן ל"א ס"ט, ובישועת יעקב סימן מ"ב סק"ו ובאוצר הפוסקים סימן מ"ב ס"ק ל"ב אות כ"ב, ולמעשה, בתשוה"נ

בעריכת כתובה עם אביו מרן זצ"ל ומרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ח"א סימן תשנ"ז וח"ד סימן רפ"ז אות י"ג שהגרי"ז הקפיד לראות פני הכלה, אולם באורחות רבינו ח"ה עמוד י"ד שא"צ, וכן מרן הגר"ח"ק אמר שכן דעת החזו"א, וכן הובא בספר אורחות איש שער י"א ס"ס עמוד רפ"ד מהחזו"א שא"צ, וכן א"ל בעל המשנת יוסף שא"צ לראות כיון שראו גוף.]

והוסיף ע"ז הרה"ג רי"י אדלר: כל זה הוא רק לרווחא דמילתא, ומעשה שהייתי עד ולא ראיתי פני הכלה ושאלתי אותו למחרת, ואמר שאין זה לעיכובא כלל דעדים לקיומא צריך שיכולו להעיד בשעת מעשה ולא לאחר"כ. כיון שכך נפסק ברמ"א שנוהגים לכסות, רק יש שם נידון ע"ז בפוסקים ומקפיד על זה מכיון שכך ראה שהקפיד הגרי"ז.

מכרך על יין אדום

לכתחילה מקדש על יין אדום כמבואר בב"ב צ"ז ע"ב. אולם אם הביאו יין לבן אין מחזור אחר אדום דהוי כבדיעבד.

[א"ה: ובריקאנטי עה"ת בראשית שיש לקדש ביין אדום, וכן כתב לי הגר"ח קנייבסקי לכתחילה באדום, וכ"כ בספר נטעי גבריאל נישואין פכ"ב ס"ה, וזהו כמבואר בב"ב צ"ז וברמב"ם שם].

הוספת תלמיד: הנהגה זו נהג בשנים קדמוניות. אך למעשה ברוב השנים מקפיד דווקא על יין לבן, מחמת שראה שאין כמעט אפשרות ליהרר שלא ישפך מעט יין על שמלת הכלה, וחושש לצערה.

ופעם אירע מעשה בחופה שהתקרב אחד ממברכי הז' ברכות לחתן ולכלה, ואמר לו רבינו שליט"א שיזוז מעט לאחור, ואמר הלה שיש ענין שיעמוד המברך סמוך לחתן ולכלה, וחושש כמה שיעור הסמיכות לכן עומד קרוב אליהם, אמר לו רבינו יתכן ויש בזה ענין, אך יש עליך חיוב דאורייתא לזוז לאחור. התפלא הלה ושאל איזה חיוב זה, וענהו רבינו: שלא לצער את הכלה אם ישפך עליה מהיין זה חיוב דאורייתא שלא לצער אדם מירשאל.

אומר לחתן לצאת בשני הברכות וייענה אמן.

[א"ה: ובתבואת שור ס"א ס"ק נ"ט כתב שא"צ להוציא החתן בברכת אירוסין שהברכה לקהל, אכן בשו"ת שארית יעקב אה"ז סימן י"ח כתב שהחתן צריך לצאת, וכן הביא בספר הדרת קודש נישואין סימן ס"ו שהגרי"ז אומר לחתן לצאת, גם על ברכת אירוסין, וכ"כ בבן איש חי פרשת שופטים ס"ב ובספר פסקי תשובה סימן רפ"ד בשם האמרי אמת, וע"ע בשו"ת דעת מרדכי ח"ב סימן ס', ובהגהת הר צבי על הטור אה"ז סימן ס"ב ר"ל דאם הברכה לקהל ולא לחתן ה"ה בבוא פרי הגפן, א"צ להוציא, אכן בשולחן העזר סי' ל"ד ס"ב כ' שצריכים לצאת כיון שטועמים].

הברכות ברמקול

מקפיד שלא יאמרו הברכות ברמקול.

[א"ה: וכ"כ להקפיד בתשו' והנהגות ח"ד סימן רפ"ז אות י"ד, אכן באורחות רבינו ח"ה עמוד י"ט שהקה"י לא הקפיד ע"ז, וכן מתיר בשו"ת שבט הלוי ח"י אה"ז סימן רמ"ז, ובספר ישמח לב ח"א עמוד שע"ב כתב הגר"ח"ק שהסתפקו בזה ומנהג להקל, וע"ע בספר שלמי שמחה ס"ל ובתשוה"נ ח"א סימן תשמ"ג, וא"ל בעל המשנת יוסף שלא מקפיד על רמקול. וע"ע באגר"מ ח"ב או"ח סימן ק"ח ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן ל"ט ובמנח"מ ש"ה"ק ס"ט].

כלה תכוון בברכת הגפן

אומר לכלה לכוון בברכת בורא פרי הגפן, ולענות אמן על ברכה זו בלבד.

[א"ה: ועיין בתשוה"נ ח"ד סי' רפ"ז ד"א דגם על ברכת אירוסין תכוון האשה, אכן בספר הדרת קודש נישואין סי' ט"ו העיד הגרש"ר בשם הגרי"ז, שלכלה אמר רק לצאת בהגפן, ולא באירוסין].

כלה תכוון בברכת הגפן

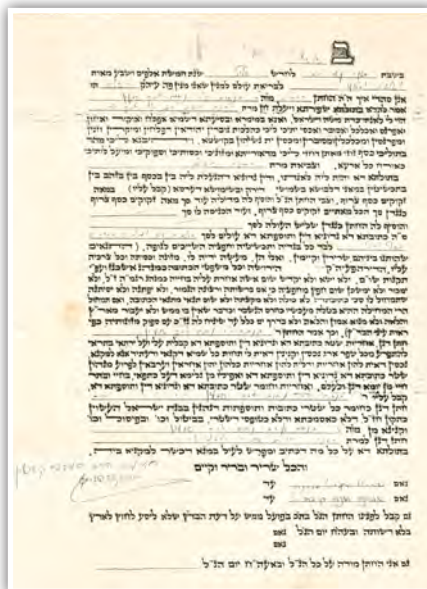
אומר לכלה לכוון בברכת בורא פרי הגפן אבל רק על כוס זה.

[א"ה: ועיין בתשוה"נ ח"ד סי' רפ"ז ד"א דגם על ברכת אירוסין תכוון האשה, אכן בס' הדרת קודש נישואין סי' ט"ו העיד הגרש"ר בשם הגרי"ז, שלכלה אמר רק לצאת בהגפן, ולא באירוסין].

כלה בענייני אמן בברכת אירוסין

אומר לכלה שלא תענה אמן אחר ברכת אירוסין שמא הוי הפסק.

[א"ה: כן הביא מרבינו שליט"א בספר ברכת חתנים סימן כ"ח שראה אומר כן, לחוש אם נימא שברכת אירוסין הוי ברכת המצוות, האשה אין חייבת והוי הפסק, וכן הביא בספר רץ כצבי סימן ט"ו שחשש כן הגר"ש קוטלר, וכן בספר שלמי שמחה עמוד קפ"ג דהגרש"ז חשש

כתובה משנת תשל"ט נמכרה בבית מכירות חתומות רבינו לאישור סידו"ק מופיעה בשולי הגליון

בזה, וכ"כ לי הגר"ח"ק לכתחילה לא תענה, ובדיעבד ל"ה הפסק שהיו מענינא, וכ"כ לי בעל המשתן יוסף שהצדק בזה עם מרן הגר"ד פוברסקי שהיו הפסק, וע"ע מש"כ בזה בספר בתים לבדים בשו"ת גלי הים שורש כ"ה. ושוב אישר לי מרן הגר"ד שמועה זו, וא"ל שבדיעבד ל"ה הפסק].

שתיית יין מכוס אחר או מהנשפך

נוהג לשתות קצת מהיין שנשפך, או בכוס קטנה בצד.

[א"ה: ובפנ"י קו"א לכתובות אות כ"א איך מברך והחתן שותה עי"ש, ובשו"ת מאזנים למשפט ת"א סימן י"ב הביא שכך נהג הגר"ח מברסקי לשתות מיין שנשפך, ועיין מש"כ בזה בשו"ת אפיקי ים ת"ב ס"ד, ובתשו' והנהגות ח"א סימן תש"נ, ובספר פסקי תשובה סימן קס"ו, וכן נהג הקה"י לשתות מהיין שנשפך, כמוכא בספר אורחות רבינו ח"ה עמוד י"א, וע"ע בספר תורת חיים סימן קס"ז ס"ק ל"ב, ובספר נטעי גבריאל פכ"ב ס"ז, וליקח כוס קטן בצד כן נהג הגר"ח זוננפלד הו"ד בספר הדרת קודש נישואין ס"ה ע"ש, וע"ע בשו"ת מהרש"ם ח"ה ס"ח].

בעריכת כתובה עם אביו מרן זצ"ל והגר"ש קוק זצ"ל.
נראה גם מרן הגר"ח ברוידא זצ"ל

[א"ה: ובשו"ת קול אליהו ח"א אהע"ז ס"א הביא בשם בעל המנחת שלמה שראש הישיבה יסדר הקידושין וקריאת הכתובה יתן לרב הנוהג בזה וראה בארוכה בספר משפט הכתובה ח"ח עמ' רנ"ה שהאריך בזה ובדעת בעל אבי עזרי].

ונשאל רבינו שליט"א בכתובת נוסח בני ספרד כתוב שם שהחתן עשה תקיעת כף, האם יש בזה מיחזי כשיקרא היות שהחתנים בני ספרד שלנו לא עושים שום שבועה.

והשיב רבינו שליט"א גם אני עצמו נתחבטתי בזה וכשפגשתי בחופה את חכם שלום כהן זצ"ל אמר לי שהם מקפידים להבטיח בעל פה, ונותנים יד לאדם וזו כוונתם תקיעת כף.

שהעדים יראו את המסירה

מקפיד שהעדים יראו מסירת הכתובה.

[א"ה: וכמובא בתשב"ץ ח"ג סימן ש"א, ובתשו' והנהגות ח"ב סימן תר"נ שכן הקפיד הגר"ז, ובספר נט"ג פל"ב ס"ה שכן הקפידו הגר"א ז"ל מלצר והגר"א קוטלר, אכן בספר ישמח לב ח"א עמוד שס"ט מהגר"ח"ק לא שמענו קפידא, ושם ח"א עמוד ש"ד העיד בעל רבבות אפרים שראה שמקפיד כן הגר"א ז"ל מלצר, ובע"מ שי"ח כן הקפיד הגר"א קוטלר, וע"ע בספר שלמי שמחה פמ"א ובתשו' והנהגות ח"ד סי' רפ"ז אות ט"ז].

מסירת הכתובה מחתן לכלה ביד

מקפיד שימסור החתן לכלה הכתובה בידים, (ועי' סעי' ט"ו).

אחר מסירת הכתובה מהחתן לכלה קורא לאם הכלה ומצוה אותה שתשמור את הכתובה עבור החתן והכלה ולהיזהר שלא ישכחו את הכתובה באולם.

אין מצריך שני כוסות לאירוסין ונישואין

אינו מצריך כוס אחר לשבע ברכות, אלא אותו כוס שעלי בירכו לאירוסין הוי לנישואין.

שיעור היחוד

הזמן שעדי היחוד צריכים להיות בכדי להעיד על היחוד הוא הזמן של נעילת מפתח הדלת.

[א"ה: והיינו רגע, וכן הביא בספרו "בד קודש" קידושין סימן שא"ל הגר"ד בן הגר"ז שסגי ברגע, והוכיח כן מהר"א ש"פ"ק דכתובות והביא דברי רבינו שליט"א בתשו' והנהגות ח"ה סימן של"ו ושכך נוהג הגר"ז, אולם בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צ"ה הביא בשם הגר"ז שצריך לישראל זמן מרובה וזהו שמועות סותרות בדעת הגר"ז, וכבר עמד ע"ז הגר"א י קוק ר"י מאור התלמוד בהסתירה בין בד קודש לבין מש"כ המנחת יצחק].

שכירות מקום החופה וחדר יחוד

אומר לחתן לשכור מקום החופה, וכן לשכור את מקום היחוד, וכן את מקום הנחת ההינומא.

[א"ה: אמנם בשם מרן החזו"א אמרו שאין צריך לשכור מקום החופה כ"ה במעשה איש ח"ב עמוד קע"ב, וכן במבקשי תורה הובא מבעל המנח"ש שא"צ, ויחוד כן צריך לשכור כך מנהג בריסק כמוכא בנטעי גבריאל נישואין פל"ז ס"ג, וכן הקפיד הגר"ד יונגריז, אולם בספר דבר הלכה הל' יחוד הביא מהקה"י שא"צ מקום היחוד, וע"ע בזה באורחות רבינו ח"ה עמוד י"א כ"א, ובתשו' והנהגות ח"ב סימן תרנ"ה ח"ד סימן רפ"ז ח"ה סימן של"ג, ובשו"ת ישיב יצחק ח"ד סימן ל' דעת הדברי יציב עי"ש, וע"ע בספר אפריון שלמה פ"ג ובספר ישמח לב ח"א עמוד שס"ז מהגר"ח"ק דניח"ל שישכור].

ידעת הכלה בשיווי הטבעת

מקפיד לומד לעדים שהכלה תשמע ממה עשויה הטבעת כגון מזהב לבן וכדו'. וכן שזה שזה פדוטה

[א"ה: ובאורחות חיים המובא ברמ"א אהע"ז סימן ל"א ס"ב יש להקפיד שתשמע, וכ"כ בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' רמ"ו ובפרי אליהו סימן ע"ה, ויש שהביאו בשם רבינו באופ"א ואינו נכון].

שואל לחתן אם טבעת שלו

שואל לחתן אם הטבעת שלו.

[א"ה: וכמש"כ הבית שמואל סימן כ"ח ס"ק מ"ט, שהמסדר קידושין צריך לשאול כן לחתן].

אמירת הרי את מקודשת

מקפיד שיגמור החתן את כל נוסח הרי את מקודשת לפני שמוסר הטבעת, ומבקש מהחתן שיאמר לו בשקט הנוסח לפני תחילת החופה שלא יטעה, כיון שקרו דברים כאלו בעבר שטעו. ואומר לחתן שיקפיד לגמור האמירה ורק אחר כך ליתן הטבעת על יד הכלה שלא תיהיה הנתינה קודם גמר האמירה, וכן אומר לחתן שיאמר בקול שישנעו העדים.

קנין כתובה בסודר העדים

קנין הכתובה יהא בסודר של העדים, ולא שאחר יתן להם.

כתובת ז"ל

אם החתן או הכלה יתומים לא נוהגים לכתוב לאחר שם האב ז"ל או ע"ה אלא רק שם האב כרגיל. (אפריון לשלמה)

מתקן טעות בקריאת כתובה

מתקן את קורא הכתובה אם טעה בקריאה.

והוסיף ע"ז הרה"ג ר"י אדלר: אין שום קפידא לתקן טעות בקריאה, כי לא אכפ"ל שלא יקרא, רק כיון ששומע טעות מעמידו על האמת.

שבועה בשעת קריאת הכתובה

לא ניחא ליה בשבועה שיש העושים בקריאת הכתובה ובעבר היה מקפיד בזה אולם אין נמנע לסדר קידושין משום השבועה.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת קרח תשפ"ו

חוראת שעה

יהיו עוד ניסיונות - אדם צריך להיות מוכן לסבול עבור הקב"ה!

[מתוך שו"ת עם רבינו שליט"א - כינוס המשגיחים - סיון תשפ"ו]

שאלה: בימים האחרונים מתגברים המעצרים נגד בני הישיבות, ויש בזה הרבה שאלות. רצינו לשאול לגבי ההרגשה של הבחורים, יש כאלו שמפחדים שבכל רגע יעצרו אותם, ושואלים האם יש מי שידאג שלא יארע להם כל רע, ברוחניות בגשמיות?

רבינו שליט"א: צריכים למסור לבחורים שיש אנשים אחראיים שדואגים להם מאד כל הזמן, ועובדים על זה מכל הבחינות, בדרכי הפוליטיקה ובשאר דרכים. צריך להרגיע את הבחורים, ולהעביר להם את המסר שעובדים ע"ז כל הזמן, ובע"ה יהיה טוב. הדיבורים על גיוס בני הישיבות לא התחילו עכשיו, אלא לפני שנים רבות, אנו עובדים על זה כל הזמן ולא מסיחים דעת מבני הישיבות, ובעזר ה' בחורים ימשיכו ללמוד בלי הפרעות.

שאלה: יש בחורים שמתחילים לשאול על הנושא של הצבא, למה באמת לא ללכת לשם, האם נכון להסביר לבחורים את הנושא, או שעדיף לדבר על כך כמה שפחות?

רבינו שליט"א: אין לדבר ולהסביר על הנושא של הצבא ברבים, אבל לבחור באופן פרטי בוודאי צריך להסביר שני דברים: האחד, שהצבא הוא מקום שבדרך כלל נכנסים אליו כחרדים ויוצאים לא חרדים, וגם אנשי השלטון והצבא מודים בזה, ואף שהם אומרים שהם מנסים ליצור צבא שמי שנכנס לשם כחרדי יישאר חרדי, מכל מקום הם מודים שכיום אין מציאות כזאת, ולכן הצבא אסור לגמרי.

והדבר השני שצריך להסביר, שאפילו אם בחור לא מחשיב את עצמו ואת לימודו, אבל המציאות היא כמו שנאמר בתורה, שארץ ישראל מקיאה את העם היושב בה, כאשר אינם נוהגים כראוי עפ"י דרך התורה. ולעצמנו, כיום כל הסיבות שמחמתם הארץ מקיאה את יושביה קיימים במדינת ישראל, רח"ל, והסיבה היחידה שאינה מקיאה אותם, זה רק בזכותנו. בלי התורה של עולם הישיבות אין שום אפשרות לשבת בארץ ישראל! זאת הסיבה היחידה שאנחנו קיימים כאן! לכן כל בחור ישיבה מחזיק אותנו כאן, ואין לו שום חוב להיות בצבא כלל וכלל!

שאלה: האם יש מקום לרומם אצל הבחורים את הנושא של מסירות נפש, ולספר על הקשיים שעלולים להיות?

רבינו שליט"א: מותר לומר לבחור שיהיה זמן של ניסיונות ושל מסירות נפש, ולדעת שאדם צריך להיות מוכן לסבול עבור הקב"ה. וכן אמרתי בחג השבועות האחרון בישיבה.

שאלה: הכוונה לסבול בשביל בורא עולם או ללמוד לשמוח שאנחנו במצב כזה?

רבינו שליט"א: אין הכוונה לדרוש מבחורים לשמוח. אנו מתפללים 'אל תביאנו ליד ניסיון', ואינו במדרגה של לשמוח על הניסיון... אבל עלינו להבין שהקב"ה הוא שמנהיג ועושה את כל מה שקורה, ולא הם, ולהאמין שהכל לתועלתנו ולטובתנו, כמו כל דבר שהקב"ה עושה. לשמוח בזה, זה כבר מדרגה גבוהה. די בזה שבין שהכל ממנו ית', והוא מנהיג את הכל לטובתנו.

הקנאה - שורש כל המחלוקות שבעולם

והציעו להביא לפניו 'יודע נגן', כדי שעי' הניגון תסור ממנו הרוח הרעה, ונאמר שם (שמואל א' טז יח), 'ויען אחד מהנערים ויאמר, הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי, יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה, ונבון דבר, ואיש תאר, וה' עמו'. ואמרו על כך חז"ל (סנהדרין צג:), ואמר רב יהודה אמר רב, כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע [שהיה מספר בשבחו של דוד, כדי שיקנא בו שאול ויהרגהו. רש"י]. 'יודע נגן' - שיועד לשאול, 'גיבור' - שיועד להשיב, 'איש מלחמה' - שיועד לישא וליתן במלחמתה של תורה, 'נבון דבר' - שמבין דבר מתוך דבר, 'איש תואר' - שמראה פנים בהלכה, 'וה' עמו' - שהלכה כמותו בכל מקום. בכולהו אמר להו 'הונתן בני כמוהו', כיון דאמר ליה 'וה' עמו', מילתא דבדידיה נמי לא הוה ביה [דשאול נמי לא הוה הלכה כמותו. רש"י]. חלש דעתיה, ואיקניא ביה, ע"כ. והיינו שכל המעלות שאמר דואג על דוד היו גם בשאול המלך וביהונתן בנו, מלבד דבר אחד - שהלכה כמותו בכל מקום, שזה לא היה לשאול, וכששמע זאת נתקנא בדוד וחלשה דעתו.

ואע"פ שכתוב לאחר מכן (שם פסוק כא), 'ויבוא דוד אל שאול ויעמוד לפניו ויאבהו מאד', ומבואר שגם אחר אותו מעשה עדיין אהב שאול את דוד מאוד, עד שהרג דוד את גלית, ושרו הנשים 'הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו', שאז נאמר (שם יח ט), 'ויהי שאול עוין את דוד מהיום ההוא והלאה', ומאז החל לרדוף את דוד, מכל מקום גילו לנו חז"ל ששורש הדברים היה מוקדם יותר, כשנתעורר בו אותו רגש דק של קנאה.

ועלינו ללמוד מכך שלפעמים עלול להתפתח אצל האדם רגש קנאה שאינו מרגיש בו בתחילתו, וכששם לב לכך זה כבר מאוחר מדי, שכן כבר התפתחה אצלו קנאה עצומה, עד שאינו יכול לחשוב ולהפעיל שיקול דעת נכון. אדם שרואה שחברו קיבל משהו יותר ממנו, או שמצליח באיזה ענין יותר ממנו, והוא מרגיש צביטה בלב, זה קצת כואב לו, עליו לדעת שזו תחילתה של קנאה, וצריך לטפל בה מיד, שאם לא כן בסוף זה יתפרץ לקנאה גדולה וגרועה עד מאד.

ומה הדרך להתגבר על קנאה? אותה דרך שיכול אדם להתגבר על יצר הנקמה, ומצינו בזה שני דרכים בראשונים: הדרך האחת מבוארת בדברי הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ז ה"ז), 'הנוקם מחבירו וכו' דעה רעה היא עד מאד, אלא ראו לו לאדם להיות מעביר על מידותיו על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי, ואינן כדאי לנקום עליהם'. והדרך השניה מבוארת בספר החינוך (מצוה רמא), 'שיידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא'.

הקב"ה יעזרנו להחזיר בליבנו שני יסודות אלו, שכל ענייני העולם הם 'הבל והבאי', ושהכל מאת הבורא, וכך לא נישכשל במידת הקנאה, שהיא השורש של כל המחלוקות, ומוציאה את האדם מן העולם.

איתא במדרש (במדב"ר יח ג-ד): אמרו חכמים, חכם גדול היה קרח ומטועני הארון וכו', עמד קרח ועשה להם משתה, ונתעטפו בטליתות תכלת, באו בני אהרן ליטול מתנותיהם חזה ושוק, עמדו כנגדו, אמרו להן מי ציוה אתכם ליטול כך, לא משה, לא ניתן כלום, לא דיבר המקום כך וכו'. כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה 'קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם, וכה תעשה להם לטהרם וגו', והעבירו תער על כל בשרם, מיד עשה כן לקרח, התחיל לחזור על ישראל, לא היו מכירין אותו, אמרו לו מי עשה לך כך, אמר להם משה עשה בי, ולא עוד אלא נטלני בידי ורגלי והיו מניפין אותי, ואומר לי הרי אתה טהור, והביא את אהרן אחיו וקטשו ככלה, והושיבו באהל מועד. מיד התחילו שונאי משה להתגרות בו את ישראל, ואמרו משה מלך, ואהרן אחיו כהן גדול, ובניו סגני כהונה, תרומה לכהן, מעשר לכהן, כ"ד מתנות לכהן, מיד 'ויקהלו על משה', ע"כ.

מבואר מדברי המדרש, שאף שהיה קורח חכם גדול, ומטועני הארון, מכל מקום נעשה אפיקורוס גמור, שלעג על מצוות התורה, והעז לטעון שכל המצוות הם מדעתו של משה רבינו חלילה, וכאילו שבגלל הדאגה למשפחתו מינה אותם לכהנים, וציוה לתת להם מתנות כהונה.

והקשה רבינו הג"ר אייזיק שר (לקט שיחות מוסר, מאמר קורח ועדתו), דהנה הרמב"ם כותב באגרת תימן: וכבר הבטיחנו הבורא יתברך, כאדם הנכנס ערב לחברו, ודי לנו בערבותו, והודיענו שכל מי שעמד על הר סיני שהם מאמינים בנבואות משה רבינו, בכל מה שבא על ידו, הם ובניהם ובני בניהם עד עולם, שכן אמר הקדוש ברוך הוא יתברך 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם כך יאמינו לעולם', ע"כ. כלומר, שהקב"ה הבטיח שמי שהיה נוכח במותן תורה בהר סיני לא יכפור לעולם בנבואת משה רבינו, וכיצד יתכן א"כ שקורח כפר בנבואת משה, אע"פ שהיה במעמד הר סיני?

ונראה הביאור בזה, שההבטחה שמי שהיה במעמד הר סיני יאמין בנבואת משה, נאמרה רק לגבי אדם נורמלי, שיכול לחשוב ולנהוג על פי השכל, אבל מי שנכנסה בו רוח שטות של קנאה אינו אדם נורמלי, ואינו יכול לחשוב כלל, אלא הוא מתנהג כשיכור ממש, ועלול לעבור את כל הגבולות. וכך היה אצל קרח, שאף שהיה חכם גדול ומטועני הארון, מ"מ מאחר ונתקנא בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, הגיע עד לכפירה בנבואת משה רבינו, רח"ל. וזה בדרך כלל שורש כל המחלוקות, שתחילתן ע"י שאדם מוקנא בחברו, ומאבד את שיקול הדעת הנורמלי, עד שמגיע ליד מחלוקת.

ועל כן צריך כל אדם להתבונן ולשים לב האם הוא נכשל במידת הקנאה. רבינו רבי אייזיק שר כותב בהקדמה לספר 'חשבון הנפש', שתחילת הקנאה היא על ידי רגש קל של חלישות הדעת כשרואה את הצלחת חברו, ואם אינו עובד על עצמו עלול רגש זה להתפתח לקנאה עצומה ונוראה.

ומצינו כן אצל שאול המלך, ששרתה עליו רוח רעה,

המפריש תרומה על פירות מחוברים

נקנה לקונה, וממילא כאשר הוא יירש אותו יחול 'חלות קנין' ממשי כתוצאה מהדין שחל.

מעשה קנין פועל 'חלות יעוד לקנין' וכתוצאה מכך חלה ה'בעלות'

ונראה לבאר על דרך זה - באופן אחר. והוא, שכל 'חלות העברת בעלות' אינה פועל יוצא ממעשה הקנין באופן ישיר, אלא שכתוצאה ממעשה הקנין חל 'חלות יעוד' - יעוד החפץ להיות נקנה לקונה, ומתוך שנקבע שייעודו של החפץ הוא 'להיות נקנה לקונה', ממילא בעלות הקונה נקשרת ונתפסת בחפץ ופוקעת בעלות המוכר. מעתה נראה לבאר גם את דברי הנה"מ לפי דרכנו, והיינו שלדבריו ר"ת חידש במוכר שדה זו שאירש מאבא שחל חלות קנין ברגע ה'מעשה' היות ונחשב כדבר שבא לעולם - ולדברינו הביאור הוא שגם כאשר השדה עדיין אינה שלו בכל זאת חל בה 'חלות יעוד' שקובעת ששדה זו מיועדת לעבור לבעלות הקונה, וממילא כאשר השדה תגיע לרשותו של היורש זוכה בה הלוקח, כיון שנקבע ייעודה של השדה להיות לבעלותו.

בהפרשת תרומה חל 'חלות יעוד להפרשה'

ונשוב לפתח דברינו - שהשווה המהר"ט אלגאזי את ההפרשה על המחומר לדין 'דבר שלא בא לעולם' למ"ד שמועיל הקנין, והתבאר שאם אומר 'מעכשיו' חל הקנין ברגע ה'מעשה' וכבר אינו יכול לחזור בו.

ולנה"ל - הביאור הוא, שלמרות והחפץ אינו בעולם ולא שייך שיחול בו חלות קנין, אין בזה חיסרון כיון שעיקר ה'חלות' הנפעל מהמעשה הוא 'חלות יעוד לקנין' הקובע את ייעודו של החפץ להיות נקנה לקונה, וזה ניתן להחיל במעשה הקנין גם כשאין החפץ בעולם כשאומו 'מעכשיו'. וזהו ג"כ ביאור הדין במפריש מן המחומר ואומר 'מעכשיו' - והיינו שכשם שבדבר שלא בא לעולם, אם אומר 'מעכשיו' יכול להחיל 'חלות יעוד לקנין' בחפץ ברגע ה'מעשה' וכבר א"א לחזור מן הקנין, כך גם במפריש תרומה על המחומר ואומר 'מעכשיו' אינו יכול לחזור בו, היות וברגע קריאת ה'שם תרומה' חל בפירות חלות יעוד של 'הפרשת תרומה'. וממילא מיושבת קושיית הגר"ש - והוא, שאכן עדיין לא חלה בפירות קדושת תרומה אבל חל בהם 'חלות יעוד להפרשה', וזהו המעכב מלקרוא על פירות אלו 'שם תרומה' אחרת היות וכבר חל בהם 'חלות יעוד להפרשה'.

בדבר שלא בא לעולם לא שייך שיחול 'חלות' בחפץ כיון שאין החפץ בעולם ואין שום דבר ש'הבעלות' תחול בו כתוצאה ממעשה הקנין, ונמצא כי בדבר שלא בא לעולם יש 'מעשה קנין' גמור אך ללא תוצאת ה'חלות' הנפעלת ממנו.

שייך להחיל קנין בחפץ שאינו שלו

אולם נראה לברר כי שייך להחיל 'חלות' אף שעדיין לא חלה בעלותו של הקונה בפועל.

וכן מוכח בדעת ר"ת (תוס' כתובות צ"א, ב"ד"ה דובנה) שהאומר 'שדה זו שאירש מאבא מכורה לך' - מועילה המכירה אע"פ שעדיין לא ירש אותה, ואין בכך חיסרון של 'דבר שלא בא לעולם'.

וביאר הנה"מ (סימן ר"א סק"ב) שאין כוונת ר"ת לחדש שאע"פ שמכירת השדה לאחר שיירש אותה הינה 'דבר שלא בא לעולם' בכל זאת המכירה מועילה, ואז 'חלות הקנין' יחול רק בשעה שיירש את השדה, אלא שדעת ר"ת היא שדבר העתיד לבוא לו בירושה הרי הוא בגדר 'דבר שבא לעולם' - והקנין חל בו ברגע זה ממש כמו כל הקניינים.

ומבאר בדבריו שתוצאת 'חלות הקנין' הנפעלת ממעשה הקנין שייכת אפילו בחפץ שאינו שלו, וממילא כשיגיע החפץ לרשותו יוכה בחפץ מכה חלות הקנין שכבר נפעל במעשה הקנין.

וכמוכן שהדבר טעון ביאור - מהו ה'חלות' שחל בחפץ שאינו שלו עכשיו.

מעשה קנין פועל 'חלות דין'

ושמעתי ממור מרן הגרא"ק זצ"ל שגדר ה'חלות' הוא - 'חלות דין' שייקנה הנכסים, והיינו שכתוצאה ממעשה הקנין חל 'חלות דין' - ש'דין' החפץ להיות שלו, ומכאן זה יחול הקנין והבעלות בחפץ כשיהיה שלו.

ולפי"ז, חלות הקנין של העברת הבעלות בפועל ממש לכשיבוא החפץ לעולם אינו נפעל מפעל מכה 'מעשה הקנין' אלא שמכאן 'חלות דין' הנפעל ממעשה הקנין חל לבסוף 'קנין גמור' של העברת הבעלות בפועל כשיבוא החפץ לעולם.

ואם כן יובנו דברי הנה"מ שאפשר להחיל 'חלות קנין' גם בדבר שאינו שלו כמו 'ירושה', מפני שכל עיקר חלות הקנין הוא תוצאת ה'חלות דין' הנפעל כלפי החפץ, וגם כאשר החפץ אינו שלו ניתן להחיל עליו 'חלות דין' - שדין החפץ להיות

"מכל מתנתכם תרמו את כל תרומת ד' מכל חלבו את מקדשו ממנו" (יה, כט).

הפריש על פירות מחוברים - האם יכול לחזור בו ולקרוא שם תרומה על פירות אחרים

כתב המהר"ט אלגאזי (הל' חלה אות כב) שאע"פ שמצד הדין אין תורמין מן התלוש על המחומר, אם אמר על פירות שיהיו תרומה על פירות מחוברים 'מעכשיו ולכשיתלוש' חל בהם 'שם תרומה'.

יסוד דבריו הוא לדמות את דין התרומה 'מעכשיו-ולכשיתלוש' לדין 'קנין' בדבר שלא בא לעולם - הרי אומר שכשם שבקנין בדבר שלא בא לעולם למ"ד שמועיל הקנין, עדיין יכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע החפץ לעולם, אבל אם אומר 'מעכשיו-ולכשיבוא הדבר לעולם' כבר אינו יכול לחזור בו (לסברת התוס' והרשב"א בקידושין סג, א) כיון שנגמר הקנין כשאמר 'מעכשיו', כך בתורם על המחומר אף שקדושת התרומה אינה נתפסת בגוף הפירות קודם שנתלוש, מ"מ כיון שאמר 'מעכשיו-ולכשיתלוש' אינו יכול לחזור בו מן התרומה היות וכבר חל בהם 'שם תרומה', וכמו"כ אינו יכול לתרום מפירות אלו על מקום אחר, מאחר שכבר חל עליהם 'שם תרומה'.

מכה ה'בעלות' יכול לקרוא שם תרומה על פירות אחרים

והגר"ש (מערכת הקניינים סי' ב') תמה על דבריו - שהיות וכל זמן שעדיין לא נתלוש הפירות לא חלה בהם ה'הפרשה' ולא נתפסה בהם שום קדושה הרי שהם עדיין בבעלותו, ומדוע שלא יוכל להחיל בפירות הללו שם תרומה על מקום אחר.

והן אמת, שהיות ומעשה ההפרשה הינו בתורת 'מעכשיו-ולכשיתלוש' ועל כן אינו יכול לחזור בו, אולם מדוע שלא יוכל לעשות מעשה הפרשה אחר ולקרוא 'שם תרומה' בפירות אלו על פירות אחרים, שהרי עדיין לא חלה בהם קדושת תרומה על ידי מעשה ההפרשה הראשון - ומתוך ה'מעשה הפרשה' השני ממילא יתבטל המעשה הראשון.

היאך פועל מעשה קנין החלות

וליישב את שיטת המהר"ט אלגאזי, נראה בהקדם לבאר ולברר כיצד פועל ה'מעשה קנין' את 'חלות הקנין', וכדלהלן. הנה בפשטות יש להבין כי מחמת 'מעשה הקנין' נפעל 'חלות' של העברת בעלות בחפץ מן המוכר לקונה, וממילא

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הדרכה לבני ישיבה

עבודת המידות (ח')

אינו יכול לסבול את השני בגלל איזו סיבה קטנה, הוא לא יכול לסבול איך שהוא מדבר, או איך שהוא עושה כל מיני דברים, אפילו שאין בו משהו רע, אלא רק משהו ש'מציק לו בעין', וזו כבר סיבה מספקת בעיניו לסובב לו רעה, כגון שמסרב לקבל את אותו בחור לחדרו, אע"פ שיועד בוודאות שהלה עומד לסבול כתוצאה מכך, זה אומר שחסר לו בהרגשה של 'לא מגיע לי כלום', חסרה לו מידת הענווה.

צריך לדעת, שחוסר סבלנות כלפי אדם שיש בו משהו שמפריע לי, זה סימן מובהק של גאווה. אמנם פשוט הדבר שאם יש מישהו שעושה לי איזה היזק או צער, ודאי מותר לי לעשות כל הנדרש כדי למנוע את זה [כגון אם יש בחור שמפריע בזמן השינה, בודאי מותר להעיר לו שיפסיק, אלא שגם בזה צריך לדעת, שאף שמותר להעיר מכל מקום אסור לכעוס!], אבל כשמדובר בדבר שאינו מזיק כלל, אלא רק מפריע משום שזיה לא מתאים לי וכדומה, זה כבר ענין של חוסר ענווה, ומי שמרגיש כך, זה סימן עבירו שהוא צריך לעבוד על עצמו להתחזק במדת הענווה:

הזכרנו שיסוד הענוה הוא שהאדם מבין שלא מגיע לו שום דבר, וכאשר הוא עומד בדרגה כזו, אזי כשימשיהו עושה לו משהו הוא יודע שלא אותו אדם עשה לו זאת, אלא הקב"ה. לעומת זאת, יש אנשים שחיים כל ימיהם בטעות, ותמיד רגילים לומר 'מדוע זה קורה דווקא לי, זה לא מגיע לי, ומשפטים אחרים כיוצא באלו. מחשבות כאלו מונעות מן האדם לראות את הדברים באורם הנכון.

יש ניסיון מצוי מאוד בעולם הישיבות, שבחור אינו מסכים שיכניסו לו בחור מסוים לחדר, בגלל שיש באותו בחור איזה דבר קטן שמפריע לו, כגון שהוא מתנהג קצת מוזר לפעמים, הוא לא עושה שום דבר רע לאף אחד, אלא שעושה דברים קצת מוזרים, וזה מפריע לו, ואינו מוכן לסבול את זה בשום אופן.

הרגש הזה שאדם מרגיש 'זה מפריע לי', הוא סימן גדול לדעת היכן הוא באמת עומד, שכן אדם שחי במדרגה שיועד שלא מגיע לו כלום, ממילא גם לא מפריע לו כלום, ואדרבה, במקרים כאלו תעלה מיד מחשבה במוחו 'מי אני שזה יפריע לי, וכי בגלל זה אני יכול לקחת ממישהו אחר את הזכויות המגיעות לי. אבל אם אדם

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת קורח תשפ"ו

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחננו של מרן שליט"א

[ויעיין בשו"ת באר משה (ח"ד סימן ח) שנשאל שהמלחמות נתרבו, ובמקוה מדברים בני אדם מהמלחמות ומהשלו, הסא מותר להזכיר תיבת שלו' במקוה בדרך סיפור. ומסקנתו שאפשר להקל בזה כיון שאין הכוונה לשמו של הקב"ה אלא למשמעות של שלום בעולם, וכמו שהיקל הט"ז לקרוא לאדם ששמו שלום].

צאתכם ובואכם לשלום זה ברכה בשם השם

אמנם בעניינינו הדבר חמור יותר מכמה טעמים:

א. כי הכוונה של 'צאתכם לשלום' ו'בואכם לשלום' אינו רק סיפור דברים אלא ברכה, כמו שלו' עליכם, שהקב"ה ששמו שלו' יביאכם לשלום ויציאכם לשלום, וממילא זה הרבה יותר חמור מאשר שלו' של סיפור דברים.

ב. שמדובר בדרך ביון, וכתב הרמ"א (יו"ד סימן רעו סעי' יג) שאסור לכתוב שם לכתחילה שלא בספר, דיוכל לבוא לידי ביון, ולכן נוהרין שלא לכתוב שם באגרת, ויש נוהרין שלא לכתוב שם באגרת. ויש נוהרין אפילו במילת שלום, שלא לגמור כתיבתו. והיינו אפילו שלא נתכוון לשם השם, אין לנהוג בו ביון. וכל שכן הכא שלכתחילה זה נכתב לשימוש בדרך ביון שיש להחמיר בזה, ולא להניח שטיח כזה.

כשזה נכתב במפעל בסין

אלא שאולי היה מקום להקל, שאולי כל מה שדברו הפוסקים באדם שאומר שלו', או באדם שכותב שלו' והכוונה באמת לשלו', ובוזה כיון שכתב תיבת שלו' אין להביאו לידי ביון, אבל בעניינינו הרי תיבת אלו לא נכתבו לשם שלו', אלא זה נכתב במפעל בסין שאינם מבינים בזה כלום, והם מקבלים דבר ומייצרים לפי ההזמנה, וא"כ אולי נלך אחר הכותב, וכיון שהכותב נתכוון רק לשם פרנסה ולא ידע מה כתוב שם, אולי אין זה נקרא שלו' שיש בזה איזה קדושה.

אמנם בפתחי תשובה (יו"ד סימן רעא ס"ק ב) הביא שבשערי תשובה (או"ח סימן שלד ס"ק יג) הביא בשם שבות יעקב, שגם ספרים הנדפסים ע"י עכו"ם דין קדושת ס"ת יש להם, אכן בשו"ת חוות יאיר כתב דאם נדפס ע"י עכו"ם אין בהם דין קדושה ע"ש.

אמנם יעוין בשו"ת חוות יאיר (סימן קט) והובא בקצרה בפתחי תשובה שכתב, שגם באותיות עצמם יש בהם קדושה [עיי"ש שכתבו לענין אשורית] שיש בתמונתן סודי סודות וסודות סתרים, אבל לא בכתב הנקרא כתב רש"י, והם קדושה לא מצד הכתב, רק מצד התכלית שלהם, שהם ללמוד וללמד דברי תורה ומוסר. אמנם עיקר הקדושה כשכתבו יהודי ולשם כתב, אבל בדפוס שאין בהם קדושת חומר, ולא פועל במחשבתו, ולא תכלית לנפש אף כי יש לנוע מלנהוג בהם ביון, מ"מ אין בהם קדושת ספרים להצילם מפני הדליקה בשבת. ולפי זה נראה, שאמנם היו גדולי ישראל שהקפידו שלא לדרוך על שום אותיות שנכתבו בלשון הקודש, וכמו שכתב בשו"ת חוות יאיר שיש בזה קדושה באותיות עצמם, אבל בדברים שיש בהם שם שלו', אף שנכתבו ע"י גוים בדפוס, זה חמור יותר ואין לנהוג בהם מנהג ביון, ובפרט שאנשים שעוברים שם קוראים את הכתב, ולאחר הקריאה אולי יש בזה כבר קצת קדושה.

אם יש בזה מקח טעות

אבל בכל זאת אף שאין ראוי לדרוך על אותיות אלו, אין בזה מקח טעות, ואי אפשר לבטל את המקח, ואף שבנתיבות המשפט (סימן רלב ס"ק יח) כתב שגם דבר שאסור רק מחמת חומרא יש בזה ביטול מקח, וביותר מזה כתב בשו"ת חיים שאל (ח"א סימן עד אות לה) באחד שקנה כסתות, ואח"כ נודע שבספר פרח שושן הסכים דלכתחילה יש לחוש לאיסור כלאים משום גזרה, אבל בעיקר הדין אין בו אפילו איסור דרבנן ורועה לחזור מהמקח. נראה שהדין עמו שזה נקרא מום, ויש סמך מתשובת הריב"ש (סימן תצט) שכתב דכל דפרישי אינשי נקרא מום, והכא דלכתחילה יש לחוש ודאי פרישי.

בכל זאת כל זה מיידי בדבר שלא היה ידוע קודם, אבל בשטיח גלוי שראו מראש שיש שם כיתוב של 'בואכם לשלום', והם קנו אותו על דעת כן, רק שלא עלה על דעתם לברר את הדין, בזה לא אמרין מקח טעות, כי הלוקח ידע בדיוק מה הוא קונה.

להניח שטיח של בואכם לשלו' בפתח הבית

שאלה. נהוג כהיום שמניחים שטיח בכניסה לבית, כדי לנקות את הנעליים מהלכלוך שבחזון, שלא ילכלך את הבית. גם אנחנו רכשנו לאחרונה שטיחון כזה ורצינו להניחו בכניסה לבית. אך הנה לאחר הרכישה התעוררנו לכך שכתוב על השטיח את המילים "צאתכם לשלום - בואכם לשלום", בצורה כזו שביציאה מהבית נתקלים במילים 'בצאתכם לשלום' ובכניסה לבית רואים את הכיתוב 'בואכם לשלום'.

התעוררה אצלנו שאלה האם ישנה בעיה בכך, כי שטיח זה מיועד לנגוב הרגלים ואולי יש בזה ביון, ונשמה שמרן שליט"א יאיר לנו בזה אם אכן אסור להניחו על הרצפה. ואם אכן אסור להניחו על הרצפה בכניסה לבית, האם אפשר להחזירו לחנות, ולבקש את הכסף בחזרה, כי זה מקח טעות שמכר דבר שאסור לעשותו?

תשובה. יש להחמיר בזה, כי שלו' הוא שם השם, ובפרט שכאן הכוונה לברך את הבאים והיוצאים שהשם שהוא שלו' יברך אותם, ואף שכתבוהו עכו"ם בדפוס, אסור לנהוג בו מנהג ביון. אבל אי אפשר להחזירו לחנות, כי הם ידעו בדיוק מה הם קונים.

מקורות ונימוקים

אמירת שלו' בבית המרחץ

נאמר במסכת שבת (דף י"ב) אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ, משום שנאמר 'ויקרא לו ה' שלום'. וביאר התוס' שגדעון קרא להשי"ת שלום, על שם שהוא עושה שלום. ופסק השו"ע (או"ח סימן פד ס"א) שבחדר הפנימי שבמרחץ, אסור שאלת שלום. ונחלקו הט"ז (סק"ג) והמג"א (סק"ב) אם מותר לקרוא לאדם ששמו שלום, דדעת הט"ז להתיר ודעת המג"א לאסור.

ובמשנ"ב (סק"ו) הביא ב' הדעות וכתב שיש מתירין, כיון שאינו מתכוין על ענין השלום, אלא להזכרת שמו של אותו אדם, ובדברי סופרים הלך אחר המיקל, וכן נוהגין, וירא שמם יש לו להחמיר, יען כי הרבה מאחרונים אוסרין, ויבליע המ"ם ויאמר רק שלו בלא מ"ם, או שלון בנו"ן.

כתיבת שלו' באגרת

נחלקו הראשונים אם מותר לכתוב שלו' באגרת שלומים ששולחים אחד לשני, דבחידישו הריטב"א (שם) כתב, שאין צריך להזהר מלכתבו בשטרות של רשות וכיוצא בו..., ויש שנוהרים לכתבו חסר באגרות של רשות. וכן כתב בשו"ת הרא"ש (כלל ג סימן טז) דלא מצינו מי שאוסר למחוק שלום, ובכל אגרות כתובים שלום וזורקין ונמחקין, ואעפ"י ששלום הוא שם.

ובחדושי הר"ן כתב, וכתב רבינו יחיאל ז"ל דמהכא שמעינן דאסור לכתוב באגרת שלומים שלום דשם קודש הוא, ומצוי אדם לזורקן באשפות ובמקומות המטונפים, וכן אנו נוהגים שלא לכתוב שלום שלם [ויעוין בזה עוד בברכי יוסף (סימן פה אות ט) ובשערי תשובה (סימן פד סק"ב) מה שכתבו בזה]. ולמעשה פסק במשנ"ב (שם) באגרת הרשות נכון שלא לכתוב שלום עם וא"ו, רק שלם שמצוי לזרוק באשפות, וכהיום המנהג לכתוב שלו', שאין בזה שם שלם.

והנה בשו"ת רדב"ז (ח"א סימן רכ) נשאל, על מה שנהגו שלא לכתוב שלום מלא בכתבים אם יש לזה סמך, והשיב: יפה הם עושים, לפי שהוא שמו של הקב"ה, וכיון שהכתבים אין נוהרין בהם לשומרם אלא משליכין אותם ולפיכך כותבין אותו חסר כדי שלא יהיה שם. אמנם יש להזהר רק בזמן שאלת שלום, דבאותה שעה מתכוין לתת שלום לחבירו מאת בעל השלום, כמו שאמר בועז לקוצרים ה' עמכם שזו כוונת הנותן שלום לחבירו, אבל אם לא לכתוב בכתב שיש שלום בעולם, או בין פלוני לפלוני וכיוצא בזה שזה שהוא סיפור דברים, ואינו בשעת שאלת שלום אין צריך להזהר וכותב אותו שלום וליכא קפידא בכך, שהרי אינו מכוין לשם ולא חייל עליה קדושה.

מעדני כת

משיעורי הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

גליון 343 • שנה שביעית

פרשת קרח תשפ"ו

בענין אם דחינן איסור משום 'חלל עליו שבת אחת' אפילו שעכשיו אינו בר חיובא כלל

דחלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, כדי להביאו לכלל חיוב.

יבואר אם גר שמל ולא טבל מחללין עליו את השבת

ב' הש"ך (יו"ד ס' רס"ו ס"ק י"ח) כתב בשם הרשב"ץ בתשובה דאסור למול הגר ביום ה' כדי שלא יבא ג' למילה בשבת ויצטרך לחלל עליו השבת, ותמה עליו הש"ך דאין דבריו נראין דהא אמרינן בש"ס פ"ק דשבת (דף י"ט ע"א) אהא דאין מפליגין בספינה דהיינו דוקא לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה שפיר דמי, והוא מוסכם מכל הפוסקים כמו שנתבאר בא"ח סימן רמ"ח, והכא נמי אין לך מצוה גדולה מזו, עכ"ד.

והנה גם מדברי הרשב"ץ וגם מדברי הש"ך מבואר דמותר לחלל את השבת על גר זה, אלא דהרשב"ץ כ' דלא יכניס את עצמו ליד זה שיצרכו לחלל עליו שבת, והש"ך כ' דזה חשיב לדבר מצוה ומותר לו להכניס את עצמו ליד זה. **ולכאור'** צ"ע בזה, הרי כל גר שמל ממתנין לו עד שיתרפא רפואה שלימה, ורק אח"כ מטבילין אותו, וא"כ נמצא שבשבת אכתי לא יטבול, והרי גר שמל ולא טבל כאילו לא טבל, וא"כ הוא אכתי גוי גמור, ואין מותר לחלל עליו את השבת, הא אין היתר לחלל את השבת להציל גוי.

ואפשר, דגם גר שמל ולא טבל אע"פ שאינו חשוב כישראל, אבל כיון שהוא כבר מל ועומד קודם טבילה, אמר' בזה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה וכן ביאר בחלקת יואב (תנינא סימן ח')².

ולפ"ז מבואר דגם על מי שאינו חייב עכשיו במצוות מ"מ אמר' ב' הך סברא דחלל עליו שבת אחת וכו' כדי שלהבא יבוא לכלל חיוב.

יבואר דהא דמחללין שבת על עובר הוא משום דחלל עליו שבת אחת וכו'

ג' הרמב"ן (נדה דף מ"ד ע"ב) כתב דהא דשנינו (בגדה שם) דההורג בן יום אחד חייב, זה דוקא בן יום אחד, אבל ההורג עובר אינו חייב, דלא קרינא ביה נפש אדם, והקשה על זה מהא דתנן בערין דף ז' ע"א האשה שהיא יושבת על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין וקורעין אותה ומוציאין הולד ממנה, ואמאי מחללין שבת עליו כיון שאינו קרוי נפש, ותיירץ ולא קושיא היא, התם אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שיקיים שבתות הרבה, עכ"ד.

והרי עובר לכאור' גרע מקטן, ואינו חייב במצוות כלל, ואעפ"י כן סובר הרמב"ן דשייך בו הך סברא דחלל עליו שבת אחת וכו'.

בענין אם כשאוכל מאכלות אסורות בהיתר זה גורם לטמטום

ולכאור' כן נראה ללמוד מדברי הש"ך והט"ז (יו"ד סוף ס' פ"א), דהרמ"א (שם סעי' ז') כתב ומ"מ לא יניקו תינוק מן המצרית אם אפשר בישראלית, דחלב עובדת כוכבים מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע, וכן לא תאכל המינקת אפי' ישראלית דברים האסורים.

וכתב הש"ך (שם ס"ק כ"ה) כלומר אע"פ שאסור לה בלא"ה לאכול דברים האסורים, מ"מ גם בשביל התינוק לא תאכל, ונ"מ אם היא חולה בענין שצריך להאכילה דברים האסורים לא יתן האב לתינוק לינק ממנה אלא ישכור לו מינקת אחרת ישראלית, וכ"כ הט"ז (שם ס"ק י"ב) נ"ל לפרש דזה מייירי אפי' אם יש לפעמים היתר לאשה לאכול דבר איסור מפני פק"נ מ"מ לא תניק את התינוק.

² אך יש לומר דאין רא' מדברי החת"ס, דהחת"ס מסיק דאין היתר להאכילו מאכלות אסורות, אלא שבמה שמכניסים את הילד לאותו מוסד שמאכילים שם מאכלות אסורות ליכא איסור ספי', וא"כ להכי ס"ל דיש בזה טמטום, דליכא שם שום היתר להאכילו מאכלות אסורות, וכן מבואר להדיא ברמ"א (יו"ד ס' פ"א) דכשקטן אוכל מאכלות אסורות אפילו אם אין ביד מצווין להפרישו מ"מ מוטב להפרישו כדי שלא יגרם לו טמטום הלב, ויעוי' שם בפרי חדש שם.

בתשו' חת"ס (או"ח סי' פ"ג) דן בקטן שלפי מעשיו דינו כשוטא, והרי הוא פטור מכל המצוות, אך יש אפשרות להכניסו למוסד מסוים ששם יוכלו ללמדו ולהחזירו לשפיות דעתו, אך דא עקא שמוסד זה שייך לגויים ואוכלים שם רק מאכלות אסורות, ואין אפשרות להביא לו שם מאכלים כשרים, האם מותר להכניסו לשם כדי שעל ידי זה כשיגדל יבוא לכלל דעת, ויוכל להתחייב בכל המצוות.

ודן שם החת"ס דאעפ"י שאסור לספות לקטן איסור, והוא הדין לשוטא אסור לספות איסור, מ"מ יש לומר דשרי להכניסו לשם, וליכא למיחש לאיסור ספייה, והוא עפ"י מה דאמר' בגמ' ביומא (דף פ"ה ע"ב) מוטב שיחלל עליו שבת כדי שישמור שבתות הרבה, והכ"נ מוטב שיאכל כמה שנים מאכלות אסורות כדי שיוכל אח"כ בכל שנותיו לקיים כל המצוות כולן.

אך פקפק בסברא זו, דכיון דעכשיו הוא שוטא, ואינו בר חיובא כלל, א"כ למה נאכילהו דבר איסור כדי שיתחייב אח"כ במצוות, הא השתא אינו חייב כלל. **אולם** לכאור' מצינו בכמה מקומות שדנו לדחות איסור עפ"י סברא זו דחלל עליו שבת אחת וכו', אפילו במקום שעכשיו אינו בר חיובא כלל, וכדלהלן.

יבואר הא דאליהו החיה את בן הצרפית אפילו שהי' כהן

א' התוס' בב"מ (דף ק"ד ע"ב) הקשו איך החיה אליהו את בן הצרפית, הרי אליהו כהן היה, ואסור לכהן להטמא למת, ותיירצו שהיה ברור לו שיחיהו. והקשו האחרונים שהרי אין מצות וחי בהם אלא על חי ולא על מת, וא"כ אפילו היה ברור לו שיחיהו איך הותר לו להטמא למת כדי להחיותו, ועוד דאפילו אם נימא שיש וחי בהם כדי להחיות מת, אמאי היו צריכים לומר שהיה ברור לו שיחיהו, הרי גם בספק פיקוח נפש נאמר וחי בהם.

וביאר הנצי"ב (שאלתא קס"ז אות י"ז) דבאמת אין וחי בהם במת, והא דאליהו החיה את בן הצרפית הוא משום הא דאמר' בגמ' ביומא חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, וטעם זה שייך גם במת, אך כיון דמבואר בגמ' שם דמשום הך סברא דחלל עליו שבת וכו' אין מחללין רק בודאי פיקוח נפש ולא בספק, להכי הוצרכו לומר שהיה ברור לו שיחיהו, דאי לא הכי לא הי' לו היתר להיטמאות לו.

והרי מת אינו בר חיובא, דבמתים חפשי, ואעפ"י כן אמר' דשייך ב' הך סברא

ובתשו' חת"ס הנ"ל האריך טובא, ובסו"ד כתב דאעפ"י שמעיקר הדין מותר להכניסו למוסד זה, מ"מ העידו קדמונינו ז"ל שע"י מאכלות אסורות בנערות מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע, עדיין אני אומר מוטב שיהיה שוטא כל ימיו וכו', וד' יחנונו דעה בינה והשכל ויראנו נפלאות מתורתו הקדושה עכ"ד.

ולמדנו חידוש גדול מדברי החת"ס, דאעפ"י שיש לו היתר גמור לאכול את המאכלות אסורות, מ"מ זה גורם לטמטום ומוליד טבע רע.

יבואר דאשה שאכלה מאכלות אסורות מחמת פיקו"נ לא תניק את בנה

³ בחת"ס שם כ' דמדברי התרומת הדשן משמע דבשוטה אין איסור ספי', אך האריך להוכיח דגם בשוטא יש איסור ספי', וכ"כ במנחת חינוך (מצוה רע"ט אות י"ד).

² ושמעתי שמרן הגר"ד לנדו שליט"א תמה ע"ז שהרי בגוי כיון שגם אחר שנחלל עליו שבת עדיין גוי הוא, אלא שרועה להתנייר, בזה קשה מאוד לומר שמחללין עליו את השבת, אבל בשוטא אע"פ שאינו מחויב במצוות מצוה לחלל עליו שבת כדי שישמור שבתות הרבה מאחר דכשיבירא יהא מחויב במצוות מיד.

ומבואר דאעפ"י שאוכלת האשה מפני פיקוח נפש, מ"מ הרי זה מטמם ומוליד טבע רע, ולכן לא יתן האב לתינוק לינק ממנה, וזה כדברי החת"ס דאעפ"י שמן הדין מותר להאכילו מ"מ המאכלות אסורות מטמם את הלב ומוליד טבע רע.¹

יבואר אם קדלי דחזירי שהותר לישראל שנכנסו לארץ גרם להם טמטום

ולכא'ו יש להביא רא' דכשאוכל בהיתר אין זה גורם לטמטום, דבגמ' בחולין (דף י"ז ע"א) דרשו עה"פ "ובתים מלאים כל טוב" דבשעה שנכנסו לארץ הותר להם אפילו קדלי דחזירי, ולא מבואר להדיא אם קדלי דחזירי אלו ה' גורם

להם טמטום, אך לכא' נראה דאם התורה קראה לזה "כל טוב" לא יתכן שזה ה' גורם להם טמטום, דזכי לאוכל שגורם טמטום הלב אפשר לקרוא "כל טוב", הא אין לך דבר רע גדול מזה, אלא ודאי לא ה' גורם להם טמטום, ומבואר דמאכלות אסורות שהותרו אין גורם לטמטום.²

אכן במשך חכמה (פרשת ואתחנן עה"פ ה"ל, ו' - י"א) כתב דבתר דכתיב בתים מלאים כל טוב כתיב השמר לך, והיינו דאעפ"י שהותר להם קדלי דחזירי מ"מ השמר לך כי טבע דברים האסורים שמטמם את הלב ואפילו אם אוכלן בהיתר, ולכן יחלל שבת לחולה ולא יאכילנו נבילה, עכ"ד. ומבואר דס"ל דגם כשהותר מ"מ הרי זה מטמם את הלב.

מקשה זהב - הרוצה לזכות לכותרה של תורה יזהר בכל לילותיו שלא יאבד אחת מהם

חולשה והתרשלות לעסוק בתורה, גם כשהאדם מרגיש בקטנות המוחין, שלא יתירשל מן התורה, יזהר בכל לילותיו, וע"י הוא יזכה לכותרה של תורה, כי השלימות בתורה באה דווקא על ידי רציפות.

וכן היא המציאות של התורה כי השלימות בתורה הוא דווקא על ידי לימוד ללא הסח הדעת, עיי"כ זוכים לכותרה של תורה, וכשחיסר זה אמרו בגמ' דומה כמי שלא קרא מעולם, שחיסרון בשלימות התורה הוא חיסרון בעצם הלימוד, הוא מחסר דבר שהנשמה תלויה בו.

אמנם מי ששומע את דברי הרמב"ם ומהרהר לעצמו הרי כבר איבד כמה וכמה מלילותיו וא"כ חלילה לא יוכל לזכות לכותרה של תורה, הרי הוא טועה, כי כעת יוכל לקרוא שוב את דברי הרמב"ם ולהתחיל לקיימם, גם מי שהוא כבר בגיל נ' שנים, מעתה ואילך יעסוק בתורה בכל כוחו ולא יאבד אחת מלילותיו, ויצליח ויעשה פרי.

אבל הקבלה שמקבל מכאן ואילך צריכה להיות על דעת שיזהר בכל לילותיו שלא יאבד אפי' אחת מהם, לא יוצא מן הכלל, תמיד לשקוע בתורה בלא הסח הדעת, ואם יתמיד בזה יזכה לחוש בהרגשה הנפלאה של ההתגברות בזמן לילה, הוא יקנה קנין התורה ולא יוכל להפסיק שקידתו בה, מרוב שיתלהט אחריה.

מעשה המנורה הוא דווקא על ידי מקשה זהב, מקשה לשון קושי ולשון מקשה אחת

ולפ"ז י"ב את הפסוק וזה מעשה המנורה, המנורה היא מרמזת על התורה שבעל פה, והתורה מדגישה ומפרטת כיצד זוכים לאור התורה, וזה מעשה המנורה, - 'מקשה זהב', עד ירכה עד פרחת מקשה היא, הזכייה בתורה הוא דווקא על ידי 'מקשה', ע"י הלימוד ברציפות במקשה אחת, והיינו שלומד בכל הזמנים גם בזמן הקושי, שאינו מסחי דעתו מן התורה וכל ימי חייו הם חטיבה אחת של רציפות בתורה, מקשה הוא גם לשון קושי וגם לשון מקשה אחת, כי הלימוד גם בעת קושי בלא הפסקות מחבר את הלימוד להיות מקשה אחת, וכל זה מתחילה ועד סוף עד יריכה עד פרחת מקשה היא ללא איבוד שום אחת מלילותיו.

כתרה של תורה שזוכה לה מי שנזהר בכל לילותיו הוא שלימות מיוחדת, מי שמגד שניה מעניו עבור התורה, שמוסר עצמו ונפשו עליה הוא יזכה לכותרה של תורה. ונזכה בעזה"י להיות דבוקים בתורה כל הימים בחטיבה אחת בלא הסח הדעת, ולזכות לכותרה של תורה.

בהן עכ"ל. ומבואר דס"ל להרמב"ם דא"י היתר גמור, אלא רק כשאין לו מה לאכול התירו לו לאכול גם מאכלות אסורות, והיינו דזה בכלל ההיתר של פיקוח נפש, (אך א"י ממש ההיתר הכללי של פיקוח נפש, דא"כ לא ה' צריך פסוק מיוחד בשביל זה). אבל הרמב"ם עה"ת (פרשת ואתחנן ו' - י') חולק על הרמב"ם, וכתב דבכל ענין התירה התורה אף כשיש לו מה לאכול. ולפ"ז ע"כ שהוא היתר בפני עצמו ואינו שייך להתירה דפיקוח נפש. והנה לדעת הרמב"ם שזה היתר בפני עצמו, והוא היתר גמור, שכל ענין התירה להם התורה לאכול מאכלות אסורות, מסתבר יותר שאין זה גורם להם טמטום, דזכי התורה נתנה להם דבר שגורם טמטום, אבל לדעת הרמב"ם שאין זה היתר גמור, אלא הוא בכלל ההיתר של פיקוח נפש, א"כ אפשר דאכתי יש בזה את הטבע של מאכלות אסורות שהוא מוליד טבע רע וגורם טמטום.

שיש קושי, הרוצה לזכות בכתר התורה צריך להיזהר בכל לילותיו, בכל הזמנים שיש לו קושי ללמוד או שאר קשיים, לעסוק בתורה ולא להתרפות בשום זמן לחדול מעסק התורה.

הרציפות בלימוד היא מעלה בעצם הלימוד וכגודל הרציפות מעלתו גדולה

והיינו דתלמוד תורה כשאנו נזהר בכל הזמנים חסר בשלימות של התלמוד תורה שעיקרה השלימות והרציפות וכל שמפסיק בה בזמנים מסוימים הרי הרס והחריב את הבניין השלם של התלמיד חכם, וההסבר בדבר, דהנה למשל אם אומרים על פלוני שהוא ניגן בחתונה שעתים רצופות, הרי אין תוספת מעלה מיוחדת לענין הניגון שניגן שעתים רצופות, שאין שום הצטרפות בכל השעתיים יחד, אבל אם אומרים על אחד שניגן ניגון אחד של שעתיים, הרי יש כאן מעלה מיוחדת, שהשלימות בניגון הוא דווקא ההצטרפות מכל השעתיים יחד, ואילו היה מנגן ניגון זה במשך שעה הרי חסר מן הניגון דבר שהנשמה תלויה בו וחסר במהותו של הניגון שהוא בהצטרף כל הניגון יחד.

ועפ"ז יש לבאר כי אע"פ שכל המצוות התמידיות נוהגות בכל שעה וזמן, מ"מ אין הצטרפות מיוחדת דווקא בכל משך הזמן, אף שבדאי מי שקיים ברציפות את המצווה יש לו מעלה גדולה יותר, אבל מ"מ אינו מסוגלת המצווה עצמה וכל שחיסר יום אחד באחד המצוות חסר אותו יום בלבד אבל שאר הימים לא נפגמו בקיום המצווה, משא"כ תלמוד תורה כי ככל שהרציפות והשקיעות בלימוד גדולה יותר הרי מעלתו גדולה לאין ערוך, וככל שהאדם שקוע ברציפות בשבתו ובלכתו בתורה הקדו' ואינו מפנה ליבו לבטלה או לעניני העולם הזה אלא כל מחשבתו תפוסה בתורה בלא הסח הדעת הרי שלימות התלמוד תורה שלו היא במדה אחרת לגמרי שהעיקר בתלמוד תורה הוא ההצטרפות של הלימוד כולו, ולכן כתבה התורה דווקא במצוות תלמוד תורה שצריך לקרותה בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וגו'.

ולכן כתב הרמב"ם דהרוצה לזכות לכותרה של תורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה, היינו כי השלימות בתורה, וזהו כתרה של תורה, הוא דווקא ע"י רציפות והתמדה ללא הסח הדעת מן התורה, גם בזמני קושי, בזמן חושך ואפילה שיש

כתיב בפרשת בהעלותך, וזהו מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחת מקשה היא, כמראה אשר הראה ד' את משה כן עשה את המנורה, ולכא' מה ענין פסוק זה לכאן, הרי כבר נתפייס אהרן במה שאמר לו הקב"ה חי"ך ששך גדולה משלהם, ומה הוסיף הכתוב במקרה זה על האמור לעיל, ועוד צ"ב דאי בא לפרש סדר מעשה המנורה תחילה יש להביא מקרא זה קודם הדלקת הנרות שיש לפרש כיצד מעשה המנורה ואח"כ כיצד העלו בה נרותיה, ועוד מדוע לא הוזכרו כל הלכות עשיית המנורה אלא הוזכר רק פרט זה דמקשה תעשה המנורה.

ובאמת כבר הקשה הרמב"ן קושיא זו, מ"ט לא הוזכרו שאר הלכות המנורה וכתב דאתי קרא למימר דדין זה דמקשה תעשה הוא לעיכובא, אכן בגמ' מבואר דאינו לעיכובא אלא במנורה של זהב ולא בשל עץ, ועכ"פ צריך יישוב לאלו התמיהות.

התורה פירטה כי לימוד התורה יה' בשבתך בביתך וכו' מה שלא פירטה בשאר מצוות תמידיות

ואולי אפשר לפרש, דהנה כתיב ודברת בס' בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, וראיתי מאמר מהגה"צ ר' יצחק הוטנר זצ"ל (בספרו על שבועות מאמר כ"ד) שהקשה מדוע הכתוב כאן מפרט את כל הזמנים שיש לעסוק בתורה, מאי שנא משאר מצוות תמידיות כמו אהבת ד' שאין הכתוב מפרט ואומר ואהבת את ד' בשבתך בביתך וכו', או יראת ד' שלא כתוב בו את ד' אלו קיין תירא בשבתך בביתך וכו' ומדוע רק במצוות תלמוד תורה פירט הכתוב בפרטות את כל הזמנים המקיפים את האדם.

והביאור בזה, דהנה הרמב"ם (פ"ג מת"ת ה"ג) כתב, אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה, וכ"כ הרמב"ם שם שאין אדם קונה רוב חכמתו אלא בלילה, מבואר מדברי הרמב"ם כי הרוצה לזכות לכותרה של תורה עליו להיזהר בכל לילותיו, שלא יאבד אפי' אחת מהם, ואם לא חלילה הוא עלול להפסיד כתרה של תורה.

והנה לילה, אין הכוונה ללילה שיש בו כוכבים שאם כן היה צריך להפוך היום ללילה ולילה ליום וללמוד בכל הלילות ולישון ביום אלא הכוונה לביטוי של חושך, לזמן

¹ ובספר ארחות יושר (ערך יראת חטא) כתב דבמקום פקוח נפש כיון שהוא מצוה זכות המצוה מגינה עליו שלא ייק לו, ולכא' מדברי הש"ך והט"ז מבואר שלא כדבריו, אך יש לומר, דלתינוק היונק מאמו אין מצוה של פקוח נפש שתגין עליו מן הטמטום, וע"ע.
² ואפשר שזה תלוי בדברי הראשונים, דהנה לכא' מדברי הראשונים נראה שנחלקו בגדר האי דינא שהותר לישראל כנכנסו לארץ אפילו קדלי דחזירי, אם הוא מישך שייך להתירה דפיקוח נפש, או שהוא היתר בפני עצמו.
הרמב"ם (פ"ח ממילכים ה"א) כתב וז"ל חלוצי צבא שייכנסו בגבול העכו"ם וייכבשו וישבו מהן, מותר להן לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו, אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים, וכן שוטה יין נסך, מפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא

CHAYEINU

IS PART OF OUR LIVES. MAKE IT PART OF YOURS!

TRANSFORMATIVE TORAH-TRUE READING.

**AV ISSUE COMING SOON
SUBSCRIBE TODAY!**

\$36
6 ISSUES

\$30
GIFT DISCOUNT
6 ISSUES

☎ 732.301.4043 OPT. 8-1

💬 TEXT "SUBSCRIBE" TO 732.301.4043
AND FOLLOW INSTRUCTIONS

✉ SUBSCRIBE@CHAYEINUOFFICE.ORG

ADVERTISING AND SUBSCRIPTION DEADLINE:

WEDNESDAY, JUNE 24, 2026

FOR ADVERTISING CALL: 732.806.7044

CHAYEINU
HOTLINE

732.301.4043

Eretz Yisrael: 072.370.1816
UK: 44.330.350.5700

CHAYEINU
Subscriptions

732.301.4043 opt 8-1

chayeinusubscribe@gmail.com